

Arxius i arxivística a les comarques tarragonines. Un balanç finimil·lenari Història i producció bibliogràfica

JOSEP M. T. GRAU I PUJOL
MANEL GÜELL

INTRODUCCIÓ

El primer pas per conèixer en profunditat algun camp de la cultura en concret és, necessàriament, el repàs exhaustiu de la bibliografia que en parla. És la vera manera de prendre el pols a l'activitat d'un sector de la nostra cultura, una aproximació imprescindible, abans d'iniciar qualsevol altre examen. L'anàlisi d'aquestes obres publicades és el que ens contestarà els interrogants que primerament se'ns plantegen: ¿quins temes s'han tractat? ¿quan s'han escrit? ¿quins autors-arxiviers o historiadors hi han treballat? ¿amb quants o quins volums de fons o de patrimoni documental comptem?

Tampoc no serà sobrer, si ens plantegem conèixer bé el present dels nostres arxius, fer un cop d'ull al passat i veure quins orígens i quina evolució ha tingut a través de totes les èpoques.

El present treball vol ser un acurat recull de la bibliografia sobre arxius o arxivística a la demarcació de Tarragona, i vol contribuir-hi posant aquesta primera pedra del coneixement d'una activitat que ha estat, i és, la base angular de la investigació del nostre passat i de la nostra identitat. Una pretensió tan ambiciosa obliga a considerar aquest treball obert, a l'espera de pròximes actualitzacions o aportacions que puguin complementar-lo, sobretot pel que fa a fons documentals servats als grans arxius forans (l'ACA —de fet, l'Arxiu Reial de Barcelona, l'AGS, l'Arxiu Secret del Vaticà, la British Library, o les Biblioteques estatals de Madrid i de París, etc.) sense els quals no es pot assolir satisfactòriament el coneixement del nostre passat.

ELS ORÍGENS ARXIVÍSTICS TARRAGONINS

La dèria de conservar tots els acords o privilegis estesos en suport paper o pergamí anava vinculada a la idea de demostrar una

possessió o propietat material. És per això que, al principi, únicament els barons que senyorejaren territoris mostraven interès a crear un organisme que tingués cura de tots els documents considerats importants. Ja vers 1307, durant el setge de Miravet contra els templers, se sabia que la Corona el que buscava eren “els diners, els arxius i les joies...”.¹

Durant els segles XIII i XIV es formen a Catalunya les municipalitats. En un procés llarg, sense pressa, però sense aturar-se, les localitats anaren obtenint privilegis per formar un comú. A la segona meitat del segle XIV, el rei Cerimoniós reestructurava la Cancelleria de la Corona catalanoaragonesa, i cal suposar que les institucions i organismes del país es devien adherir a aquests aires renovadors.

Els primers arxius

L'esment més antic d'un fons documental a les terres sudcatalanes del qual tenim notícia documentada² és el del monestir de Poblet, del 14 de novembre de 1207, en què Pere II els atorgà un privilegi pel qual es considerava com a notari reial i escrivà públic el frare pobletà que l'abat destinés com a arxiver.³ Això pressuposa, evidentment, l'existència d'un arxiu. Un segle i quart més tard, durant el segon concili de Tarragona, s'estipulava la prohibició d'extreure cap document del *cartulari* sense una autorització prèvia (1331).⁴ La preocupació de les autoritats eclesiàstiques per reservar la documentació parroquial es reflecteix en el sínode de 1335 i els concilis provincials de 1364 i de 1367, i havia de ressorgir en els de 1545 i 1564, arran de les disposicions tridentines de mitjan segle XVI en què es manava a tots els rectors que enregistressin els baptismes i els matrimonis dels seus feligresos.⁵

1. BARRERA, MARCEL. “Josep Maria Sans explica en un llibre ‘apassionat’ la resistència dels templers de Miravet”. *El Pint*, 697 (divendres, 14-08-1998) 30.

2. No gosem incloure la hipòtesi d'Andrés de Palma que al carrer de les Escrivanies Velles de Tarragona existís, el 1198 un *Cartarium* o arxiu que posteriorment condicionés el nom del carrer. PALMA DE MALLORCA, P. ANDRÉS DE. *Las calles antiguas de Tarragona (Siglos VIII-XIX)*. I. Tarragona: Instituto de Estudios Tarraconenses “Ramón Berenguer IV”, Diputación, 1956, p. 139.

3. TODA Y GUÉLL, EDUARD. *Poblet. Recorts de la Conca de Barberà*. Barcelona: Estampa de la Renaixença, 1883, p. 96.

4. SERRA VILARO, JOAN. “Archivo y librería capitulares de la Santa Metropolitana Iglesia de Tarragona, primada de las Españas”. *Boletín Arqueológico*, Tarragona, fasc. 3-4, IV Época (julio-diciembre de 1944) 105-135, p. 105.

5. FUENTES I GASO, MN. MANUEL MARIA. “De la memoria de Sant Fructuós al triomf de Santa Tecla. L'Església de Tarragona del segle III al XVIII”. *Pallium. Exposició d'Art i Do-*

La primera creació d'un arxiu, entenent com a tal la destinació d'un espai específic dotat d'armari o prestatgeries per a guardar-hi documents, és la referent al Consell de Tortosa quan, l'estiu de 1370, el clavari de la ciutat registrava les despeses del que semblava ser la construcció d'un armari que fes d'arxiu; no un armari qualsevol, ans tenia "*panys, forrellats, frontisses i golfos*" i a més el volien encastar a la paret. No seria l'únic armari que tindria l'arxiu, ja que el 25 de desembre de 1574 "*fou edificat i posat en degut orde lo present arxiu*", com diu la llegenda que encapçala l'armari de quatre portes que encara es conserva.⁶

A la ciutat de Tarragona intervenien, poc després, els eclesiàstics: l'arquebisbe Pere de Clasquerí (1358-1380) establí que a totes les parròquies s'havia de destinar un armari que fes d'arxiu, dins de la sagristia; el 1389 el Capítol tarragoní acordava fer un arxiu en aquesta zona del temple. Quasi dues centúries més tard, la Confraria de Preveres era responsable d'un fons documental que aconseguiren instal·lar (1575) en un edifici al costat de la capella dels *Bastaixos* de la Catedral, després de sis anys de difícils negociacions amb el Capítol.⁷

Abans d'acabar el segle XIV, també el Consell de Tarragona normalitzava la seva situació arxivística el 29 d'octubre de 1398 i acordava ordenar l'arxiu municipal: "*que l'Arxiu de la dita ciutat, sia posat en orda e que y fossen fets armaris e que fos comanat a una persona o a dues, qui triassen les scriptures e que meten en orda e que los dits cònsols puxen administrar messions...*".⁸ El fet d'adquirir armaris per als documents ens mena a considerar l'acord com una autèntica acta fundacional de l'Arxiu Municipal de Tarragona. Quatre mesos després, el Consell proveïa la primera plaça d'arxiver municipal, que havia elegit una comissió de 12 prohoms.⁹

cumentació. *Catedral de Tarragona*. Tarragona: IX Centenari de la restauració de la seu metropolitana i de la repoblació del Camp i ciutat de Tarragona. 1091-1991, 1992, p. 42.

6. MASSIP I FONOLLOSA, JESUS. *El Catàleg de l'Arxiu Territorial de Tortosa de 1574*. Tarragona: Diputació, 1987, p. 9; MASSIP I FONOLLOSA, JESUS. "Arxiu Històric Comarcal de Tortosa". Dins: *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya 3*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1989, p. 241 i 243.

7. SERRA VILARO, J. "Archivo y librería capitulares...", p. 105-106. L'Arxiu de la Confraria de Preveres va ser, posteriorment, ajuntat al Capitular per acord de 16 de setembre de 1886 (p. 118-120).

8. CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA. "Introducció", al *Repertori Municipal de Tarragona*. Tarragona: Ajuntament, 1993 (Col·lecció de documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona, 9), 9-14, p. 9.

9. *Actes Municipals 1397-1399; 1399-1400*. Directora: Montserrat Sanmartí i Roset. Tarragona: Ajuntament, 1991 (Col·lecció de documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona, 8), p. 53.

El 25 d'octubre de 1455 s'instal·len els fons de l'Arxiu Capitular de Tortosa en el nou local especialment habilitat, tal i com s'havia acordat 12 anys abans.¹⁰

Val la pena esmentar aquí que amb tota seguretat també la cúria arxiepiscopal tarragonina comptava amb el seu propi arxiu, tan antic o més que el capitular, com ho demostra l'antiguitat dels documents que avui romanen dipositats a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. Malauradament, no es conserven gaires notícies d'aquest primer arxiu arxidiocesà, segurament perquè va perdre's el 1813, quan les tropes napoleòniques en retirada dinamitaren el castell del Patriarca situat al costat de la Catedral, a l'actual confluència entre el carrer Merceria i la plaça del Fòrum.

Paral·lelament al municipi de Tarragona, altres ciutats i viles acordaven disposicions similars a les de l'Arxiu Capitular tortosí per tal d'ordenar i salvaguardar el seu patrimoni documental. Reus anava fent, des de la segona meitat del segle XIV, amb una "caixa del comú" on desaven totes les escriptures i papers importants. La "caixa" era custodiada anualment per un jurat diferent i se l'anaven traspasant l'un a l'altre, a la seva casa corresponent.¹¹ Aquesta precarietat en la infraestructura arxivística de l'època, la constatem igualment en altres institucions. L'arxiu dels futurs comtes de Santa Coloma el 1534 constava d'un "*saquet de drap de canyemis dins lo qual foren atrobades [...] scripciones y cartes...*".¹²

Era qüestió de temps superar aquesta conjuntura deficitària. L'any 1577, el Consell reusenc, aprofitant l'adquisició dos anys abans de l'edifici de la plaça Mercadal, acordava l'habilitació d'un armari per desar-hi tots els documents concernents a la institució, els quals, com molt bé transcriu E. Gort, "*van en mal recapte per no tenir armari per dits efectes y com que en la present casa haga un armari que també se pert que no fa nengun fruit, s-i farà de dit armari un arxiu. Que es fassa lo arxiu per què és molt necessari*". No es feia cap referència a la provisió d'una plaça d'arxiver, si bé, dotze anys més tard el Consell remunerava "*mosèn Rabosté y altres...*" per la seva feina a l'arxiu. L'arxiu del Consell de Reus es traslladaria vers 1600 amb motiu de la remodelació de l'edifici municipal, per tornar-los

10. GARCIA I SANCHO, MANUEL. "Arxiu Capitular de la Santa Església Catedral de Tortosa". *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya* 7. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1998, 259-267, p. 262.

11. GORT JUANPERE, EZEQUIEL. "Notes per a la història de l'Arxiu Municipal de Reus (1)". *Informatiu Arxiu*, Reus, 2 (desembre de 1998) 8-9, p. 8 i 9.

12. FUENTES I GASO, MANUEL MARIA. *El Castell, Vila i Terme del Caillar*. s. XI-XVIII. II vols. Tarragona: Ajuntament del Caillar, 1999, vol. I, p. 547.

a dur cinc anys després a un altre lloc de la casa. Aprofitant l'avinentesa i a causa del mal estat de l'arxiu, el Consell acordà llogar els serveis d'un o de dos notaris perquè l'ordenessin.¹³

També aconseguia un armari la parròquia de Sant Pere de Reus, i el 1602 habilità un arxiu nou a la sagristia, el qual fins aquell moment romania en algun racó del cor de l'església. Durant la segona meitat del segle XVII, les autoritats municipals demostraren una major sensibilitat per tenir cura de l'arxiu, que van ubicar en una cambra de reduïdes dimensions tancada amb doble forrellat (fins al punt que, ocasionalment, podia servir com a dipòsit d'objectes que calia conservar). Dins, hi havia un armari, una taula i alguns bancs. En canvi, l'arxiu parroquial, vers 1691 se situava en una sala a la casa del prior amb tot de papers amuntegats pel terra i damunt d'un banc.¹⁴

Pel que fa a d'altres municipis, podem suposar el naixement dels seus respectius arxius, juntament amb el de la pròpia administració local, encara que no en tinguem notícies fins molt després. És el cas, per exemple, de Valls, la segona ciutat del Camp a l'alta edat moderna, de l'arxiu de la qual no n'hem localitzat cap esment fins el 1700, amb motiu d'una remodelació que eixamplava el local de l'arxiu vallenc,¹⁵ o del Catllar, que no ha estat afortunat en la conservació del seu arxiu municipal.¹⁶

El trasllat de les dependències de l'arxiu serà una realitat ineludible d'acord amb l'evolució de la institució titular de la qual depenien. El 1496 els canonges tarragonins acordaren construir una nova sala per ubicar-hi l'arxiu, més propera a la sala capitular. L'acord no deixà de ser un projecte (retocat el 1527, per ubicarlo damunt dels claustres) fins el 1548 en què consta que ja era fet. Quatre anys després es manava la seva ordenació i se'l dotava d'armaris. Amb el canonge-arxiver Joan Terés, l'arxiu notà l'impuls d'una època daurada, durant la qual es produí una nova remodelació que el dotà de prestatgeries, forrellats en cada armari, taules, bancs i alguns seients, tot construït de fusta portada de Tortosa i de roure de Flandes aprofitat de les espatlleres del refectori. Malauradament, la fusta de les prestatgeries, de pi, es va corcar amb la humitat,

13. GORT JUANPERE, EZEQUIEL. "Notes per a la història de l'Arxiu Municipal de Reus (II)". *Informatiu Arxiu*, Reus, 3 (desembre de 1999) 11-14, p. 11.

14. GORT JUANPERE, EZEQUIEL. "Notes per a la història de l'Arxiu Municipal de Reus (III)". *Informatiu Arxiu*, Reus, 4 (desembre de 2000) 15-17, p. 15, 16 i 17.

15. IBARRA I OLLE, RICARD. "Referències històriques de l'Arxiu Municipal de Valls (s. XVIII-XX)". *Lligall*, AAC, 8 (1994) 37-51, p. 37.

16. FUENTES, M.M. *El Castell, Vila i Terme del Catllar...*, I, p. 563.

cosa que va motivar una nova ubicació, per a la qual es va pensar edificar un pis a sobre. L'obra, pensada el 1595, no estava enllestida del tot el 1619. Un segle i mig més tard (1786-1791), es construïa la secretaria a sobre de l'arxiu, com una peça complementària a les seves estances i amb una còmoda escala d'accés.¹⁷

L'Arxiu Municipal de Tarragona també sofriria un parell de reubicacions, la primera al segle XVI, quan el Consell en traslladà les dependències a l'edifici del carrer Major (actual Hemeroteca Municipal), i la segona quan arran de la Reial Ordre de 27 de juliol de 1838 el convent de Sant Domènec era cedit a la ciutat i s'hi establiren les instal·lacions municipals vers 1866.¹⁸ També es traslladà de lloc l'Arxiu Capitular de Tortosa, el 1681.¹⁹

Arxius més petits com els de Vilagrassa, Mas del Bisbe o Vilafortuny, van haver de passar a l'Arxiu Municipal de Cambrils per una disposició de la Diputació Provincial de 7 de maig de 1842, que suprimia els termes rurals petits, i la documentació dels quals, desgraciadament, s'ha perdut en part.²⁰

Els protoarxiviers

Una notícia de l'any 136-161 dC ens parla del nomenament d'un *tabularium*, concepte que ens fa sospitar que consistia en la custòdia de les taules o documents d'aquells temps. El càrrec era immediatament inferior al "*procurator provinciae*", i requeïa en Atimetus, un esclau de possible origen grec.²¹

Llevat d'aquesta notícia, més anecdòtica que altra cosa, cal passar a l'època altomoderna per començar a trobar dades feaents sobre personal d'arxius. També en aquest aspecte semblaven avançar-se els eclesiàstics, si ens atenim a la notícia que ens assabenta d'un primer arxiver al monestir de Poblet, al segle XVI, el pare Martí Marquina, les grans dots del qual van fer que fos cridat a la casa principal que l'orde tenia a Clairvaux.²² A partir de la segona meitat

17. SERRA VILARO, J. "Archivo y librería capitulares...", p. 111, 114-117, 121-122.

18. BARRIACH I MOLAS, FRANCESC. "Arxiu Històric Municipal de Tarragona". dins: *Guia d'Arxius Històrics de Catalunya* 5. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 367-386, p. 370-371.

19. GARCIA, M. "Arxiu Capitular de la Santa Església Catedral de Tortosa...", p. 262.

20. SALCEDA I CASTELLS, JOSEP. "Formació i reforma del terme municipal de Cambrils" dins: *Estampes Cambrilenques*. I. Tarragona: El Mèdol, 1998, p. 37-38.

21. PASTOR MUÑOZ, M. "El culto al dios Silvano en Hispania ¿innovación o sincretismo?". *Memorias de Historia Antigua*. Universidad de Oviedo, V (1981) 103-114, p. 108.

22. ALOS-MONER, RAMON D'. "L'Arxiu Històric de Poblet". Dins: *Per la restauració del Monestir de Poblet*. Barcelona: Radio Associació de Catalunya, 1935, 68-74, p. 70.

d'aquest segle (1553), el Capítol de canonges de Tarragona encetava el costum de nomenar un canonge-arxiver, amb un salari gens menystenyible de 25 lliures. A més de l'arxiver, es crearen paral·lelament les figures del secretari de l'arxiu, que requeria en un notari seglar, i, ocasionalment, quan l'arxiu necessités un "redrés", la de l'arxiver auxiliar amb 15 lliures de sou (1570). Els canonges-arxiviers havien de prestar jurament del càrrec, custodiaven les claus i es comprometien a mantenir el secret dels assumptes que tractaven els documents de l'arxiu.²³ Aquesta pràctica es mantindria al llarg del temps, puix sabem que a principi d'abril de 1641, el canonge Pau Torrents, "*archiveri provintiae*" instava el Capítol a nomenar un arxiver segon i comptador, càrrec que vacava per la mort de l'anterior titular, el canonge Pere Tresánchez; els capitulars nomenaren Joan Baptista Bertran.²⁴

Pocs anys després que ho fes el Capítol tarragoní, també el Consell de Tortosa aprovava els capítols que anualment havien de jurar els seus arxiviers (12 de juny de 1579), el dia de l'Ascensió, com tots els altres oficials de la ciutat.²⁵ Podríem atrevir-nos a considerar tots aquests capítols com a innovadors, ja que, en essència, trobaríem en els reglaments d'arxius actuals més d'un dels preceptes que ja hi apareixien: tasques, comeses i disponibilitat de l'arxiver, vetllar que cap document surti de l'arxiu, expedició de còpies únicament amb l'autorització dels procuradors i mantenir un estricte secret sobre els afers que tracten els documents custodiats.

El càrrec d'arxiver va recaure, durant aquesta època, en personatges de relleu, com Joan Terès (Capítol tarragoní), futur arquebisbe de Tarragona i virrei de Catalunya, o el cronista Cristòfol Despuig.²⁶ Ben entrat el segle XVII, també el detindrien personatges de la categoria del canonge Josep Blanc o del prior Girón de Rebolledo.²⁷

23. SERRA VILARO, J. "Archivo y librería capitulares...", p. 111-114.

24. Actes del Capítol, sessió de 5 d'abril de 1641. Archivo Histórico Nacional de Madrid [AHNM], *Clero-Regular-Secular*, Libros. reg. 14.259.

25. MASSIP, J. *El Catàleg de l'Arxiu Territorial de Tortosa...*, p. 9, n. 2. El text del jurament d'arxiver apareix transcrit a peu de pàgina (p. 9-10, n. 2).

26. Tot i la recent polèmica sorgida arran de la condició intel·lectual de Despuig entre J. Massip i E. Duran, primer, i J. Solervicens, després. Vegeu SOLERVICENS, JOSEP. "Cristòfor Despuig, ni historiador ni arxiver". *Nous Col·loquis*, II (1998) 35-49, p. 48. article que va ser rebutat a: MASSIP I FOSOLLOSA, JESUS. "Cristòfor Despuig: historiador i arxiver". *Nous Col·loquis*, III (1999), 81-87, p. 85-87.

27. Una compilació bibliogràfica a tall de semblança, és a FLORENSA I SOLER, NÚRIA; GUILL, MANEL. "Pro Deo, pro rege, et pro patria" *La revolució i campanya militar de 1640 a les terres de Tarragona*. Tarragona-Barcelona, 2000, 420 f. (inèdit).

Gairebé sempre que es remodelava l'arxiu de la institució responsable era perquè els curadors el volien endreçar, per posar-hi una mica d'ordre o per arranjar-lo després d'alguna catàstrofe o simplement perquè estava molt deixat. El 4 d'abril de 1633, passava a la Selva del Camp, on constataren que "*A molt temps que las escriptures de la vila són en or[r]i que de cada any falten moltes escriptures per lo mal cas té-l que-stà en ditas escriptures...*". Dit i fet, acordaren posar dues persones que les enregistressin, i que fessin un llibre calendat de les actes.²⁸ Tampoc ho tenien millor a l'Arxiu Capitular, del qual "*se diu públicament que en lo archiu de la compania hi ha alguns processos de la scrivania comuna...*",²⁹ o sigui, que hi havia documentació que no pertanyia al fons, i, a més, era del domini públic...

Unes dècades abans, els procuradors tortosins havien convertit l'armari on desaven els documents en una autèntica caixa forta, a la qual no es podia tenir accés llevat que compareguessin alhora els tres responsables amb les claus.³⁰ L'administració i regulació de l'arxiu tortosí intuïm que devia ser modèlica. El 1640, el prohoms Jacint de Miravall, que se'l devia conèixer millor que els propis consellers municipals, els adreçava a buscar-hi un determinat document de què parlaven, "*Si V[uestra] M[erced] manda mirar el archivo de la ciudad, hallará en él...*"³¹ L'Arxiu Capitular d'aquesta ciutat va ser ordenat el 1817, si bé el van deixar tal i com estava el 1603.³²

A Tarragona, l'arxiu constava d'alguna cosa més que d'un armari, per molt gros i complet que aquest fos, ja que sembla que servia de sala de reunions, no sabem fins a quin punt, improvisada. El diumenge 6 de maig de 1640, el pare provincial es reunia amb la seva congregació de caputxins i "*los parlà dins del Arxiu d'esta Ciutat...*"³³ Paral·lelament, sabem que atribuïen molta importància a la funció d'arxiver, ja que en nomenaven un cada exercici, i el càrrec requeia en síndics, lletrats o notaris vinculats al Consell, tot

28. Arxiu Històric Municipal de la Selva [AHMLS], *Actes del Consell*, 1629-1639, sig. CAT MAN 15, s.p.

29. Actes del Capítol, sessió de 2 de maig de 1636. AHNM, *Clero-Regular-Secular*, Libros, reg. 14.259.

30. MASSIP, J. *El Catàleg de l'Arxiu Territorial de Tortosa...*, p. 10.

31. MIRAVALL Y FLORCADELL [FORCADELL], VICENTE. *Tortosa. Ciudad fidelissima y exemplar*. Ed. facsímil de la de 1894. Tortosa: Centre de Lectura de les Terres de l'Ebre, 1996, p. 56. Sobre aquests personatges i les implicacions que van tenir en el govern d'aquells temps, vegeu MUÑOZ I SEBASTIA, JOAN-HILARI; ROVIRA I GOMEZ, SALVADOR-J. *Revolta i contrarevolta a Tortosa (1640)*. Tortosa: Dertosa, 1997.

32. GARCIA, M. "Arxiu Capitular de la Santa Església Catedral de Tortosa...", p. 262.

33. Arxiu Històric de Tarragona [=AHT], *Fons Municipal de Tarragona*, Actes del Consell [AdC], núm. 180 (1640-1641), f. 13v.

i que concretament en els anys inicials de la guerra dels Segadors, recau en els cònsols en cap.³⁴ Després de passar un primer setge i resistir amb èxit l'exèrcit catalanofrancès, la ciutat va elevar un seguit de peticions, a tall de recompensa, al rei Felip IV. Entre les peticions presentades el 1642 hi havia la de fer-se amb les escriptures dels notaris morts sense hereus "*que la ciud[ad] pueda recoger en su archibo*".³⁵ Un arxiu on s'hi podien fer multitudinàries reunions i amb unes expectatives de creixement generoses com ho podien ser les d'acollir tots els manuals dels notaris morts sense hereus devia ser, per aquella època, un senyor arxiu.

També en aquell període (1647), Reus va nomenar per primera vegada dos arxivers, Tomàs Plana i Rafael Llorens, càrrec que renovaria tres anys després en les persones del doctor Cosme Anguera i Antoni de Montserrat.³⁶ Fem notar que d'alguns d'aquests personatges (Raspall, de Tarragona, Llorens i Anguera, de Reus, i caldria afegir Josep Blanc, canonge-arxiver des de 1647 i fins a 1672), en coneixem una trajectòria política marcadament filipista.³⁷

Segurament, aquesta dinàmica perduraria durant la segona meitat d'aquell segle, en la qual podem trobar com en una vila de la importància de Reus feien d'arxivers personatges vinculats al Consell, amb funcions ben diferenciades (comptador —Joan Grau—, o pesador —Pere Gay—).³⁸

34. El 30 de desembre de 1641 es nomenava síndic i arxiver Josep Raspall, el cònsol en cap, en substitució del finat Agustí Mascaró, també síndic i arxiver, que havia estat cap de l'artilleria de la ciutat i també cònsol en cap. AHT, AdC, núm. 181 (1641-1642), f. 37; RECASENS I COMES, JOSEP M. *El municipi i el govern municipal de la ciutat de Tarragona. Segles XVI-XVII*. Tarragona: Arola Editors, 1998, p. 256 i 356. Aquest autor dedica un apartat als arxivers del Consell (p. 174), i en confegeix una petita relació.

35. GUELL, MANEL. "La dispersió de documentació notarial a Tarragona, a través d'un document del principi del segle XVIII". Dins: *Actes del II Congrés del Notariat de Catalunya*, Col·legi de Notaris de Barcelona, 1998. Barcelona: Fundació Noguera, 2000, 447-459.

36. GORT, E. "Notes per a la història... (II)", p. 12. Aquest autor publica una relació d'arxivers del Consell de Reus de mitjan segle XVII (p. 13) i segueix comentant la condició i vicissituds dels posteriors titulars del càrrec (p. 13-14).

37. Raspall confessava haver sortit a matar rebels, i també haver deixat crescuts emprèstits a l'exèrcit reial. Rafael Llorenç comandà la companyia de milicians cambriлена a la campanya de Salses (1639), i era considerat un dels filipistes que més van fer per la causa a Reus. El doctor Cosme Anguera va haver de fugir de Reus i refugiar-se a Tarragona, on va tenir cura dels soldats castellans, va merèixer privilegi militar i era recomanat per les més altes autoritats filipistes (1643). FLORENSA, N.; GUELL, M. "Pro Deo, pro rege, et pro patria'...", f. 318, i n. 15. Sobre el canonge Blanch, vegeu-ne una aproximació biogràfica a ROVIRA I SORIANO, JORDI. "L'autof i el seu entorn familiar", dins: GRAU I VERDU, ANTONI - GUELL I JUNKERI, MANEL - ROVIRA I SORIANO, JORDI. *Matalàs de tota llana. Obra poètica de Josep Blanch, canonge de la Seu de Tarragona (segle XVII)*. Tarragona: Biblioteca Tarraconense 5, 1993, IX-XII.

38. GORT, E. "Notes per a la història... (III)", p. 15.

En el segle XVIII, amb una estructura política controlada que assegurava la fidelitat de tots els regidors municipals, la comesa arxivística se sol encarregar a lletrats, escrivans, notaris, o gent entesa en el món de les lletres. Al bell mig del segle, tenia cura de l'arxiu municipal de Tarragona l'escrivà públic municipal Tomàs Prats Riber.³⁹ El fons documental de la Cúria Reial tenia d'arxiver el 1768 un notari de provisió reial, Eudald Borés.⁴⁰ L'arxiver de la Confraria de la Sang, reverend Josep Solanellas, que desenvolupà una admirable tasca entre 1781-1791, era descrit pel baró de Maldà en termes afectius, reconeixent "*que ab tot de ser coix y flaquet, caminava llest en los negocis de rendes a cobrar per la Mitra Arquiepiscopal, sent un molt bon Procurador [...] entenent també lo dit Capellá en cosas de papiers de arxiu y per sa molta diligència lo nombraban Mosén Summus...*".⁴¹

Ordenació i classificació de fons: els instruments de descripció antics

La veritable diferència entre la vella dinàmica arxivística d'amuntegar documents i custodiar-los, per tal únicament de conservar-los, i la més moderna concepció, que apunta, a més, a localitzar-los amb rapidesa i eficàcia, es fa notar en l'existència o no d'instruments de descripció, o sigui, guies, inventaris o catàlegs. En aquest sentit, podem dir que a les nostres terres es palesa una voluntat molt clara des dels primers temps del Renaixement.

Sense una metodologia arxivística clara que permetés, segles abans, agrupar adequadament els documents i elaborar-ne un quadre de classificació, van sovintejar els *repertoris*, o llistes de *ressenyes* dels principals documents. Aquesta activitat responia a la imperiosa necessitat de conèixer quants i quins documents constaven a l'arxiu. L'11 de gener de 1548 el Capítol de Tarragona encarregà als canonges Burguera i Miret l'elaboració d'un inventari de les escriptures de l'arxiu.⁴² De 1574 data un primer catàleg de l'Arxiu

39. DASCA, A.-ROVIRA, J.-BARRIACH, F. *Epítome Historial de Tarragona...*, p. 22-23, n. 55.

40. Eudald Borés Mas "*Nott. Actuário Es[criva]ño y Archivero arriba nombrado...*" fou qui, amb data 2 d'octubre de 1768, certificava una provisió reial de Ferran VI que confirmava alguns dels privilegis de la ciutat, a petició de la Confraria de Preveres. Arxiu de la Corona d'Aragó [ACA], *Reial Audiència*, Plets civils, plet núm. 5.686.

41. El religiós morí en l'epidèmia de 1809. SALVAT Y BOVE, JUAN. *Tesoro bibliográfico de la 'Confraria i congregació de la Sanch de Jesuchrist' —Tarragona— Siglos XVI-XIX*. Tarragona. Diputació, 1987, p. 47-48.

42. SERRA VILARÓ, J. "Archivo y librería capitulares...", p. 111. Segurament fa referència a aquesta notícia el fet que trobem una anotació a les actes capitulars de 14 de gener de

Municipal de Tortosa, presumiblement confegit pel cronista Cristòfol Despuig, i no se'n farà cap altre fins ben entrat el segle xx.⁴³ El 1633, els jurats de la Selva acorden que s'elabori una mena d'inventari de l'arxiu, per "*veure quines escriptures faltaran*". Són escollits tres consellers, Gaspar Guasch, Andreu Mallafré i Joan Pasqual, que apleguen totes les actes de la vila en un llibre blanc.⁴⁴

Dos anys més tard (1635), els monjos de la cartoixa d'Escaladei redacten un catàleg, indexat per referències i per matèries, de la totalitat de la documentació del seu arxiu.⁴⁵ Els documents del desaparegut Arxiu Arxiepiscopal de Tarragona van ser objecte, el 1679, d'una acurada descripció en el llibre: *Índex Vell*.⁴⁶ Tres anys abans, els regidors de l'ajuntament tarragoní encomanaven la tasca d'ordenació de l'arxiu a Pau Hortonedà i al doctor Faust Calbet. La seva tasca acabà l'abril de 1683 amb la confecció d'un *Repertori*, pel qual van cobrar 20 dobles d'or.⁴⁷

El nou govern borbònic mostrà una major sensibilitat envers els documents, conscients que el control del poder passa per un major coneixement de la informació i dels instruments que poden proporcionar-la. El 31 de març de 1719, amb motiu del traspàs del poder local als regidors borbònics, el municipi del Catllar elaborà

1554, en la qual s'encarregava de fer una còpia dels llibres de l'arxiu al prevere Segarra. Més que copiar-los, creiem que Segarra podia continuar la tasca encomanada sis anys abans als seus companys Burguera i Miret.

43. MASSIP, J. *El Catàleg de l'Arxiu Territorial de Tortosa...*, p. 15; MASSIP, J. "Arxiu Històric Comarcal de Tortosa...", p. 243. A més d'aquest llibre, el catàleg de 1574 va servir de base per a l'elaboració del principal Inventari-catàleg que actualment té l'Arxiu Històric Territorial de les Terres de l'Ebre: MASSIP I FONOLLOSA, JESUS. *Inventari de l'Arxiu Històric de Tortosa*. II vols. Tarragona: Diputació, 1995, p. 6 i 7.

44. AHMLS, *Actes del Consell*, 1629-1639, sig. CAT MAN 15, s.f.

45. *Registre universal de totes les escriptures que estan en lo Archiu de Scaladei: ab dos Index, hu de les cosas mes notables, y altre dels calaixos y armaris: fet en lo any mil sis cents trenta y cinch* [manuscrit], 1635. Citat a: SABATE I ALENTORN, JAUME. "Privilegis reials a Escaladei". Dins: *El temps sota control. Homenatge a F. Xavier Ricomà Vendrell*. Tarragona: Diputació, 1997, 481-488, p. 481.

46. Editat per la Diputació de Tarragona: RAMON VINYES, SALVADOR - RICOMÀ VENDRELL, F[ANCISC] XAVIER (?). *Índex Vell. Índex dels documents de l'arxiu de l'Arquebisbe 1679*. Tarragona: Diputació, 1997. Existeix, igualment, un Índex Vell de l'arxiu de Vallbona de les Monges, confeccionat presumiblement sobre aquestes dades. Vegeu PERARNAU I ESPELT, JOSEP. "Notícies bibliogràfiques". *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 5 (1986) p. 577.

47. També publicat a *Repertori Municipal de Tarragona*. Transcr. Joaquim Icart i Leonila, localitz. dels doc. Josefina Cubells i Llorens i Montserrat Icart i García. Tarragona: Ajuntament, 1993 (Col·lecció de documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona, 9), p. 9-10. Potser és aquest el mateix document que localitzem, a través de les seves fitxes, a l'Archivo Histórico Nacional de Madrid: "TARRAGONA: Reconocimiento de todos los papeles y documentos que hay en su archivo". AHNM, *Manuscritos*, Dd-98 [sign. antiga], p. 89.

el seu primer inventari de l'arxiu, cosa que no es tornarà a repetir fins l'any 1872.⁴⁸

A mitjan segle XVIII es desperta un cert interès en l'elaboració de monografies històriques, que du la Corona a perseverar en la consulta d'arxius per tal d'extreure'n les dades més importants. Una Reial Ordre de Ferran VI de 22 de setembre de 1750 demanava la col·laboració de tots els arxius amb motiu de la preparació d'una *Historia de España* i va tenir el seu reflex a Tarragona amb la carta del corregidor (rebuda d'un ministre de la Reial Audiència i del capità general marquès de la Mina) que arribà a l'Ajuntament, instant-los a fer "*un historial resumen del gobierno temporal y civil de esta ciudad formando un imventario de los papeles, bulas, y reales privilegios que tubiere en su archivo*". D'aquesta intervenció reial en sortiria, a més d'un llibre d'història de Tarragona a càrrec del regidor Carles Boni, encarregat del referit inventari, una relació de documents, potser no sistemàtica, però sens dubte molt valuosa pel testimoni que aporta. Es tracta del: *Reconocimiento de todos los papeles, documentos, Privilegios Reales y Pontificios, que ahi existentes en el archivo de la ciudad de Tarragona de todos los quales se da una breve, y puntual noticia, para que tomándolo de todo su contenido puedan mandarse sacar y copiar los conducentes al Real Servicio*, datat a Barcelona, 26 de gener de 1752, o sigui, els mateixos dies que Boni lliurava el seu *Epítome Historial*. Encara que l'autoria del document s'atribueixi al ministre de la Reial Audiència Andrés Simón Pontero, resulta lògic pensar que va actuar en estreta col·laboració amb Boni.⁴⁹

Sembla que la Confraria de Preveres també confegí un repertori o *Llibre de notes*, el 1779, que apareix intítulat com "*Llibre de notes [...] repertori de pags [pàgines, pagaments o papers?] que-s troban dins lo Archiu de esta venerable y devota confraria de Preveres...*".⁵⁰ A l'Arxiu Històric Arxidiocesà es conserva l'anomenat *Índex Martí*, un repertori que porta com a primera data l'1 d'octubre de 1787.⁵¹

48. FUENTES, M.M. *El Castell, Vila i Terme del Caillar...*, I, p. 563.

49. DASCA, A.-ROVIRA, J.-BARRIACH, F. *Epítome Historial de Tarragona...*, p. 20-22. El *Reconocimiento...* és citat amb la signatura antiga de la Biblioteca Nacional de Madrid [=BNM], *Manuscritos*, Ref. DD.98, f. 89-134 (íd. p. 26).

50. AHNM, *Clero-Regular-Secular*, Libros, reg. 1.266.

51. MARTÍ, FR. JOSEF ZEFERINO (Predicador y Professo del Rl. Monasterio de S. Gerónimo de la Vall de Hebrón, natural de la presente ciudad). *Índice general de las escrituras y otros documentos [...] del Archivo Metropolitano de Tarragona [...] por orden de [...] Armañá [...] en 1788*. AHA. 1787. Citat per SERRA VILARO, JUAN. *Santa Tecla la Vieja. La primitiva catedral de Tarragona*. Tarragona: Real Sociedad Arqueológica Tarraconense, 1960, p. 14.

Una de les causes per les quals es decidia la confecció d'un instrument de descripció era, lògicament, per constatar la integritat de l'arxiu, quan es preveia que hauria de passar, o quan acabava de passar per algun tràngol que amenacés la seva integritat, una guerra, una ocupació militar, un trasllat, etc. L'arxiu de Poblet va veure com en menys de cinc anys es realitzaven dos inventaris dels seus documents, un a càrrec dels francesos invasors (1810), l'altre quan la situació ja s'havia restablert (1815). Després de les exclaustracions de 1834 i 1852, la Reial Acadèmia de la Història de Madrid va publicar un inventari de l'arxiu de Poblet (1871), a través dels documents duts al Archivo Histórico Nacional.⁵²

Altres ordenacions d'arxius no han deixat cap instrument de descripció, per molt exemplars que hagin estat, com ho va ser la que el notari Francisco Boquer va efectuar a l'Arxiu Municipal de la Selva entre 1765 i 1766. El primer catàleg de l'arxiu selvatà no apareix fins el primer any del segle XIX, a càrrec del regidor local Josep Batlle Jover.⁵³ Igualment, a la capital de l'Alt Camp, els primers inventaris de fons documentals dels arxius municipal i parroquial van ser els de Fidel de Moragas Rodés, publicats el 1916 i el 1926, respectivament.⁵⁴

Finalment, pel que fa als protocols notariaus, que començaren a agrupar-se amb la creació dels districtes notariaus (1862), resulta il·lustratiu el cas del de Falset, que comptava amb un inventari de 1682, i se'n confegiren, com a mínim, dos més, ja en el segle XX (1902 i 1945).⁵⁵

CRISI I NORMALITZACIÓ A LA DINOVENA CENTÚRIA

El període de les desamortitzacions (1822, 1835 i següents), va significar una terrible sotragada per a un patrimoni documental ric, l'eclesiàstic, que fins aleshores havia restat ben guardat i en

52. ALOS-MONER, R. D'. "L'Arxiu Històric de Poblet...", p. 71-72; *Inventario del Archivo de Poblet*. Madrid: Real Academia de la Historia, 1871, citat a l'*Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo Americana*. Madrid-Barcelona: Espasa-Calpe, ed. de 1991, vol. XXXV, p. 976a.

53. SORONELLAS I MASDEU, MONTSERRAT. (ed.) *Catàleg de l'Arxiu Històric de la Selva del Camp*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Diputació, 1993, p. 3-5.

54. MORAGAS Y RODÉS, FIDEL DE. *Catàleg de llibres, pergamins i documents antics de l'Arxiu Municipal de la ciutat de Valls*. Impr. E. Castells, Valls 1916; MORAGAS Y RODÉS, FIDEL DE. "Catàleg de l'Arxiu parroquial de l'església de Sant Joan Baptista de la vila de Valls". *Estudis Universitaris Catalans*, 11 (1926).

55. PUIG I TARRECH, ROSER. *Catàleg dels protocols notariaus dels antics districtes de Falset i Gandesa*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000 (Inventaris d'Arxius Notariaus de Catalunya, 22), p. 15 i 17. L'inventari el confegí el notari de Falset i arxiver dels ducs de Cardona Josep-Bernardi Llop, i està transcrit a les p. 31-50.

els llocs d'origen. El trasllat dels arxius de monestirs i convents exclaustrats significà, a la llarga, la pèrdua de la documentació, el seu deteriorament per la desídia dels funcionaris executors o, en el millor dels casos, un trasllat en fileres de rucs cap a Madrid, on finalment s'integraren a l'Archivo Nacional on encara es mantenen, malgrat les reiterades peticions que clamen el seu retorn a Catalunya.

El camí cap a la normalització

Fins ben entrat el segle XIX, passada la guerra del Francès, no s'encetà una dinàmica més sensible envers els arxius i una renovació per l'interès en els documents existents.

L'Arxiu Municipal de Tarragona aplega sèries de documentació amb la intenció de custodiar la informació que contenien. Així, a partir de 1816 iniciaven les de llicències d'obres i d'Instrucció Pública; quatre anys més tard, les de censos i padrons, i vers 1844, incorporava el fons documental de la Societat Econòmica d'Amics del País.⁵⁶

Paralelament, amb l'establiment de nous organismes administratius perifèrics, s'organitzaren els seus corresponents arxius. És el cas de la Diputació de Tarragona, creada vers 1834. En tenim una primera referència de l'arxiu en el reglament que aprovà arran de la promulgació de la Llei Orgànica de 20 d'agost de 1870, on es disposava sobre el registre i l'arxiu.⁵⁷ El 1883 el Capítol de canonges de Tarragona reordena l'arxiu.⁵⁸

A nivell estatal, també es fan notar una sèrie de mesures encaminades a la salvaguarda del patrimoni documental. El 10 d'agost de 1844 es constitueix la Comissió de Monuments, estructurada en tres seccions, una de les quals es dedicava a biblioteques i arxius, i en una ordre de la Comissió Central de Monuments Estatals es recomanava enèrgicament la instauració de biblioteques, arxius, museus i altres.⁵⁹

56. BARRIACH MOLAS, FRANCESC. "Fons documentals de l'Arxiu". *La Veu de l'Ajuntament*. Tarragona: Conselleria d'Informació de l'Ajuntament de Tarragona, núm. 37 (1982) 14; i 58 (1984) 22.

57. GÜELL, MANEL. "El Archivo Histórico de la Diputación de Tarragona y sus series documentales" dins: *1 Jornadas de Archivos Históricos*. Granada, maig de 1999 (en CD-rom).

58. TODA Y GÜELL, EDUARD. *Discursos llegits en la Real Acadèmia de Buenas Letras de Barcelona en la solemne recepció pública de l'llibre. Sr..., el 21 de desembre de 1930*. Barcelona: Impremta de la Renaixença, 1930, p. 18.

59. AHT. *Actes de la Comissió de Monuments*, vol. 1, f. 1 i 2. La primera comissió la formaven sis persones, quatre nomenats pel governador de Tarragona i la resta per la

És en aquesta centúria, també, quan començaven a implantar-se els primers estudis reglats d'arxivística. L'1 d'octubre de 1858 es publicava el "*Programa general de estudios de la carrera de Diplomática*", per al títol d'arxiver-bibliotecari, i, d'altra banda, la Llei de 28 de maig de 1862 de constitució del Notariat, facultava els notaris com a arxivers dels protocols que passaven a considerar-se de titularitat estatal i establia en el seu títol VIII les disposicions adients envers els arxius de protocols.⁶⁰ Per Decret Reial de 10 de juny de 1867 es funda el Cos de Bibliotecaris, Arxivers i Antiquaris.⁶¹

Alhora, les notícies sobre provisió d'arxivers comencen a sovintejar. El 1843, i per dimissió de l'arxiver Andreu Pons, el consistori vallenc designava per substituir-lo Pere Rodón Solé.⁶² A la Diputació de Tarragona hi ha un primer expedient de provisió per a la plaça d'arxiver bibliotecari, el 1906.⁶³

EL SEGLE XX: IMPULS, GUERRA I REPRESA

Tot aquest floriment de disposicions comencen a consolidar-se ben entrat el segle xx, amb una política d'organització estructural profunda i integral, lenta i variable, segons el règim polític del moment, però sempre coherent i inaturable.

Al bell inici d'aquest segle, es funda el Museu de Tortosa amb funcions afegides d'arxiu i deu anys més tard es trasllada a l'església de Sant Domènec. L'any 1902, una ordre de la superioritat encomana als notaris arxivers de tots els districtes judicials de la demarcació que inventariïn els fons notariais que custodien.

A la dècada dels anys vint, sobresurt la fundació per part del cardenal Vidal i Barraquer de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, sota control de mossèn Sanç Capdevila i Felip († 1932). La tasca realitzada per aquest prevere dins d'aquesta institució és modèlica, la concentració de fons és impressionant: el 1921 es transferien els fons documentals de 14 parròquies; el 1922, de 35;

Diputació. El president fou Antoni Batlle Puiggener, assistit pels vocals José López Enquidano, Joaquim Berenguer, Domènec Theilig, Josep Criviller i Josep Aleu. ROYRA I GÓMEZ, SALVADOR-J. *La desamortització dels béns de l'església de la província de Tarragona (1835-1845)*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses "Ramon Berenguer IV", Diputació, 1979, p. 143.

60. *Boletín Oficial de la Provincia de Tarragona* [BOPT], núm. 122 de divendres 1-10-1858, p. 3b; i núm. 9 de dimecres 21-01-1863, p. 1. La Llei del Notariat era de 28 de maig de 1862.

61. Arxiu de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense [ARSAT]. En el BOPT ja consta, en aquell moment, l'existència del cos.

62. IBARRA, R. "Referències històriques de l'Arxiu Municipal de Valls...", p. 38.

63. GUELL, M. "El Archivo Histórico de la Diputación...",

el 1923, de 16 més, etc. Entre 1968 i 1971 es procedí a la construcció de l'edifici que actualment allotja l'esmentat arxiu.⁶⁴ És en aquesta època, durant els primers anys trenta, que a Reus Salvador Vilaseca funda el Museu i Arxiu Municipal, amb el nom de Prim-Rull (1933).

Els episodis revolucionaris de l'estiu de 1936, que tingueren l'Església i els seus béns i propietats al punt de mira, afectaren molt negativament el seu patrimoni artístic i documental. En primer lloc, cal remarcar la mort violenta dels preveres (alguns dels quals, excel·lents arxivers i historiadors) i posteriorment la destrucció d'un gran nombre d'arxius. La diòcesi més perjudicada fou la de Tortosa, no únicament perquè moltes poblacions de la seva demarcació es van trobar al bell mig del front de batalla, sinó per no haver tingut l'encert d'aplegar tota la documentació antiga en un arxiu històric central del bisbat, com sí que es va fer a Tarragona. Per posar uns exemples de la debacle produïda per la guerra civil, tenim coneixement de l'incendi dels fons parroquials de: Batea, la Fatarella i la Pobla de Massaluca, a la Terra Alta; d'Ascó, Móra d'Ebre, Vinebre, Tivissa, Flix, Garcia, Ginestar i Serra d'Almos, a la Ribera d'Ebre; la Bisbal de Falset, la Figuera, Gratallops, els Guiamets, Margalef, Marçà, Mas-roig, el Molar i la Torre de Fontaubella, al Priorat, etc. La llista s'allarga molt més, sobretot si hi afegim la crema i saqueig dels arxius municipals (26 a la demarcació), o posterior destrucció per l'acció de la guerra (almenys una desena).⁶⁵

La Generalitat republicana desplega una intensa activitat legislativa i executiva de cara a la salvaguarda del patrimoni documental, ordenant la concentració de fons antics i la creació d'arxius històrics a cada vegueria. El de Tarragona era dirigit, el 25 de febrer de 1938, per Victòria Serres Sena. La dispersió que aquesta oportuna actuació ocasionà va ser considerable: els fons notariais de la demarcació de Tarragona es van dipositar provisionalment al Palau Arquebisbal, els de Tortosa, a Poblet, els de Montblanc, Reus i el Vendrell, a Pedralbes.⁶⁶ D'ençà del conflicte bèl·lic, només una part d'aquests fons ha estat retornada al lloc d'origen.

Als anys quaranta, en la foscor del primer franquisme, es passà de la destrucció incontrolada i la dispersió inevitable a la requisició

64. QUILÉZ MATA, JULIO LUIS. "L'aplicació de la norma ISAD(G) als fons parroquials de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona". *Lligall*, AAC, 15 (1999) 259-287, p. 260-266.

65. Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona [AHDT], *Governació*, Cpq., núm. 95 i Cpl., núm. 53. Estadística d'arxius municipals (1945).

66. DURAN I SANPERE, AGUSTI. *Barcelona i la seva història. L'art i la cultura*. III. Barcelona, 1975, p. 622-637.

execrable. A mesura que avançava l'exèrcit franquista i es consolidaven posicions, es confiscaven arxius catalans que posteriorment es traslladaren a San Ambrosio de Salamanca, sota la responsabilitat de la Sección de Servicios documentales de la Presidencia del Gobierno de Burgos i més endavant de Madrid. Els llibres i lligalls foren utilitzats pel Tribunal Especial de Represión de la Masonería y Comunismo, que aplegà tota la informació sobre persones requerida pels tribunals militars.⁶⁷ Una gran quantitat de documentació catalana, i per extensió, tarragonina, roman encara avui a Salamanca, testimoni mut però eloqüent del botí de guerra que s'atribuïren els vencedors, i malgrat les reiterades peticions de la Generalitat catalana i d'altres governs autònoms, no s'ha volgut retornar.

El panorama arxivístic de la demarcació durant la dictadura és ben pobre. A causa de l'escassa infraestructura, els museus i les biblioteques assumeixen un paper supletori amb la recollida i custòdia de fons particulars, molts dels quals, malauradament, van a parar a Barcelona, immersos en la dinàmica d'emigració dels seus titulars a la capital catalana. Així, la Biblioteca de Catalunya, l'any 1961, adquireix per compra 20 lligalls de l'arxiu dels comtes de Queralt (1065-1840).

En positiu, la fita més destacable és la creació de l'Arxiu Històric Provincial de Tarragona, el 1944. El seu primer director va ser Feliciano Conde Conde, al qual succeïren, amb el temps, Josefina Cubells i Llorens, i l'actual director, Jordi Piqué i Padró. Però fins el 1968-1971 no es construeix l'edifici definitiu per aplegar els seus fons documentals, a la Rambla Vella, edificació que resolgué les mancances d'espai dels baixos de la Biblioteca Pública on fins aquell moment es conservaven.

També es legalitzava una associació que vetllaria per la recuperació de la història del monestir cistercenc de Santes Creus, l'Arxiu Bibliogràfic (1953), que aprovà un reglament fundacional en el qual es poden llegir diversos apartats referents als fons documentals. L'objectiu que assumeix, a l'article 3, és precisament la formació d'un arxiu amb documents obtinguts per donació o per adquisició. Conscients dels efectes disgregadors del patrimoni documental eclesiàstic a causa de la desamortització, es van proposar l'obtenció de còpies fotogràfiques dels pergamins i documents conservats a l'AHN de Madrid (art. 29). El capítol VII es dedicava

67. SOBREQUES I CALICO, JAUME. *Els arxius per a la història del nacionalisme català*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1982. p. 51-55.

íntegrament a l'arxiu de l'entitat, compost de diverses seccions: bibliografia, documentació, fotografies, biblioteca, publicacions editades per l'entitat, i el propi fons originat per la gestió administrativa (correspondència, comptabilitat, etc.). A l'art. 50 prohibia el préstec de manuscrits i llibres exhaurits. Durant molts anys l'ànima de l'ABSC fou el selvatà Eufemià Fort i Cogul, el fons personal del qual, útil per poder-ne resseguir la trajectòria, es troba dipositat per la família a l'AHT.

Altres iniciatives privades d'aquesta mena també fructifiquen magníficament, a Reus, amb la Biblioteca del Centre de Lectura, o a Montblanc, amb la fundació el 1958 del Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca, institucions encara actives, avui dia.

Un seguit de doloroses pèrdues es van anar succeint: Fidel Moragas i Rodés, arxiver de Valls († 1951), Enric Bayerri Bertomeu, el de Tortosa († 1958), Salvador Vilaseca i Anguera, a Reus (+ 1975) i, a l'ensens, una nova generació revifava l'esperit dinàmic del sector amb la convocatòria d'unes pioneres *Primeres Jornades d'Investigació dels Arxius del Camp de Tarragona* (1979), liderades per iniciativa de Josefina Cubells i Llorens, titular de l'Arxiu Històric Provincial.⁶⁸

La normalització arxivística plena

Fins l'any 1976, amb la creació de la Generalitat de Catalunya, no s'inicia el desplegament d'una política de normalització plena en els arxius del país. Amb aquest procés, en primer terme, s'ha de dotar cada capital de comarca d'un arxiu, l'arxiu comarcal, el qual custodia tota aquella documentació considerada d'interès històric, l'antiga i la procedent de les diferents administracions, la no adscrita específicament enlloc o la que organismes, institucions o particulars volen cedir-li, i a més, és responsable del patrimoni documental de la seva demarcació.

Ja amb la competència exclusiva en matèria cultural que li atorgava l'Estatut d'Autonomia (1979), l'executiu català promulgà la Llei d'Arxius 6/1985, de 26 d'abril,⁶⁹ que constitueix el marc referencial bàsic en matèria d'arxius. Cinc anys abans, i a través d'un conveni amb el Ministeri de Cultura, els arxius històrics

68. Les comunicacions de les quals es relligaren en un limitat nombre d'exemplars de còpies reprogràfiques, a través de les quals es pot veure com hi van intervenir el bo i millor dels arxivers, investigadors i historiadors locals del moment.

69. Acompanyada de la modificació que se'n va fer, Llei 8/1989, de 5 de juny. Vegeu: DOGC, núm. 536, de 10-05-1985, p. 1203-1265, i DOGC, núm. 1153, de 9-06-1989, p. 2500-2501.

provincials, de titularitat estatal, van passar a ser gestionats per la Generalitat de Catalunya, i també es creava l'Arxiu Nacional.⁷⁰ El 1981 es traspassaven les funcions i serveis en matèria de cultura a la Generalitat,⁷¹ el 1988 s'organitzava la Xarxa d'Arxius Històrics Comarcals⁷² i l'any següent es delegaven les competències en matèria de cultura als consells comarcals.⁷³

Aquest desplegament normatiu va possibilitar, després d'un acord previ amb els municipis corresponents i atenent criteris d'oportunitat, conveniència i situació específica de cada comarca, que en cada capital s'hi anés habilitant un arxiu comarcal. A la demarcació, ja s'han dotat d'arxiu comarcal cinc de les deu comarques existents: Montblanc (1982), Valls (1984), Reus (1986), el Vendrell i Tortosa (1995); i són a punt d'entrar en funcionament els de la Ribera d'Ebre i el Priorat.

I no són els arxius depenents de l'administració autonòmica els únics que s'instauen de nou o es rehabiliten, també n'apareixen d'altres, tant municipals (Flix —1994—, el Morell —1995—, Torredembarra —1997—, Cambrils —1998—, la Canonja —2001—), com d'altres àmbits (Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes. Demarcació de Tarragona, Arxiu Central del Port de Tarragona —1990—, Arxiu Històric de la Diputació —1997—, etc.). El 1999 mossèn Manuel Fuentes Gasó pren el relleu a l'arxiver Salvador Ramon i Vinyes, al capdavant de l'Arxiu Històric Arxidiocesà, que l'any següent se sotmet a un important programa d'estructuració per a millorar-ne les instal·lacions i serveis.

A partir de la implantació dels arxius comarcals, es va produint un procés de normalització de la situació del patrimoni documental, tant d'arxius públics com de privats. La Generalitat lidera la iniciativa institucional en aquest sentit. N'és una prova la inventariació sistemàtica dels fons municipals, ja aconclerta, com a fase prèvia per a revaloritzar-los i conscienciar les autoritats locals de la seva

70. Reial Decret 1676/1980, de 31 de juliol, que es publicava a l'Ordre de 15 de març de 1982 (BOE, d'1-09-1980 i DOGC, núm. 82, de 10-10-1980. L'Ordre, és al DOGC, núm. 220 de 5-05-1982, p. 1045-1047). Per la creació de l'ANC: Decret 314/1980, de 28 de novembre (DOGC, núm. 107, de 16-01-1981, p. 32).

71. Reial Decret 1010/1981, de 27 de febrer, sobre el traspàs de funcions i serveis a la Generalitat de Catalunya en matèria de cultura, i Ordre d'1 de juny de 1981 (DOGC, núm. 132, de 5-06-1981, p. 562).

72. Decret 110/1988, de 5 de maig (DOGC, núm. 995, de 25-05-1981, p. 2191-2192). Un any i mig més tard es publicà el Decret 340/1989, de 19 de desembre, de l'organització i la gestió dels arxius de la Generalitat de Catalunya (DOGC, núm. 1242, de 15-01-1990, p. 132-133).

73. Decret 208/1989, d'1 d'agost (DOGC, núm. 1194, de 15-09-1989, p. 3619).

importància. Ben aviat els arxius comarcals han aglutinat part d'aquests arxius, sobretot els pertanyents a petits municipis amb escassos recursos. També n'és una prova el programa de microfilmació sistemàtica dels protocols notarials dut a terme en diverses etapes (districtes de Montblanc, Tortosa i Reus), per tal d'apropar aquests fons al seu lloc d'origen, i l'adquisició de sengles còpies, també en microfilm, de les parts referides a Catalunya de l'arxiu dels ducs de Medinaceli (entre les quals, el comtat de Prades, al Baix Camp), consultables a Poblet, i també d'alguns fons de l'AHNM sobre Santes Creus, consultables a l'ANC.

Paral·lelament, la gent pren cada cop més consciència del valor que per al patrimoni comú del país tenen els fons documentals d'entitats o personatges destacats en el món cultural o polític. El 1994 s'estrena la nova destinació de l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià, al palau de l'abat del monestir de Poblet. Els arxius comarcals han assumit una hàbil política de captació i recuperació i s'han multiplicat les donacions i dipòsits, tant de fons particulars de famílies i persones: fons de Mn. Muntanyola (1995), fons Moragas (1997), fons Castellarnau (2000), etc., com d'empreses comercials: De Muller i Chartreuse (vins), Mallol (naviliera), Magarolas (serralleria), Socias (ferreteria) (AHT). La resta d'arxius comarcals no s'han quedat pas enrere, el de Reus compta amb vuit fons patrimonials i personals i 14 de comercials, i el de Valls ha ingressat recentment el fons de la impremta Castells, de gran importància per a l'estudi de la família Veciana, els Mossos d'Esquadra i la guerra de Successió en general.

A Tarragona (AHT) i a Valls (ACV) es convoquen curssets monogràfics, i Jornades d'Ajut a l'Investigador,⁷⁴ i s'editen noves publicacions periòdiques (els anuaris *Historia et Documenta*, de l'ACV —6 números des de 1994—, *Butlletí de l'AHT* —3 números des de 1998—, i *Recerca*, de l'AHCTE —Tortosa, 3 números des de 1996—, o el quadrimestral *Informatiu Arxius*, de l'AHM de Reus —4 números des de 1997— etc.). L'Àrea de Medieval de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona va organitzar, juntament amb l'Associació d'Arxivers, el primer màster (estudis universitaris de tercer cicle) a les nostres contrades, del qual n'ha sortit una jove promoció prometedora, i paral·lelament, s'ha iniciat un curs de postgrau de Tècniques d'Organització d'Arxius i Documents en la

74. Són sobre temes com: l'ensenyament, la família, la guerra civil, etc. Pel que fa a Valls, l'ACV ja ha convocat i impartit més d'una desena de jornades interdisciplinàries en les quals s'ensenya: paleografia, història medieval, genealogia i altres disciplines afins.

docència del qual participen alguns dels principals arxiviers en actiu de la demarcació.⁷⁵

Ens plau tancar aquesta al·legació recordant la propera convocatòria de les VIII Jornades d'Arxivística de Catalunya, organitzades per l'Associació d'Arxiviers de Catalunya pel maig de 2001, i que tindrà, per primera vegada, seu en una població de la demarcació: Tortosa.

Els arxius finimil·lenaris

Per tal d'analitzar la situació actual, disposem de les dades que ens aporta el *Directorí d'Arxius de Catalunya*, de 1998,⁷⁶ tant en números absoluts d'arxius, com en metratge que ocupen llurs documents. Val a dir que parlem en tot moment de centres dotats d'infraestructura i de personal qualificat, i no de simples dipòsits documentals. El nombre d'arxius a les deu comarques és de 26 (l'11,6% del total a Catalunya) i es desglossa de la manera següent:

Alt Camp	2	Montsià	-
Baix Camp	3	Priorat	-
Baix Ebre	4	Ribera d'Ebre	-
Baix Penedès	3	Tarragonès	11
Conca de Barberà	3	Terra Alta	-
TOTAL	26		

Si ens fixem en les xifres, aviat ens adonem del pes dominant de la ciutat de Tarragona, seu d'arquebisbat, i d'organismes i d'institucions públiques, que acull entre una tercera part i la meitat dels arxius de la demarcació (42%). Segueix Tortosa, i, a nivell comarcal, pot sorprendre l'elevat nombre de la Conca de Barberà, fàcilment explicable si ens fixem en la inclusió de Poblet. En definitiva, podríem considerar la distribució d'arxius prou anivellada, si no fos per la mancança que es registra al Montsià, el Priorat, la Ribera d'Ebre i la Terra Alta.⁷⁷

75. Vegeu IBARRA I OLLE, RICARD. "Màster en Arxivística de la Universitat Rovira i Virgili". *Lligall*. AAC. 15 (1999) 337-344, i *Postgrau. Tècniques d'Organització d'Arxius i Documents*. Tarragona: URVT [2000] [diptic informatiu].

76. *Directorí dels Arxius de Catalunya (1999)*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, 1998, 153 p.

77. Consta públicament els esforços per redreçar la situació, almenys al Priorat, on mitjançant un conveni amb l'Ajuntament de Falset ja és una realitat el projecte de rehabilitació

Però la proporció d'arxius d'un territori no està únicament determinada pel nombre d'arxius que conté, sinó també pel metratge, el volum de documentació que aquests guarden. Seguint l'estructura amb què hem exposat les referències bibliogràfiques, els metres lineals ocupats pels arxius de la demarcació de Tarragona, en números absoluts i en percentatges, són els següents:

<i>Àmbit o administració</i>	<i>Metratge</i>	<i>Percentatge</i>
Estatal	1.500	5,1
Autonòmica ⁷⁸	10.006	34,4
Local	9.544	32,8
Corporacions i entitats oficials	2.130	7,3
Eclesiàstics	3.601	12,4
Altres	2.342	8
TOTAL	29.123	100

L'administració que custodia més metratge documental és l'autonòmica (34,4%), molt igualada amb la local, on destaca, sobretot, l'Arxiu Històric de Tarragona, amb funcions supracomarcal (en aquelles comarques on no hi ha, o no hi havia arxiu comarcal), fet que ha permès que en custodiï ben bé 4.723 metres lineals, quan la suma de tots els arxius comarcals de la demarcació és de 5.283. Part d'aquest volum s'ha nodrit dels ingressos d'arxius de petits municipis, sense recursos per conservar adequadament el seu patrimoni documental, que han optat per dipositar-los a l'arxiu comarcal corresponent.

<i>Acròn.</i>	<i>Arxiu</i>	<i>Metratge</i>	<i>Fons municipals</i>
AHT	Arxiu Històric de Tarragona	4.723	3
ACR	Arxiu Comarcal de Reus	2.113	1

de l'antic castell com a seu de l'Arxiu Comarcal. A la Ribera d'Ebre, el Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre i l'Ajuntament de Flix han impulsat la creació d'un arxiu local.

78. Dins de l'administració autonòmica comptem amb l'Arxiu Històric de Tarragona, gestionat per la Generalitat, però encara de titularitat estatal. L'enorme volum d'aquest centre (més de 5.000 m) és el que inclina la balança definitivament, en aquest cas a favor de la Generalitat que és responsable de més de 10.000 m, davant dels 1.500 dels de l'Estat. Altrament, considerant a dreta llei que l'AHT pertany a l'Estat, la Generalitat només ho seria de poc més de 5.000 m, davant dels més de 6.200 a càrrec de l'administració central.

<i>Acròn.</i>	<i>Arxiu</i>	<i>Metratge</i>	<i>Fons municipals</i>
ACTE	Arxiu Comarcal de les Terres de l'Ebre	954	1
ACV	Arxiu Comarcal de Valls	938	11
ACM	Arxiu Comarcal de Montblanc	781	14
ACVE	Arxiu Comarcal del Vendrell	497	4

Després de l'administració autonòmica, segueix la local, els centres, institucions i organismes depenents de la qual apleguen gairebé una tercera part de tota la documentació. La major part dels 9.544 m que conserven, els gestionen directament la Diputació i una desena d'ajuntaments, principalment del Camp de Tarragona, amb un fort potencial econòmic a causa de la indústria i el turisme, elements clau en la sobreproducció de documents que ha influït, sobretot, en municipis costaners. Quatre localitats concentren més del 90% dels fons documentals d'aquest sector: Tarragona, Valls, Cambrils i Vila-seca.⁷⁹ N'hi ha moltes altres que també en posseeixen: Alcover, Cunit, Riudoms, Flix, la Selva del Camp, etc.

El volum exacte de documentació és com segueix, ordenat de major a menor:

<i>Arxiu</i>	<i>Metratge</i>
Tarragona	4.500
Valls	1.010
Cambrils	920
Vila-seca	750
Cunit	300
El Morell	180
Riudoms	169
Torredembarra	150
Flix	126,5
La Selva del Camp ⁸⁰	65
TOTAL	7.870,5

79. En aquest recompte, hi manquen les xifres de l'Arxiu General Administratiu de Reus. Les dades referents a l'Arxiu Municipal de Cambrils ens les facilità l'arxivera Núria Canyelles i les corresponents a l'Arxiu Municipal de Flix, Josep-Antoni Collazos (2000).

80. No es comptabilitza la part administrativa (a partir de 1939).

La vitalitat que mostra el tema arxivístic darrerament en la sensibilitat de les autoritats locals s'ha plasmat en la creació, rehabilitació o obertura al públic d'arxius locals a: Flix (1994), el Morell (1995), Torredembarra (1997), Cambrils (1998), la Canonja (2000), etc. També s'evidencia en la publicació d'instruments de descripció (Riudoms, la Selva), i l'aplicació de noves tecnologies.⁸¹

En tercer lloc, segueixen els arxius eclesiàstics, que el 1998 suposaven el 12'4% del total a les comarques tarragonines. El 71% del pes d'aquest sector recau en els arxius diocesans, que apleguen la documentació antiga (de més de 100 anys) de les parròquies, assumint la mateixa funció que els arxius històrics en l'àmbit civil. L'extensió territorial eclesiàstica de les dues diòcesis supera els límits actuals de la demarcació provincial, ja que l'arquebisbat tarragoní entra a les Garrigues i a l'Urgell, i el de Tortosa s'endinsa en el País Valencià. Malgrat la destrucció que han sofert molts arxius parroquials durant les carlinades i la guerra civil espanyola, si continua la política de concentració diocesana, es pot preveure un fort increment del fons que reclami una costosa obra d'adequació d'infraestructures, instal·lacions i personal.

Els arxius capitulars omplen més de mil metres de prestatgeries, dels quals el de Tarragona és el més petit, per causa dels continus espolis soferts des de la guerra del Francès i els processos de desamortització. De la mateixa manera ha succeït, encara que en un major grau, als arxius monàstics, víctimes principals de les desamortitzacions, que o bé han perdut la part principal del seu patrimoni documental, o bé es troba dispers per diversos centres estatals (AHNM, Biblioteca Pública, etc.).

<i>Arxiu</i>	<i>Metratge</i>
Arxidiocesà de Tarragona	1.460
Diocesà de Tortosa	1.104
Capitular de Tortosa	820
Capitular de Tarragona	185
Monestir de Vallbona	25
Abadia de Poblet	7
TOTAL	3.601

81. L'Arxiu Històric de la Selva del Camp va emprendre fa anys un programa capdavanter de digitalització que permet consultar els documents de la Comuna del Camp de Tarragona per pantalla a través d'Internet.

Segueixen els arxius de les corporacions i entitats oficials, on trobem: arxius de col·legis (els d'arquitectes de Tarragona i Tortosa —1.920 m—) i els universitaris (URVT —210 m—). Caldria incloure el cas de l'Arxiu Tarradellas-Macià, dipositat a Poblet, tècnicament institucional, puix que el compon la documentació que el president Tarradellas va generar dins del període polític en què desenvolupà la seva acció de govern a l'exili, i que compta amb 2.342 m.

Finalment, els arxius depenents de l'administració estatal, neulits a causa dels traspassos de competències a les autonomies (entre els quals cal comptar el de la gestió de l'AHT), presenten encara un gran centre productor de documentació que és el Port de Tarragona, l'arxiu central del qual ocupa 1.500 m.

En els últims anys, fora de l'àmbit públic també s'ha experimentat una major sensibilització envers el patrimoni documental, que s'ha reflectit en l'ordenació, habilitació o creació de més d'un arxiu, com el de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense (1994), que va permetre l'edició d'una extensa monografia sobre l'entitat, o el de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona (1999).⁸²

Més interès ha capitalitzat el document en imatge; a la demarcació de Tarragona s'han inventariat fins a 14 centres dedicats a la conservació de fons d'imatge (documents fotogràfics i fílmics), amb prop de 588.666 unitats (el 1997), i s'han creat, de 1995 ençà: la Fototeca Municipal de Reus (abril de 1995), la Cartoteca del Centre de Lectura de Reus i les agrupacions fotogràfiques de Salou (novembre de 1997) i del Vendrell (febrer de 1998), a més del Centre de Documentació Castellera de Valls (juny de 1998), o l'Arxiu d'Imatges de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense (setembre de 1998), etc.⁸³

ELS ARXIUS DEL FUTUR

Tot i haver bastit l'article en base a les referències bibliogràfiques impreses en paper, no podem deixar de banda la irrupció de les noves tecnologies en el món dels arxius, especialment per Internet,

82. FERRER I BOSCH, M. ANTÒNIA; DASCA I ROIGE, ANDREU; ROVIRA I SORIANO, JORDI. *CL anys de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense. Una aproximació a la seva història (1844-1994)*. Tarragona: RSAT, 1994, p. 326-327; MOYANO GONZALEZ, MARIA DOLORES. "El Archivo de la Universidad Rovira i Virgili". *Boletín de la ANABAD*. XLVII, 2-3 (1997) 193-197; MOYANO GONZALEZ, M. DOLORES. "L'arxiu: un nou repte". *Papers de la URV: revista de la Universitat Rovira i Virgili* [de Tarragona], 12 (agost 2000) 9.

83. GUELL, MANEL. "Aproximació quantitativa als fons d'imatge i so dipositats en centres públics de les comarques de Tarragona". *Historia et Documenta*, Valls, 5 (1999) 59-85, p. 65, 82-83.

com una xarxa d'informació i de comunicació. Si tradicionalment els instruments de descripció havien de passar per una impremta per a la seva difusió, ara ja no és aquest l'únic mitjà possible. Les edicions dels treballs dels arxivers són costoses i no disposen sinó d'un mercat molt reduït, la qual cosa en dificulta la comercialització. En general, les guies, inventaris i catàlegs resten a la sala de consulta dels arxius només a l'abast dels usuaris presencials. En els darrers anys, el panorama ha canviat, la confecció de pàgines web permet fer arribar aquest tipus d'informació a molts més individus, durant les 24 hores del dia i els 365 dies de l'any, i d'una manera més ràpida i econòmica. És qüestió de temps l'escaneig sistemàtic d'instruments de descripció i de documentació per penjar-la a la xarxa internauta.

A les nostres comarques, la primera experiència coneguda és l'encetada per l'Arxiu Històric Municipal de la Selva del Camp, que ja publicà l'únic catàleg d'un arxiu municipal complet i partint de zero (Diputació de Tarragona, 1993), i que el 1997 no va dubtar a posar a Internet tot el fons de la Comuna del Camp (s. XIV-XVII), a l'abast virtual de qualsevol internauta que faciliti les seves dades d'identificació, fent possible un accés que no precisa presència física del consultor i que evita el deteriorament dels originals. La seva adreça electrònica és: <www.laselva.altanet.org>.

Altres adreces electròniques, tot i que no poden competir amb l'exemple de la Selva, ofereixen una guia amb quadres de classificació de fons. Tenen el seu espai o pàgina dins d'una web institucional: L'Arxiu Històric de la Diputació, dins de la Diputació de Tarragona <www.altanet.org>, l'Arxiu Central del Port de Tarragona, dins del Port de Tarragona <www.porttarragona.es>, l'Arxiu Històric Arxidiocesà, dins de l'Arquebisbat <www.fut.es/~arqbt>, o l'Arxiu Històric de la Demarcació de Tarragona, i la de Tortosa, del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya <www.coac.es>.

La Generalitat de Catalunya disposa d'una web <www.gen.cat> on tenen la seva pàgina tots els arxius comarcals de la xarxa i on s'inclouen, a més de les dades d'identificació de l'arxiu, les de contacte, el metratge i un quadre de fons. L'Arxiu Històric de Tarragona, de titularitat estatal, compta igualment amb un espai a la web de l'administració central a través del servidor del Ministeri de Cultura, <mec.es>.

Finalment, hi ha associacions privades que també ofereixen dades d'arxiu a través de la xarxa, quan la web està dedicada a investigacions d'arxiu, com pot ser-ho la de la Societat Catalana de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia i Vexil·lologia

<www.fut.es.scghsv>, o bé l'Associació Cultural Baixa Segarra <www.fut.es.acbs>, per posar un parell d'exemples, dels moltíssims que hi deu haver a la xarxa.

Fora d'Internet, les edicions en CD són encara escasses, però en un futur no gaire llunyà poden ser abundants. Ja s'han *cedidat* diversos compendis bibliogràfics (de revistes científiques —CINDOC—, índexs d'ítems —GEC—, o de bibliografia local —Patronat Francesc Eiximenis, dels Centres d'Estudi de les terres de Girona—, etc.) i àdhuc les comunicacions de les *I Jornadas de Archivos Históricos* (Granada, 1998), i altres.

BIBLIOGRAFIA D'ARXIUS I ARXIVÍSTICA A LES COMARQUES DE TARRAGONA

METODOLOGIA

Per aplegar totes les dades que exposem tot seguit, hem procedit, primerament, al buidatge bibliogràfic particular que tots dos autors teníem treballat com a resultat de la nostra vocació professional,⁸⁴ i hi hem sumat, a més, una intensa recerca en diversos àmbits:

1. Demanant la col·laboració (que sempre hem obtingut de manera atenta i generosa) tant dels directors dels arxius històrics comarcals de la Xarxa d'Arxius de la Generalitat de Catalunya, com d'aquells professionals de qui podíem suposar una certa producció bibliogràfica difícil de localitzar fora del seu àmbit intel·lectual més immediat.

Aprofitem per agrair aquí el gran ajut prestat per Jordi Rovira i Soriano, proporcionant dades i donant valuoses indicacions, ajut generós i desinteressat sense el qual, més d'una i més de vint de les dades i notícies que utilitzem no haurien estat incloses en aquest treball. També hem de fer especial esment de Jaume Riera i Sans, per les correccions, consells i suggeriments fets amb tanta modèstia com encert. Alhora volem regraciar les molèsties que s'han pres altres arxivers i historiadors locals que no han dubtat a passar-nos

84. I que es concreta amb una activitat pacient de buidatge anual d'obres de referència com: l'ATCA (*Arxius dels Textos Catalans Antics*, de l'Institut d'Estudis Catalans), l'IHE (*Índice Histórico Español*, de la Universitat de Barcelona), l'IEH (*Índice Español de Humanidades*), l'*Index Tarraconensis*, d'Amadeu-J. Soberanas i Lleó (publicat per la Diputació de Tarragona, el 1984), i dels *Quaderns de Bibliografia Tarraconenses* (els 15 volums que va publicar la Diputació de Tarragona entre 1977 i 1996). Sense oblidar, és clar, revistes del sector com: *Arxius*, o el *Bulletí de l'Associació d'Arxivers de Catalunya*, etc.

el grapat de referències bibliogràfiques que coneixien particularment o que tenien més a l'abast que nosaltres: Carme Coll i Font, Coia Escoda Múrria, Valentí Gual i Vilà, Ricard Ibarra i Oller, Jaume Massó Carballido, Esteve Mesalles, M. Dolors Moyano González, Elena de Hortueta Hilberath, Julio Luis Quílez Mata, Joan Pappell i Tardiu, Eugeni Perea i Simón, Daniel Piñol i Alabart, Jordi Piqué i Padró, Josep M. Porta i Balanyà, Roser Puig i Tàrrrech, Carme Puyol, Neus Reverter, Octavi Vilà, Joan Vinaixa i Miró, Helena Virgili, etc. Si ens n'hem deixat algun, no ha estat res intencionat.

2. Recercant per Internet, principalment a les webs de la Biblioteca Pública de Tarragona <<http://www.biblio.fut.es>>, i del fons bibliogràfic del CIDA (Centro de Información Documental de Archivos), a través de la base de dades del BARC <<http://www.mec.es/bases/spa/spa/barc/BARC.html>>.

Abast cronològic

L'avinentesa del nou mil·lenni creiem que representa una època prou marcada com per assajar un recull bibliogràfic que arribés fins l'últim any del segle xx, o sigui, fins el 31 de desembre de 2000. D'aquesta manera, podem dir que queden dins del nostre treball totes les obres d'arxivística que coneixem fins el segon mil·lenni després de Crist.

Almenys és aquesta la nostra intenció, malauradament, el retard de publicació que arrossega més d'una revista propiciarà l'esbiaixador fenomen de l'aparició de treballs amb data de l'any 2000 al llarg del 2001, i fins i tot més tard. Nosaltres, tanmateix, tanquem el recull de dades el 31 de desembre de 2000. No costarà gens, passats uns quants anys, publicar un apèndix amb totes aquestes obres datades encara al segle xx, però que veuran la llum més tard.

Abast territorial

En un principi ens havíem plantejat aplegar únicament les referències de la ciutat i Camp de Tarragona. Ara bé, si volíem contribuir veritablement a omplir aquesta llacuna i desitjàvem, a l'ensem, que la nostra aportació es pogués complementar amb la realitzada a les terres de Girona,⁸⁵ havíem de ser més ambiciosos. Creiem que abastar les comarques que integren la demarcació

85. ALBERCH I FUGUERES, RAMON. "Arxius i arxivística a les comarques gironines". *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XXXIV (1994) Actes de les Jornades d'Homenatge al Dr. Jaume Marquès i Casanovas) 521-601.

administrativa és una bona oportunitat per col·locar la segona peça d'un trencaclosques que algun dia s'acabarà de completar, oferint així un servei inestimable al país.

També hem volgut fer una mica de "tarragonisme", i considerar generosament l'àmbit de Tarragona. Si des d'un punt de vista civil hem treballat totes les comarques de la demarcació administrativa, d'altra banda, no hem oblidat el punt de vista eclesiàstic, que ens ha dut a incloure-hi igualment la diòcesi tortosina i l'arxidiòcesi tarragonina, trossets d'Urgell i Garrigues inclosos.

Aquesta aposta, és clar, implica una multiplicació exponencial del risc de deixar-nos més d'una obra. És un risc amb què comptem, i en base al qual, des d'un bell inici, sempre hem considerat el present treball com una obra 'oberta', en contínua renovació, i susceptible de ser ampliada tant amb els successius treballs que es vagin publicant, com amb aquells que ens haguem pogut deixar, malgrat l'acurada atenció i exhaustivitat amb què hem procedit en recollir totes les dades. Ningú no és perfecte, però esperem la col·laboració de tothom en l'aportació d'informació, a la vegada que volem que sigui d'utilitat en el camp de l'arxivística i la recerca en humanitats.

Abast formal

El principi bàsic que ens ha conduït des del principi ha estat el d'aplegar tota la informació possible del tema. Això ens ha portat a recollir gairebé qualsevol treball que s'hagi publicat (monografies, miscel·lànies, anuaris, revistes d'organismes, de centres d'estudis, etc.⁸⁶) o que encara romangui inèdit. Ens referim, aquí, a tots aquells treballs no publicats, ja sigui perquè estan en preparació (al final s'adjunta un apartat on s'agrupen tots aquells dels quals ens ha arribat notícia), ja perquè siguin de caire acadèmic (els treballs finals del Màster d'Arxivística de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona, per exemple). N'exceptuem, únicament, els instruments de descripció interns, la majoria mecanoscrits, dels diferents centres documentals.

86. Tota mena de llibres i articles llevat els de la premsa diària. Creiem que la dinàmica d'aquesta mena de publicacions adquireix una sèrie de característiques diferents que ofereixen nous corrents i possibilitats, a més que el volum d'articles en premsa diària sobre el tema ens obligaria a una ampliació espacial excessiva per a aquesta (o qualsevol altra) publicació. Així, no n'hem volgut abusar, deixant de banda que ens puguin oferir un nou espai en algun altre número.

Abast temàtic

Hem considerat totes les obres que tractessin el tema arxivístic en tota la seva extensió, riquesa i aspectes, sense caure en la temptació, emperò, d'incloure-hi treballs d'història, biblioteconomia,⁸⁷ paleografia, diplomàtica, numismàtica, o d'altres ciències afins i/ o auxiliars, realitzats en base a un document o fons documental d'arxiu, per important o transcendental que aquest pugui ser.⁸⁸ Aquest criteri, però, l'hem entès amb certes excepcions: quan el fons documental està descrit o se'n parla considerablement, o quan, més enllà d'incloure'l, el treball es forma essencialment de transcripcions de documents (exclosos els d'imatge —catàlegs fotogràfics o àlbums de postals) realitzades de forma sistemàtica o amb voluntat de formar una unitat temàtica (com ara la col·lecció de l'Arxiu Municipal de Tarragona sobre les Actes dels Consells, o algunes aportacions sobre col·leccions de pergamins, fons documentals concrets, etc.) i no pas ocasional. Així, hem considerat diplomataris i cartularis, però no les *Excerptes*, o transcripcions de documents, que no abastessin un conjunt lògic, una unitat concretada temàticament o arxivística (com ara algunes dedicades a determinats fons de l'ACV —*Historia et Documenta*—, o la dedicada als documents d'un còdex de l'AHNM —*Butlletí de l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus*—, etc.)⁸⁹

87. Hem considerat material d'arxiu els còdexs antics, però no els manuscrits existents en biblioteques (de què tracten aportacions com, per exemple, les de J. Domínguez Bordona, o A. Soberanas i Lleó), que creiem que corresponen més a la biblioteconomia que a l'arxivística, i que preferim deixar que sigui un professional d'aquell sector qui algun dia emuli la nostra voluntat.

88. Exemples: BAYERRI, ENRIQUE. *Libre de privilegis de la vila de Ulldesona*. Tortosa: Impr. Blanch, 1951, 236 p.; *Capbreu de la baronia d'Entença (s. XIV)*. Introducció històrica i estudi lingüístic de Teresa Palet Plaja i Manuel Romero Tallafigo. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses 'Ramon Berenguer IV', Diputació, 1987, o la *Representació de l'Assumpció de Madona Sta. Maria*. A cura d'Amadeu J. Soberanas. La Selva: Patronat de la Representació, 1983, 69 p., etc. Menys paradigmàtics, però igualment significatius són els casos com el de MARCH, JOSEP M.^à. "Un còdex manuscrit del 'Pugio' de Ramon Martí". *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, V (1918-1919) 195-198, o GROS, MIQUEL S. "Los fragmentos de la 'Consuetudinario' Frag. 20-10 del Archivo Archidiecésano de Tarragona". *Didaskalia. Revista de la Facultad de Teología*. Lisboa, XXV (1995) 17-25.

89. No hem inclòs, però, les típiques "Notes de l'arxiu" de diverses revistes locals, com per exemple les que a la dècada dels anys 20 publicava H. Anguera a la *Revista del Centre de Lectura de Reus*, o Ramon Bergadà Solà sobre manuscrits concrets a l'arxiu parroquial de Constantí, a la *Fulla parroquial* dels anys 1918-1921, o la secció "Vàries de documents" publicats al *Butlletí Arqueològic* per Fidel de Moragas, Jaume Bofarull, etc., i tantes altres, com s'ha estilat fer en la pràctica habitual de l'erudit local. Hem entès que eren puntuals, aïllades i de temàtica d'història local.

PRESENTACIÓ

Les referències bibliogràfiques les exposem distribuïdes a partir de l'àmbit institucional de l'arxiu, fons o col·lecció documental de què tracten, d'acord amb el següent quadre de classificació.

1. ARXIS PÚBLICS	2. ARXIS PRIVATS
1.1. <i>Administració de l'Estat</i>	2.1. <i>Eclesiàstics</i>
1.1.1. Arxiu Històric Provincial de Tarragona	2.1.1. Arxius diocesans
1.1.2. Arxius de l'Administració perifèrica	2.1.2. Arxius capitulars
1.1.3. Arxiu Central Port de Tarragona	2.1.3. Arxius parroquials
1.1.4. Arxiu de la Corona d'Aragó	2.1.4. Arxius conventuals i monàstics
1.1.5. Archivo Histórico Nacional de Madrid	2.1.5. Arxius de confraries i congregacions
1.1.6. Arxius militars	2.1.6. Arxiu del Vaticà (Roma)
1.1.7. Altres arxius estatals	2.2. <i>Arxius senyorials</i>
1.2. <i>Administració autonòmica</i>	2.3. <i>Arxius patrimonials</i>
1.2.1. Arxiu Nacional de Catalunya	2.4. <i>Arxius comercials</i>
1.2.2. Arxius Comarcals	2.5. <i>Arxius associatius</i>
1.2.3. Arxiu del Parlament de Catalunya	2.5.1. Reial Societat Arqueològica Tarraconense
1.2.4. Arxius d'organismes autònoms i d'empreses públiques	2.5.2. Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca
1.2.5. Arxius judicials	2.5.3. Agrupació Cultural Baixa Segarra
1.2.6. Arxius de centres docents	2.6. <i>Arxius personals</i>
1.3. <i>Administració local</i>	3. MÚLTIPLES ARXIS
1.3.1. Arxiu de la Diputació	4. ARXIVERS I PERSONES VINCLADES ALS ARXIS
1.3.2. Arxius de consells comarcals	4.1. <i>Arxivers</i>
1.3.3. Arxius municipals	Agustí Altisent Altisent
1.3.4. Arxius d'organismes, institucions i empreses depenents	Enric Bayerni Bertomeu
1.4. <i>Corporacions i entitats oficials</i>	Sanç Capdevila Felip
1.4.1. Arxius d'universitats	Cristòfol Despuig Savartés
1.4.2. Arxius de col·legis oficials	Ricard Ibarra Ollé
1.4.3. Arxius clínics	Francesc Olivé Ollé
1.5. <i>Arxius i fons notariais</i>	Salvador Ramon Vinyes
1.5.1. Notaries laiques	Francesc Xavier Ricomà Vendrell
1.5.2. Notaries seglars	Joan Serra Vilaró
1.6. <i>Arxius i fons registrals</i>	Salvador Vilaseca Anguera
	4.2. <i>Usuaris</i>
	5. TEORIA ARXIVÍSTICA

A l'hora d'aplicar aquesta classificació, cal advertir un parell de punts. Hem fet prevaldre la naturalesa del fons documental en qüestió, davant del centre que l'acull. Així, si l'obra tracta d'uns llibres sacramentals dipositats en un arxiu municipal, la referència desenvolupada la situarem sota l'epígraf 2.1.3. "Arxius parroquials", i no sota 1.3.3. "Arxius municipals". Ho hem fet d'aquesta manera perquè hem considerat que té un major relleu el fons documental de referència que no pas el centre que el custodia, dada força relativa i en constant perill de modificació.⁹⁰

En tot cas, quan hem considerat que l'obra diversificava la seva temàtica, hem situat la referència sota un epígraf, i l'hem tornada a repetir (amb un *vide*, o "vegeu": "V."), simplificada, sota l'altra. Hem duplicat totes aquelles referències que ens ha semblat adient, amb un intent (confiem que prou reeixit) de cobrir tot l'espectre temàtic. En el tema dels *vide* hem fet prevaldre la institució que actualment custodia el fons o col·lecció de documents de què tracta una obra (referència desenvolupada), sobre la que el va generar (referència abreviada).

D'altra banda, la constant remodelació de les estructures administratives al llarg de l'evolució històrica ha comportat els corresponents reajustaments competencials de manera que, per exemple, abans de 1981 hem assignat al codi 1.1.1. aquelles obres referents a l'Arxiu Històric Provincial de Tarragona, i a partir d'aquell any les hem traspassat al codi 1.2.3.1., corresponent als arxius comarcals i supracomarcals depenents de la Xarxa d'Arxius de la Generalitat. Ens ha passat quelcom similar amb els fons notariais o els d'ensenyament i, sobretot, en els antics arxius municipals que, un cop desplegada la Xarxa d'Arxius Comarcals de la Generalitat, passaren a ser arxius històrics comarcals.

1. ARXIUS PÚBLICS

1.1. *Administració de l'Estat*

Guía de los Archivos Estatales Españoles. Guía del Investigador.
Madrid: Ministerio de Cultura, Dirección General de Bellas Artes y Archivos, 1984.

90. La dispersió documental imperant n'és la causa. Potser si algun dia s'emprèn una reestructuració valenta dels fons de tots els arxius, s'acabarà de normalitzar aquesta situació.

1.1.1. Arxiu Històric Provincial de Tarragona

- CUBELLS [LLORENS], JOSEFINA. "El Archivo Histórico Provincial de Tarragona". *Álbum de Paleografía*. Barcelona, 1977.
- CUBELLS LLORENS, JOSEFINA. *Guía Informativa*. Tarragona: Archivo Histórico Provincial, 1979 (Cuadernos del Archivo Histórico Provincial de Tarragona. Serie Técnica).
- CUBELLS [LLORENS], JOSEFINA. "Fons documentals de l'Arxiu Històric Provincial de Tarragona". Col·lab. Montserrat Torné. *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 152-156.
- CASES I LOSCOS, M. LLUÏSA. "Inventario de los fondos procedentes del registro de la Propiedad de Tarragona". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 157-170.
- SANMARTÍ ROSET, Mª MONTSERRAT. "Alguns exemples dels pergamins de Santa Coloma de Queralt conservats a l'Arxiu Històric Provincial de Tarragona". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 179-195.
- ARNALL JUAN, M. JOSEFA. "Documentos de Pedro IV de Aragón referentes a Tarragona en su Archivo Histórico Provincial". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 196-215.
- CUBELLS [LLORENS], JOSEFINA; NAVARRO [MIRALLES], LLUÏS. "Arxius de Catalunya (8). L'Arxiu Històric Provincial de Tarragona". *L'Avenç*, 17 (1979), 70.
- CUBELLS LLORENS, JOSEFINA. "Fons documentals per a la investigació demogràfica de l'Arxiu Històric Provincial i de la Delegació Provincial d'Hisenda de Tarragona". *1er. Col·loqui d'Història del Camp de Tarragona, Conca de Barberà i Priorat*, I. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Diputació, 1979, 9-11.
- HERRERA NAVARRO, JAVIER. "Los padrones de cédulas personales como fuente para los estudios demográficos. El de Reus de 1920". *1er. Col·loqui d'Història del Camp de Tarragona, Conca de Barberà i Priorat*, I. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Diputació, 1979, 13-14.
- [Fons dipositat a l'AHT]

- HERRERA NAVARRO, JAVIER. "Los orígenes de la compañía de Calaf: el señorío de So". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 216-236.
- SALES, NÚRIA. "Drets senyorials, traginers, ramblers i mules vistos a través del fons Cortadellas de l'Arxiu Històric Provincial de Tarragona". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 328-342.
- CUBELLS LLORENS, JOSEFINA. "Guía del Archivo Histórico Provincial de Tarragona". *Boletín de Archivos*, 9 (septiembre-diciembre 1980), 289-299.
- CUBELLS LLORENS, JOSEFINA; HERRERA NAVARRO, JAVIER. *Inventario de los fondos comerciales del Archivo Histórico Provincial de Tarragona*. Madrid: Ministerio de Cultura, 1980, 80 p.
- CUBELLS LLORENS, JOSEFINA. "Inventari. Els Fons de les Eleccions de 1931 a l'Arxiu Històric Provincial". Dins: *Col·loqui Internacional de la II República Espanyola. I. Ponències 4, 5 i 6*. Tarragona: Facultat de Filosofia i Lletres, Universitat de Barcelona, 1981, 63-77.

1.1.2. Administració perifèrica a Tarragona

- CUBELLS [LLORENS], JOSEFINA. "Enquesta als arxius dels jutjat[s] del Camp de Tarragona". Col·lab. Sabí Peris [Serradell]. *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 319-327.
- DÍEZ, ANA ISABEL. *Análisis y diseño de un cuadro de clasificación de documentos administrativos en Protección Civil de la Subdelegación del Gobierno en Tarragona*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AC i la URV, dirigit per Montserrat Canela, 1998 (inèdit).
- V. PIQUÉ [e.p.], de: 1.2.2.1.
[Fons documentals per a l'estudi de la Guerra Civil a Vespella de Gaià]
- V. GRAU [2000], de: 1.2.2.1.
[Fons de la Comissió de Monuments de Tarragona]

1.1.3. Arxiu Central Port de Tarragona

ESCODA MÚRRIA, [MISERI]CO[RD]IA; TOLDRÀ DALMAU, MERCÈ. "La documentació d'un port. Singularitat d'un arxiu". *Lligalls*, 2, Societat d'Estudis Històrics Salvador Vilaseca, Reus (1990), 51.

[ESCODA MÚRRIA, [M. MISERI]CO[RD]IA; TOLDRÀ DALMAU, [M.] MERCÈ I NAVARRO MIRALLES, LLUÍS J.] *Guia-Catàleg de l'Arxiu Històric*. Tarragona: Port, 1990.

MANRUBIA MIRETE, JOSEP; ANDREU MARTÍNEZ, ALBERT (Redacció). *Port de Tarragona. Guia-catàleg de l'Arxiu Fotogràfic*. Tarragona: Junta del Port, 1991.

ESCODA I MÚRRIA, M. MISERICÒRDIA I TOLDRÀ I DALMAU, M. MERCÈ. *Projecte d'organització de l'Arxiu Històric Administratiu del Port de Tarragona*. Treball presentat al II Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC, dirigit per Ramon Alberch i Fugueras, 1993 (inèdit).

ESCODA [MÚRRIA, M. MISERI]CO[RD]IA I TOLDRÀ [DALMAU, M.] MERCÈ. "Arxiu Històric del Port de Tarragona". *Kesse. Revista del Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Olivé del Camp de Tarragona*, 16 (desembre 1994) 16.

ESCODA MÚRRIA, [M. MISERI]CO[RD]IA I TOLDRÀ DALMAU, [M.] MERCÈ. "Arxiu Històric del Port de Tarragona". *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya*. 6. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1995, 133-160.

ESCODA [I MÚRRIA, M. MISERI]CO[RD]IA, TOLDRÀ [I DALMAU, M.] MERCÈ. "Els arxius de les empreses públiques: el cas dels ports". *Els arxius: l'experiència catalana*. Barcelona: AAC, 1995, 55-57.

ESCODA I MURRIA, COIA; TOLDRÀ I DALMAU, MERCÈ. "Le patrimoine documentaire d'un port commercial: les archives historiques du port de Tarragona". *La Gazette des Archives*, 174-175, París (1996), 377-385.

1.1.4. Arxiu de la Corona d'Aragó

BOFARULL Y SANS, FRANCISCO DE. *Documentos para escribir una monografía de la Villa de Montblanch*. Barcelona: Jaume Jepús, 1898, 160 p. (Reeditat a: *Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, VI (1898) 423-578.)

[Col·lecció de documents dels anys 1155-1399]

BOFARULL I MASCARÓ, PRÓSPER DE. *Colección de documentos inéditos del Archivo General de la Corona de Aragón*. Vol. I-XLI. Barcelona, 1847-1910.

[Documents relatius a la demarcació tarragonina]

Catálogo de los Documentos y Manuscritos pertenecientes a la antigua Provincia de Aragón, de la Compañía de Jesús, que se conservan en el Archivo de la Corona de Aragón. Barcelona, 1944.

[9 documents sobre la casa dels jesuïtes de Tarragona]

UDINA MARTORELL, FEDERICO. "Los Fondos patrimoniales del Archivo de la Corona de Aragón", separata de: *Estudios Genealógicos, heráldicos y Nobiliarios en honor de Vicente Cadenas y Vicent, con motivo del XXV aniversario de la revista "Hidalguía"*, Madrid, 1978.

[Fons Montoliu relatiu a diverses propietats a Tarragona i el Baix Camp].

UDINA I MARTORELL, FEDERIC. "Arxiu de la Corona d'Aragó. Secció d'Ordes Religiosos i Militars. Fons de Tarragona". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 60-62.

GARCÍA DEL PASO Y REMÓN, ALFONSO. "Tres documentos del Archivo de la Corona de Aragón para la historia de Vilalba dels Arcs". *Berrús, Vilalba dels Arcs*, 1982, 69-74.

UDINA MARTORELL, FEDERICO. *Guía histórica y descriptiva del Archivo de la Corona de Aragón*. Madrid: Dirección de los Archivos Estatales, 1986, 490 p.

[Fons dels Ordes Militars, Comandes de Barberà, l'Espluga i Vallfogona de Riucorb, i Castlania d'Amposta (p. 362-363); fons senyorial dels Queralt (394); fons municipal de l'Arboç (400) i fons notarial de Torredembarra (406)]

CONDE Y DELGADO DE MOLINA, RAFAEL (recull a cura de). *Inventari del fons històric de l'Arboç*. *Arxiu de la Corona d'Aragó*. Col·lab. Juan Resina, Francesc Roca i Martínez. L'Arboç: Ajuntament, 1987, 63 p.

GARRIGOSA I MASSANA, JOAQUIM. *Catálogo de manuscritos e impresos musicales del Archivo Histórico Nacional y del Archivo de la Corona de Aragón*. Madrid: Dirección Estatal de Bellas Artes y Archivos, Dirección de Archivos Estatales, 1994.

[N'hi ha de Montblanc, Scala Dei i Vallfogona de Riucorb]

1.1.5. Archivo Histórico Nacional de Madrid

Registre universal de totes les escriptures que estan en lo Archiu de Scaladei: ab dos Index, hu de les coses mes notables, y altre dels calaixos y armaris; fet en lo any mil sis cents trenta y cinch [manuscrit], 1635.

[Documentació del monestir d'Escaladei, a l'AHNM]

FLURALBO, FÈLIX [BOFARULL I MASCARÓ, PRÒSPER DE]. *Reflecciones sobre los perjuicios que ocasionaría a algunas provincias de España y en particular a la de Cataluña, la traslación de sus archivos a Madrid, por D...* Barcelona: Impr. José Torner, 1821.

[Documents de Poblet i Santes Creus]

PAZ [Y ESPESO], JULIÁN. *Catálogo de 'Tomos de Varios' por...* Madrid: Biblioteca Central. Departamento de Manuscritos, 1938, 340 p.

[Documentació solta, fulls volants i còpies diverses ordenada per anys. Hi ha fulls de Montblanc, Tarragona, Tortosa, el Vendrell, Valls, etc.]

Catálogo de los Documentos y Manuscritos pertenecientes a la antigua Provincia de Aragón, de la Compañía de Jesús, que se conservan en el Archivo Histórico Nacional. València, 1943.

[11 documents sobre la "Casa de Probación" de Tarragona].

FORT I COGUL, EUFEMIÀ. "Los pergaminos de Valldaura-Santes Creus en el Archivo Histórico Nacional de Madrid". *Studia Monastica*, VIII, Montserrat (1966), 295-312.

SOLSONA CLIMENT, FRANCINA. "Pergamins de Vallbona de les Monges a l'A.H.N. de Madrid", dins: *I Col·loqui d'Història del monaquisme català*. I. Santes Creus: Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus, 1967, 325-328.

CARRIÓN [CUBELLS], JOAN JOSEP - CORTS [SALVAT], JOAN RAMON. "Riudoms a l'arxiu nacional: secció guerra civil —de Salamanca—". *Lo Floc*, 49, Riudoms (1983), 12-14.

DÍEZ DE LOS RÍOS SAN JUAN, M. TERESA (dir.). *Inventari de la documentació de la Generalitat de Catalunya al "Archivo Histórico Nacional, sección Guerra Civil"*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, 1992.

ORTIZ ALBEAR, NATIVIDAD; CASADO VÁZQUEZ, MERCEDES. *Inventario de fondos masónicos de Cataluña y Baleares. II. Ministerio de Cultura. Archivo Histórico Nacional, sección guerra Civil, Escuela Taller (C.A.)*. Madrid: Dirección de Archivos Estatales, 1993.

[Capítol "Provincia de Tarragona" (p. 577-595)]

V. GARRIGOSA [1994], de: 1.1.4.

[Catàleg manuscrits musicals de l'ACA: Montblanc, Escaladei i Vallfogona de Riucorb]

CABRÉ, SALVADOR. *L'Arxiu del Monestir d'Escala Dei*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Josep M. Sans, 1998 (inèdit).

1.1.6. Arxius militars

SERVICIO GEOGRÁFICO DEL EJÉRCITO. *Catálogo de mapas y planos*. Madrid: CSIC, Instituto de Geografía Aplicada, 1973, III vols.

[El II vol. és referent a Catalunya, mapes generals i de la província de Barcelona, segles XVI-XIX]

Güta de Archivos Militares españoles. Madrid: Ministerio de Defensa, 1995, 140 p.

[Expedients referits a la demarcació de Tarragona, de l'*Archivo General Militar de Guadalajara* (527 llig. —p. 70, 74—), i del *Servicio Geográfico del Ejército* (874 dibuixos, gravats i atles de Catalunya —p. 96, 98)]

1.1.7. ALTRES ARXIUS ESTATALS

Fuentes documentales para el estudio de la restauración de monumentos en España. Madrid: Ministerio de Cultura, 1989.

[Projectes d'obres realitzats per la *Dirección General de Bellas Artes*, en els monuments de: Tarragona, Aiguamúrcia, Alcover, Altafulla, Siurana, l'Espluga de Francolí, Montblanc, el Pla de Santa Maria, Poblet, Santa Coloma de Queralt, Tortosa i Valls]

SIMÓ QUEROL, ENCARNACIÓN. "Documentos sobre el río Cenia en el Archivo del Reino de Valencia". Dins: *I Congrés d'Història d'Alcanar*, Alcanar, 24-26 de febrer de 1989. Tarragona: Ajuntament d'Alcanar, 1990, 147-157.

Catálogo de los Documentos y Manuscritos pertenecientes a la Antigua Provincia de Aragón de la Compañía de Jesús que se conservan en el Archivo General del Reino de Valencia. València, 1943.

[34 documents sobre la "Casa de probación" de Tarragona].

1.2. Administració autonòmica

V. DÍEZ DE LOS RÍOS [1992], de: 1.1.

[Documentació requisada després de la guerra civil espanyola, pertanyent a les comarques de Tarragona]

1.2.1. Arxiu Nacional de Catalunya

CODINA I VILA, JAUME (ed. a cura de). *Inventari del fons Ventura Gassol de l'Arxiu Nacional de Catalunya*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1988, 466 p.

[Documents de Ventura Gassol, fill de la Selva del Camp]

FRAGO I PÉREZ, PILAR. *Guia dels fons d'empresa de l'Arxiu Nacional de Catalunya*. Barcelona: ANC, 1996 (edició reprogràfica).

[Fons d'empreses corresponents a Montblanc (p. 203), Reus (208), Tarragona (215-216), Tortosa (218) i Valls (219)]

1.2.2. Arxius comarcals

LOUREIRO [LAMAS], CELSO. *Fons americans en arxius de Catalunya*. Barcelona: Comissió Amèrica i Catalunya, Generalitat, 1992.

[Arxius de la Generalitat a la demarcació de Tarragona, p. 38-41 (AHT), 43-44 (ACR), 48-49 (ACV) i 50 (ACVE)]

MENDOZA I EGEA, MARIA DEL PILAR. "La recuperació del patrimoni oral a Tarragona". *El Patrimoni cinematogràfic a Catalunya*. Barcelona: Fundació Institut del Cinema Català, 1995, 267-272.

PIQUÉ I PADRÓ, JORDI. "Els arxius històrics supracomarcals o provincials". *Els arxius: l'experiència catalana*. Barcelona: AAC, 1995, 39-41.

1.2.2.1. Arxiu Històric de Tarragona

CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA. "Fondos Especiales en los Archivos Históricos Provinciales". *Boletín del ANABAD*, XXXII, Madrid (1982) 77-91.

[Apèndix amb els fons especials de l'AHT]

ARNALL I JUAN, M. JOSEPA. "Documents de Pere el Cerimoniós referents a Tarragona, conservats en el seu Arxiu Històric Provincial". *Quaderns d'Història Tarraconense*, IV (1984) 51-130.

[BARRIACH I MOLES, FRANCESC]. "Arxius tarragonins". *La Veu de l'Ajuntament*, 58, Tarragona (novembre-desembre 1984), 22.

CARRIÓN I CUBELLS, JOAN JOSEP. "Fons documentals referents a Riudoms servats a l'Arxiu Històric Provincial de Tarragona (I)". *Lo Floc*, 64, Riudoms (1985) 4-5; (II). *Lo Floc*, 67, Riudoms (1985), 5.

- CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA. "Fets del regnat de Jaume I, senyor de Montpeller, en els pergamins de l'Arxiu Històric de Tarragona". *Mémoires de la Société Archéologique de Montpellier*, XV (1985=Montpellier. *La Couronne d'Aragon et le Pays de Langue d'oc (1204-1349)*. Actes du XIIe Congrès d'Histoire de la Couronne d'Aragon. I) 77-90.
- CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA. "Arxiu Històric de Tarragona". *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya*. 2. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1987, 7-69.
- CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA. *Arxiu Històric de Tarragona. Extret de la Guia dels Arxius Històrics de Catalunya*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1988.
- CUBELLS LLORENS, JOSEFINA. "Archivo Histórico Provincial de Tarragona". Dins: MATEU IBARS, JOSEFINA; MATEU IBARS, M.ª DOLORES. *Colectánea Paleográfica de la Corona de Aragón. Siglos IX-XVIII*. Barcelona: Universidad, 1991, 324-327.
- [CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA (compil·lació).] *The Jews of Tortosa, 1373-1492. Regesta of documents from the Archivo Histórico de Protocolos de Tarragona*. Compiled by Josefina Cubells i Llorens. Jerusalem: The Henk Schussheim Memorial Series, 1991 (Sources for the history of the jews in Spain / Edited by Yom Tov Assis, 3).
- PIQUÉ I PADRÓ, JORDI (a cura de). "Inventari del Fons Chartreuse". Dins: OLIVÉ I SERRET, ENRIC. *La Chartreuse de Tarragona: de la fàbrica al convent*. [Barcelona]: Departament de Governació, Generalitat de Catalunya, 1991, 161-181.
- CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA. "El fons de l'Organització sindical espanyola de l'Arxiu Històric de Tarragona". Dins: *Franquisme a les comarques tarragonines*, Publicacions del Cercle d'Estudis Històrics i Socials "Guillem Oliver" del Camp de Tarragona, Tarragona, 1993, 161-181.
- PIQUÉ I PADRÓ, JORDI. "El fons de vivències orals de la República, Guerra Civil i Franquisme de l'Arxiu Històric de Tarragona". Dins: *Franquisme a les comarques tarragonines*, Publicacions del Cercle d'Estudis Històrics i Socials "Guillem Oliver" del Camp de Tarragona, Tarragona, 1993, 183-195.
- PIQUÉ PADRÓ, JORDI; TORRELL CAMPS, [JOAN DE VIAN]NEI. "Els expedients d'associacions (1862-1980) i les associacions d'Alcover". *Butlletí. Centre d'Estudis Alcoverencs*, 65 (gener-març 1994), 19-26.
- PIQUÉ I PADRÓ, JORDI; TORRELL I CAMPS, [JOAN DE VIAN]NEI. "Els expedients d'associacions (1862-1980) i les associacions de la Con-

- ca de Barberà". *Aplec de Treballs*, 12. Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, Montblanc (1994), 147-169.
- PIQUÉ I PADRÓ, JORDI. "Els oficis i comptadores d'hipoteques (1768-1861): A propòsit de l'inventari dels fons de Tarragona, Montblanc, Reus i Tortosa". *Arxius. Butlletí del Servei d'Arxius*, 4, Barcelona (desembre 1994) 2-3.
- PIQUÉ I PADRÓ, JORDI. "El fons de la Cooperativa Obrera Tarraconense (1904-1973)". *Pòrtic*, 5 (abril 1994), 24.
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "Documents gironins a Tarragona". *Revista de Girona*, 168 (gener-febrer 1995) 18-19.
[Cartes del duc de Medinaceli, en una col·lecció de l'AHT].
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "El fons notarial d'Alcover de l'Arxiu Històric de Tarragona". *Butlletí. Centre d'Estudis Alcoverencs*, 70 (abril-juny 1995), 16-27.
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "El fons personal de Mossèn Ramon Muntanyola i Llorach". *Arxius. Butlletí del Servei d'Arxius*, 6, Barcelona (estiu 1995), [1]-2.
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "Un exemple de dispersió documental. Uns manuals notariais de Lleida a l'Arxiu Històric de Tarragona". *Missiva*, 14, Tarragona (novembre-desembre 1995), 3-6.
V. GRAU [1995], de: 2.6.
[Fons personal de Mn. Ramon Muntanyola]
- PIQUÉ I PADRÓ, JORDI; TORRELL I CAMPS, [JOAN DE VIAN]NEI. "Les associacions del Baix Gaià (1889-1982). Una font documental, dipositada a l'Arxiu Històric de Tarragona, bàsica per a l'estudi del moviment associatiu". *Estudis Altafullencs*, 19 (1995), 39-60.
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. i PIQUÉ I PADRÓ, JORDI. "El fons documental del Centre Penitenciari de Tarragona (1939-1975) que es conserva a l'Arxiu Històric de Tarragona". Dins: *La província de Tarragona durant el franquisme (1939-1976). Política, societat i cultura*. Tarragona: Publicacions del Centre d'Estudis Històrics i Socials "Guillem Oliver", 1996, 243-255.
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "Un petit fons documental relacionat amb l'Urgell a Tarragona". *Urtx*, 9, Tàrrrega (1996), 151-162.
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS].; PIQUÉ I PADRÓ, JORDI. "L'usuari de l'arxiu: l'exemple de l'Arxiu Històric de Tarragona: 1990-1994". Sant Feliu de Guíxols: *Jornada d'Homenatge a Lluís Esteve. Patrimoni i història local*. Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols, 1996, 95-100.

- PIQUÉ I PADRÓ, JORDI; TORRELL I CAMPS, [JOAN DE VIAN]NEI. "Les associacions del Montsià (1889-1982). Una font documental dipositada a l'Arxiu Històric de Tarragona, bàsica per a l'estudi del moviment associatiu". *Rails. Butlletí del Centre d'Estudis d'Ulldecona*, 8 (1996), 77-94.
- TORRELL I CAMPS, [JOAN DE VIAN] NEI "La Societat benèfica Sant Crist d'Altafulla: l'evolució del seu reglament a través de la documentació dipositada a l'Arxiu Històric de Tarragona". *Estudis Altafullencs*, 20 (1996), 85-100.
- PIÑOL ALABART, DANIEL. "Uns pergamins de l'Arxiu Històric de Tarragona i l'Urgell". *Urtx*, 10, Tàrraga (1997), *Jornades d'Estudi: Història i Patrimoni de l'Urgell*, Tàrraga, 25-27 d'octubre de 1996), 77-81.
- COMPANYS I FARRERONS, ISABEL. "Col·lecció de documents del monestir de Santes Creus conservats a l'Arxiu Històric de Tarragona (1380 - 2a meitat del segle XVIII)". *Santes Creus. Butlletí de l'Arxiu Bibliogràfic*, 17 (1994-1997), 17-174.
- Arxiu Històric de Tarragona. Butlletí Informatiu núm.1*. Tarragona: Arxiu Històric, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1998.
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "Pere Joan Tomàs i Coloma, notari de Vila-rodona (1757-1761)". *Quaderns de Vilaniu*, 34, Valls, (1998), 127-129.
[Inventari de la notaria de Pere-Joan Tomàs Coloma, a l'Arxiu Històric de Tarragona]
- MAS, SÍLVIA. *El fons documental de l'IES "Comte de Rius" de Tarragona (1928-1989) dipositat a l'Arxiu Històric de Tarragona*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Jordi Piqué, 1998.
- OLIVÉ SERRET, ENRIC. *Els Moragas. Història íntima d'una família de notables (1750-1868)*. Tarragona: Diputació, 1998.
[Pròleg (p. 11-14), sobre l'Arxiu Moragas: origen, localització i actual destinació]
- PIQUÉ I PADRÓ, JORDI; TORRELL CAMPS, [JOAN DE VIAN]NEI. "Les associacions del Baix Ebre (1882-1982): expedients d'associacions conservats a l'Arxiu Històric de Tarragona". *Nous Col·loquis*, II, Tortosa (1998), 95-123.
- SOLÀ I GUSSINYER, PERE. *Itineraris per la sociabilitat meridional catalana*. Tarragona: Diputació, 1998, 325 p.
[Inventaria, entre d'altres, el fons d'Associacions de l'AHT]

- Arxiu Històric de Tarragona. Butlletí Informatiu núm.2.* Tarragona: Arxiu Històric, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1999.
- COMPANYS I FARRERONS, ISABEL; PIQUÉ I PADRÓ, JORDI. *Catàleg de les Cartes reials i dels lloctinents generals (1321-1734)*. Tarragona: Ajuntament, 1999 (Publicacions de l'Arxiu Municipal de Tarragona, 11).
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "Josep Alemany i Bonai, notari de Lleida (1736-1741)". *Urtx, Revista cultural de l'Urgell*, 12, Tàrrrega (1999), 159-163.
[Fons i inventari dels manuals de la notaria de Josep Alemany, dipositada a l'AHT]
- MAS, SÍLVIA. "El fons de l'IES Comte de Rius de Tarragona (1928-1989)". Dins: *La formació i les transformacions socials i econòmiques. Actes de les XIV Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans*. Mataró, 1999, 317-324.
- PIÑOL ALABART, DANIEL. "Unes notes sobre el fons de pergamins de Santa Coloma de l'Arxiu Històric de Tarragona". *Recull*, 6, Associació Cultural Baixa Segarra, Santa Coloma de Queralt, [1999], 91-108.
- PIQUÉ I PADRÓ, JORDI. "El fons de la *Delegación Provincial de Abastecimientos y Transportes de Tarragona (1941-1947)*: Documents per a una història de Tortosa". *Nous Col·loquis*, III, Tortosa (1999), 159-175.
- PUIG I TARRECH, ROSER. "L'Arxiu parroquial de la Guàrdia dels Prats, un fons documental fragmentat". *Aplec de Treballs*, 17, Montblanc (1999), 137-150.
[Fons dipositat a l'AHT]
- Arxiu Històric de Tarragona. Butlletí Informatiu núm.3.* Tarragona: Arxiu Històric, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 2000.
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "L'Arxiu personal de Mn. Ramon Muntanyola". *L'Orella de Farena*, 24 (març del 2000), 37-38.
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "Documentació per a la història de la marina catalana". *L'Arjau*, 36, Sant Feliu de Guíxols (febrer 2000), 2.
[Fons Moragas, de l'AHT].
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "Documents de Palafrugell a Tarragona". *Butlletí de l'arxiu. Publicació periòdica de l'arxiu municipal de Palafrugell*, 7 (juny de 2000), 7.
[Fons Moragas, de l'AHT]

- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "Documents relacionats amb Begur a Tarragona". *Es Pedrís Llarg*, 51, Begur (març 2000).
[Fons Moragas, de l'AHT]
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "El fons documental de la Comissió de Monuments Històrics i Artístics de Tarragona". *L'Arqueològica Informa*, RSAT, 12, Tarragona (març-abril de 2000), 3-4.
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "Francesc Castanys en el fons Moragas de l'Arxiu Històric de Tarragona". *El Plafó. Butlletí d'Informació Cultural d'Olot*, 24 (març 2000), 2.
- COMPANYS I FARRERONS, ISABEL (a cura de). *Catàleg dels protocols notariais de Tarragona (1472-1899)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000.
- V. PIÑOL [e.p.], de: 2.1.5.
[Catàleg de pergamins de la comunitat de preveres de Santa Coloma de Queralt].
- PIÑOL I ALABART, DANIEL. *Catàleg dels pergamins dels senyors de Santa Coloma de Queralt (1206-1612)*. Santa Coloma de Queralt: Ajuntament (en preparació).
- PIQUÉ I PADRÓ, JORDI. "Fons documentals per a l'estudi de Vespella de Gaià durant la guerra civil". *New Culturals*, 5, Vespella de Gaià (en premsa).
- 1.2.2.2. Arxiu Comarcal de Montblanc
- PORTA I BALANYÀ, JOSEP M. "L'Arxiu Històric Comarcal de Montblanc. Creació i finalitats". *Tot Conca. Informatiu de la Conca de Barberà*, 1, Montblanc (1983), 7.
- PORTA I BALANYÀ, J[OSEP M.]. "Breu Guia de l'Arxiu Històric Comarcal de Montblanc". *Espitllera*, 23, Montblanc (novembre de 1983), 24-26 [398-400].
- PORTA I BALANYÀ, JOSEP M. "Arxiu Històric Comarcal [Conca de Barberà]". *El Baluard. Revista d'informació local*, 16, Sarral, (juliol-agost de 1985), 20 [119].
- [PORTA I BALANYÀ, JOSEP M.]. "Memòria-resum de l'Arxiu Històric Comarcal de Montblanc". *Espitllera*, 38, Montblanc (febrer de 1985), 16-17 [52-53].
- [PORTA I BALANYÀ, JOSEP M.]. "Notícia de l'Arxiu Històric Comarcal de Montblanc". *Gira-sol Solivellenc*, 19 (desembre de 1985), 10.
- [PORTA I BALANYÀ, JOSEP M.]. "Memòria de les activitats de l'Arxiu Històric Comarcal de Montblanc". *Espitllera*, 50, Montblanc (febrer de 1986), 37-38 [73-74].

- PORTA I BALANYÀ, JOSEP MARIA. "Arxiu Històric Comarcal de Montblanc". *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya*. 2. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1987, 97-152.
- ALBAREDA I LLIRÓ, EULÀLIA; PORTA I BALANYÀ, JOSEP M. *Vine a l'Arxiu. La teva història al teu abast*. Montblanc, Arxiu Històric Comarcal, 1995 [catàleg de l'exposició].
- PORTA I BALANYÀ, JOSEP M. "L'Exposició 'Vine a l'Arxiu. La teva història al teu abast', organitzada per l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà: reflexions a partir d'una pràctica recent". *Arxius. Butlletí del Servei d'Arxius*, 6, Barcelona (estiu 1995), 3-4.
- PORTA BALANYÀ, JOSEP M. "Inventari del fons dels comtes de Santa Coloma de Queralt dipositat a l'Arxiu Històric Comarcal de Montblanc (Conca de Barberà)". *Recull*, 3, Santa Coloma de Queralt (1995), 205-235.
- PORTA I BALANYÀ, JOSEP M. "Guia-inventari dels fons documentals del Casal Montblanquí". *Aplec de Treballs del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà*, 15 (1997), 129-164.

— 1.2.2.3. Arxiu Comarcal de Reus

- PERIS I SERRADELL, SABÍ. "Arxiu Històric Comarcal de Reus". *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya*. 4. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1990, 7-30.
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "Documents de la parròquia del Catllar a Reus". *Full Parroquial*, 2.535, Tarragona (1998), 8.
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "Els arxius patrimonials de la Catalunya Nova: l'exemple del Mas d'en Lluc (Albarca, Priorat)". *Arxius*, 19 (tardor 1998), [1]-3.
- GRAU PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "El fons documental de la parròquia de Vallfogona de Riucorb (1491-1935)". *La Segarra*, 232. Santa Coloma de Queralt (desembre 1998), 27.
- GRAU PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "El fondo personal de Fèlix Ruiz y Fortuny, un militar y político del siglo XIX". *Revista de Historia Naval*, 66, Instituto de Historia y Cultura Naval. Armada Española [1999], 91-94.
- [Reeditat, en català, a: *Sirga. Revista de l'Associació d'Amics del Museu Marítim de Barcelona*, 12 (febrer 2000), 285-286].
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "Un epistolari de Mataró del segle XVIII en un fons patrimonial de Reus". *Fulls* / 65, del Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró (octubre 1999), 38-39.

— 1.2.2.4. Arxiu Comarcal de les Terres de l'Ebre

MASSIP [FONOLLOSA], JESÚS. *Collectania Paleografica. L'Arxiu Històric Comarcal de Tortosa*. Barcelona: Departamento de Paleografía y Diplomática, Universitat, 1986.

MASSIP I FONOLLOSA, JESÚS (a cura de). *El catàleg de l'Arxiu Territorial de Tortosa de 1574*. Tarragona: Diputació, 1987.

MIRAVALL [DOLÇ], RAMON. *Enric Bayerri i el Museu-Arxiu de Tortosa*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Diputació, 1987.

MASSIP [FONOLLOSA], JESÚS. "La documentació de Corts a l'Arxiu Històric de Tortosa". *Les Corts a Catalunya*. Actes del Congrés d'Història Institucional, 28, 29 i 30 d'abril de 1988. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat, 1991, 111-122.

CURTO HOMEDES, ALBERT. "Exposició 'Lo Pont de Barques': cent anys de la seva destrucció (1892-1992)", *Arxius, Butlletí del Servei d'Arxius*, 1, Barcelona (maig 1993), 4-5.

PITARCH LÓPEZ, JOSEP. "Pergamins referents a Tarragona conservats a l'Arxiu Territorial de les Terres de l'Ebre". *Missiva*, 6 (març-abril 1994), 4-6.

MASSIP I FONOLLOSA, JESÚS. *Inventari de l'Arxiu Històric de Tortosa*. II vols. Tarragona: Diputació, 1995.

ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J[OAN]. "Documentació referida a Tamarit, servada a l'Arxiu Històric Comarcal de les Terres de l'Ebre, de Tortosa". *Estudis Altafullencs*, 19 (1995), 11-16.

"Inauguració de la nova seu de l'Arxiu Històric Comarcal de Tortosa". *Arxius. Butlletí del Servei d'Arxius*, 16, Barcelona (hivern, 1997), 4.

— 1.2.2.5. Arxiu Comarcal de Valls

PAPELL I TARDIU, JOAN. *Catàleg dels Protocols de Valls*. Barcelona: Fundació Noguera, 1989 ("Inventaris d'arxius notariais de Catalunya", 10).

PAPELL I TARDIU, JOAN. "Excerpta documental de l'Arxiu Històric Comarcal. Època de Pere el Cerimoniós. Període: Guerra amb Castella". *Historia et Documenta*, Valls, 1, ACV (1994), 95-116.

PAPELL I TARDIU, JOAN. "Les ordinacions municipals de Valls. Segles XIII i XIV". *Historia et Documenta*, Valls, 2, ACV (1995), 9-65. [Originals i còpies als arxius vallencs]

PAPELL TARDIU, JUAN. "La Colección documental 'Mossos d'Esquadra. Família Veciana' del fondo Imprenta Castells del Archivo Histórico Comarcal de Valls". Dins: *I Jornadas de Archivos Históricos en Granada*, Granada, Archivo Municipal, 28 d'abril de 1999 (edició en CD).

— 1.2.2.6. Arxiu Comarcal del Vendrell

SABANÉS I ALBERICH, ANNA. *Inventari de l'arxiu de protocols notariais del Vendrell*. Treball presentat al I Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la UAB, dirigit per Laureà Pagarolas i Sabater, 1994.

[COLL I FONT, M. CARME]. "L'actual catalogació a l'arxiu històric comarcal de Vilafranca". *Gran Penedès*, 43 (febrer 1995), 10. [Reeditat a: *Ajuntament de Banyeres del Penedès. Butlletí*, 2 (1997), 11]

SABANÉS I ALBERICH, ANNA. *Inventari de l'Arxiu de Protocols Notariais del Vendrell*. Barcelona: Fundació Noguera, 1995 (Inventaris d'arxius notariais de Catalunya, 18).

CAÑELLAS, NÚRIA. *L'Arxiu Històric Comarcal del Vendrell: Classificació i descripció a partir de la norma ISAD (G) i ISAAR (CPF)*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Francesc Olivé, 1998 (inèdit).

COLL I FONT, MARIA CARME. "La descripció dels fons municipals des dels arxius comarcals: l'experiència del Baix Penedès". *Arxius. Butlletí del Servei d'Arxius*, 21, Barcelona (primavera 1999), [1]-3.

MAGRINÀ PORTA, GEMMA. "L'Arxiu Històric Comarcal del Vendrell". dins: SOLER ÀLVAREZ, E.-A. (ed.). *Recull Josep Maria Jujol i Gibert (1879-1949)*. Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental "Margalló del Balcó", Tarragona, 1999, 291-303.

— 1.2.2.7. Arxius comarcals extratarragonins

JORDÀ I FERNÁNDEZ, ANTONI. *Catàleg de l'Arxiu Notarial de Vilafranca del Penedès*. Barcelona: Fundació Noguera, 1983 (Inventari d'Arxius Notariais de Catalunya, 1), 208 p.

[Protocols de les notaries de l'Arboç, Tarragona i el Vendrell]

COLL I FONT, M. CARME. *Inventari i anàlisi dels capbreus de l'Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca del Penedès (segles XIV-XIX)*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Laureà Pagarolas, 1998 (inèdit).

[Capbreus referits a localitats del Baix Penedès]

GONZALVO I BOU, GENER; SALAS I FLOTATS, MANEL. *L'Arxiu Patrimonial del llinatge Pedrolo*. Tàrrrega: Arxiu Històric Comarcal, 2000. [Documents referents als Desclergue i als Pedrolo, de Montblanc i de Valls].

GONZALVO I BOU, GENER. "Fons documentals de Montblanc a l'Arxiu Comarcal de Tàrrrega". *Aplec de Treballs 18*, Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, Montblanc (2000) 167-181.

1.2.3. Arxiu del Parlament de Catalunya

Donació Fornas: catàleg del Fons Documental Marcel·lí Domingo. Barcelona: Parlament de Catalunya, 1995.

1.2.4. Arxius d'organismes autònoms i d'empreses públiques

Inventari Cartogràfic de Catalunya. Alt Camp. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya, Generalitat de Catalunya, 1991, 218 p.

Inventari Cartogràfic de Catalunya. Baix Penedès. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya, Generalitat de Catalunya, 1991, 260 p.

Inventari Cartogràfic de Catalunya. Tarragonès, Baix Camp, Conca de Barberà i Priorat. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya, Generalitat de Catalunya, 1992, 656 p.

Inventari Cartogràfic de Catalunya. Ribera d'Ebre, Baix Ebre, Montsià i Terra Alta. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya, Generalitat de Catalunya, 1993, 470 p.

DÍAZ, PAULINA. *El fons documental de la Comissió Tècnica de Tarragona del Consell del Patrimoni Cultural de Catalunya*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Jordi Piqué, 1998 (inèdit).

1.2.5. Arxius judicials

ALTÉS [SANTOS], MERCEDES i GENOVÈS [SALVADOR], ESTEFANIA. *L'Arxiu de l'Audiència Provincial de Tarragona: estudi i descripció de la seva documentació judicial (1962-1992)*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Fabiola Zulueta, 1998 (inèdit).

1.2.6. Arxius de centres docents

V. MAS [1998], de: 1.2.2.1.

[Fons de l'IES "Comte de Rius" de Tarragona, de l'AHT]

V. MAS [1999], de: 1.2.2.1.

[Fons de l'IES "Comte de Rius" de Tarragona, de l'AHT]

1.3. *Administració local*

Catálogo de los fondos de Documentos de las Corporaciones Locales.

4. Instituto de Estudios de Administración Local, Madrid 1975.

[Documentació oficial de: Cambrils (p. 203-204), Flix (297), Tarragona (240-242 i 704), Tortosa (723-729), Valls (779), el Vendrell (780-784) i Vila-seca (796-797)]

1.3.1. Arxius de la Diputació

MAQUEDA, CARME. "Arxiu de la Diputació Provincial de Tarragona". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 127-132.

Catàleg de fons de la Diputació de Tarragona. Sèries generals, Administració Local, Cooperació Provincial, Governació i Recaptació de Tributs, anys 1924 al 1981. Equip de redacció: Josefina Cubells i Llorens i altres. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Diputació, 1989.

[Aquests fons són de titularitat de la Diputació, però es troben custodiats a l'Arxiu Històric de Tarragona]

DIPUTACIÓ DE TARRAGONA. "Fons històrics a l'Arxiu Administratiu de la Diputació de Tarragona". *Missiva*, 6 (maig-juny 1994) 2-4.

IBARS [CHIMENO], TERESA. "Els arxius de les diputacions i consells comarcals". Dins: *Els arxius: l'experiència catalana*, 1995, 35-37.

GÜELL [JUNKERT], MANUEL. "El Archivo Histórico de la Diputación de Tarragona y sus series documentales". Dins: *I Jornades de Archivos Históricos en Granada*, Granada: Archivo Municipal, 28-28 d'abril de 1999 (publicat en CD).

GÜELL [JUNKERT], MANEL. "Infoimació documental sobre l'escultor Salvador Martorell i Oller a l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona (1926)". *Treballs Canongins 1999*, Centre d'Estudis Canongins 'Ponç de Castellví', 1999, 175-185.

GÜELL [JUNKERT], MANEL. "Documentació referent a la Conca de Barberà de l'Arxiu Històric de la Diputació". *Aplec de Treballs*, 18, Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, Montblanc (2000), 183-188.

- GÜELL [JUNKERT], MANEL. "Documentació referent al Priorat de l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona". *Estudis Prioratins*, Falset, 2 (2000), 10 f. (en premsa).
- GÜELL [JUNKERT], MANEL. "Fons antics de la Secuita a l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona". *El Racó de la Prunera. Revista d'Informació parroquial de la Secuita*, 2001, 3 p. (en premsa).
- GÜELL [JUNKERT], MANEL. "Montblanc a l'Arxiu Històric de la Diputació". *El Foradot*, Montblanc (en premsa).
- GÜELL [JUNKERT], MANEL. "Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona". *Kesse*, Cercle d'Estudis Històrics i Socials del Camp de Tarragona "Guillem Olivé" (en premsa).

1.3.2. Arxius de consells comarcals

V. IBARS [1995], de: 1.3.1.

[Arxius de les diputacions i consells comarcals]

- CASELLAS, ROSA M. *Organització de l'Arxiu del Consell Comarcal del Tarragonès*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Jordi Piqué, 1998 (inèdit).

1.3.3. Arxius municipals

- CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA. "Els arxius municipals del Camp de Tarragona: primera recerca". Col·lab. Sabí Peris [Serradell]. *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 107-124.
- CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA. "Esquema de clasificación de los documentos encuestados en los archivos municipales de la provincia de Tarragona". dins: *I Congreso Nacional de Archiveros y Bibliotecarios de Administración Local*. Elche, noviembre de 1982. València: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana, 1988, 147-165.
- ADROER I TASIS, ANNA M. *Catàleg del Fons Cartogràfic de l'Institut Municipal d'Història (II). Mapes antics de la península Ibèrica i de la resta del món (segles XVI-XIX)*. Barcelona: Ajuntament, 1994, 240 p.
- [Mapes antics de: Tarragona, Tortosa, Vallmoll i Reus]
- Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Guia*. Barcelona: Ajuntament, 1995.

- GUÉLL [JUNKERT], MANEL. "Documentació referent al Priorat de l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona". *Estudis Prioratins*, Falset, 2 (2000), 10 f. (en premsa).
- GUÉLL [JUNKERT], MANEL. "Fons antics de la Secuita a l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona". *El Racó de la Prunera. Revista d'Informació parroquial de la Secuita*, 2001, 3 p. (en premsa).
- GUÉLL [JUNKERT], MANEL. "Montblanc a l'Arxiu Històric de la Diputació". *El Foradot*, Montblanc (en premsa).
- GUÉLL [JUNKERT], MANEL. "Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona". *Kesse*, Cercle d'Estudis Històrics i Socials del Camp de Tarragona "Guillem Olivé" (en premsa).

1.3.2. Arxius de consells comarcals

V. IBARS [1995], de: 1.3.1.

[Arxius de les diputacions i consells comarcals]

- CASELLAS, ROSA M. *Organització de l'Arxiu del Consell Comarcal del Tarragonès*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Jordi Piqué, 1998 (inèdit).

1.3.3. Arxius municipals

- CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA. "Els arxius municipals del Camp de Tarragona: primera recerca". Col·lab. Sabí Peris [Serradell]. *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 107-124.
- CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA. "Esquema de clasificación de los documentos encuestados en los archivos municipales de la provincia de Tarragona". dins: *I Congreso Nacional de Archiveros y Bibliotecarios de Administración Local*. Elche, noviembre de 1982. València: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana, 1988, 147-165.
- ADROER I TASIS, ANNA M. *Catàleg del Fons Cartogràfic de l'Institut Municipal d'Història (II). Mapes antics de la península Ibèrica i de la resta del món (segles XVI-XIX)*. Barcelona: Ajuntament, 1994, 240 p.
- [Mapes antics de: Tarragona, Tortosa, Vallmoll i Reus]
- Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Guia*. Barcelona: Ajuntament, 1995.

[Diversos i aïllats fons documentals sobre: Bellpuig, Cambrils, la Masó, Tarragona, Tortosa, Valls, Reus, etc., i documentació patrimonial de Josep de Margarit, i personal de Josep Yxart de Moragas i Narcís Oller de Moragas]

CARRANZA FONT, ANDREU. "Les golfes de la comarca". *Miscel·lània*, 12, CERE, Flix (1998), 135-147.

MARTÍ I BAIGET, J[OS]EP. "Reflexions a l'entorn dels fons fotogràfics municipals". *Kesse*, 27, CEHSCT "Guillem Olivé", Tarragona (desembre 1998), 11-14.

NOLLA I AGUILÓ, JOAQUIM. "L'Arxiu municipal, una necessitat?". *Kesse*, 27, CEHSCT "Guillem Olivé", Tarragona (desembre 1998), 7-10.

— 1.3.3.1. Arxiu Municipal de Tarragona

[SIMÓN PONTERO, ANDRÉS]. *Reconocimiento de todos los papeles, documentos, Privilegios Reales y Pontificios, que ahí existentes en el archivo de la ciudad de Tarragona de todos los quales se da una breve, y puntual noticia, para que tomándolo de todo su contenido puedan mandarse sacar y copiar los conducentes al Real Servicio*. Barcelona, 26-01-1752.

[BNM, *Manuscritos*, ref. DD.98 —sign. antiga—, f. 89-134].

Ordinacions i crides de la ciutat de Tarragona (segles XIV - XVII). Tarragona: Ajuntament, 1982 (Col·lecció de documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona, 1).

Actes Municipals 1358-1360. Transcripció de Sabí Peris i Serradell, traducció de Joaquim Icart i Leonila. Tarragona: Ajuntament, 1983 (Col·lecció de documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona, 2).

[BARRIACH I MOLES, FRANCESC]. "L'Arxiu Municipal, dipositari del nostre patrimoni". *La Veu de l'Ajuntament*, 29, Tarragona (febrer 1982), 7.

[BARRIACH I MOLES, FRANCESC]. "Fons documental de l'Arxiu [Municipal de Tarragona]". *La Veu de l'Ajuntament*, 30, Tarragona (març 1982), 9.

[BARRIACH I MOLES, FRANCESC]. "Fons documental de l'Arxiu [Municipal de Tarragona]". *La Veu de l'Ajuntament*, 31, Tarragona (abril 1982), 10.

[BARRIACH I MOLES, FRANCESC]. "Fons documental de l'Arxiu [Municipal de Tarragona]". *La Veu de l'Ajuntament*, 32, Tarragona (maig 1982), 15.

- [BARRIACH I MOLES, FRANCESC]. "Fons documental de l'Arxiu [Municipal de Tarragona]". *La Veu de l'Ajuntament*, 33, Tarragona (juny 1982), 14.
- [BARRIACH I MOLES, FRANCESC]. "Fons documental de l'Arxiu [Municipal de Tarragona]". *La Veu de l'Ajuntament*, 34-35, Tarragona (juliol-agost 1982), 10.
- [BARRIACH I MOLES, FRANCESC]. "Fons documental de l'Arxiu [Municipal de Tarragona]. El rellotge del palau municipal i provincial". *La Veu de l'Ajuntament*, 36, Tarragona (setembre 1982), 15.
- [BARRIACH I MOLES, FRANCESC]. "Fons documental de l'Arxiu [Municipal de Tarragona]". *La Veu de l'Ajuntament*, 37, Tarragona (octubre 1982), 14.
- [BARRIACH I MOLES, FRANCESC]. "Fons documental de l'Arxiu [Municipal de Tarragona]. Bibliografia tarragonina". *La Veu de l'Ajuntament*, 38-39, Tarragona (novembre-desembre 1982), 30.
- [BARRIACH I MOLES, FRANCESC]. "Fons documentals de l'Arxiu [Municipal de Tarragona]". *La Veu de l'Ajuntament*, 40, Tarragona (gener 1983), 15.
- [BARRIACH I MOLES, FRANCESC]. "Fons documental de l'Arxiu [Municipal de Tarragona]. Algunes dades sobre els inicis de la 'Compañía de Bomberos de esta capital'". *La Veu de l'Ajuntament*, 41, Tarragona (febrer 1983), 22.
- [BARRIACH I MOLES, FRANCESC]. "Fons documental de l'Arxiu [Municipal de Tarragona]. La Junta d'Obres del Port de Tarragona". *La Veu de l'Ajuntament*, 42, Tarragona (març 1983), 14.
- [BARRIACH I MOLES, FRANCESC]. "Fons documental. Arxiu dels Acords Municipals". *La Veu de l'Ajuntament*, 43, Tarragona (abril 1983), 15.
- Actes Municipals. 1369 - 1374-75.* Transcripció de Sabí Peris i Serradell i Josefina Cubells i Llorens, traducció de Joaquim Icart i Leonilla. Tarragona: Ajuntament, 1984 (Col·lecció de documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona, 3).
- V. BARRIACH [1984], de: 1.2.2.1.
- Actes Municipals 1378-79 - 1383-84.* Directors: Francesc Cortiella i Òdena i Montserrat Sanmartí i Roset. Tarragona: Ajuntament, 1985 (Col·lecció de documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona, 4).
- Actes Municipals 1384-85 - 1385-86.* Directors: Francesc Cortiella i Òdena i Montserrat Sanmartí i Roset. Tarragona: Ajuntament, 1986 (Col·lecció de documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona, 5).

Actes Municipals 1386-87 - 1387-88. Directors: Francesc Cortiella i Òdena i Montserrat Sanmartí i Roset. Tarragona: Ajuntament, 1987 (Col·lecció de documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona, 6).

Actes Municipals 1388-89 - 1393-95. Directors: Francesc Cortiella i Òdena (†), Montserrat Sanmartí i Roset i Norbert Miracle i Figuerola. Tarragona: Ajuntament, 1988 (Col·lecció de documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona, 7).

BARRIACH I MOLAS, FRANCESC. "Arxiu Històric Municipal de Tarragona". *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1992, 367-384.

Repertori municipal de Tarragona. 9. Transcr.: Joaquim Icart i Leonila. Loc.: Josefina Cubells i Llorens i Montserrat Icart i García. Tarragona: Ajuntament, 1993 (Col·lecció de Documents de l'Arxiu Històric Municipal, 9).

Actes Municipals. Ordinacions de la Mesa del vi de la ciutat de Tarragona 1382-1424. Actes Municipals 1396. Directors: Montserrat Sanmartí i Roset, i Jordi Rius i Jové. Tarragona: Ajuntament, 1995 (Col·lecció de documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona, 10).

PUIG I TARRECH, ROSER. "Urgellencs a la ciutat de Tarragona el 1854". *Urtx. Revista Cultural de l'Urgell*, 11, Tàrrega (1998), 124-130. [Detall del Padró Municipal de l'AHMT]

Actes Municipals 1397-1399 - 1399-1400. Directora: Montserrat Sanmartí i Roset. Tarragona: Ajuntament, 1991 (Col·lecció de documents de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona, 8).

— 1.3.3.2. Arxiu Municipal d'Alcover

BERTRÁN I VALLVÉ, DÍDAC. "L'Arxiu municipal de la vila d'Alcover". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 85-88.

CAVALLÉ I BUSQUETS, JOAN. "El fons d'aigües de l'Arxiu Municipal d'Alcover". *Centre d'Estudis Alcoverencs. Butlletí*, 24 (1983), 25-27.

CAVALLÉ I BUSQUETS, JOAN. "Els llibres d'acords de l'Arxiu Municipal d'Alcover". *Centre d'Estudis Alcoverencs. Butlletí*, 29 (1985), 32-36.

CAVALLÉ I BUSQUETS, JOAN. *L'Arxiu Municipal d'Alcover. Una història de paper*. Alcover: Centre d'Estudis Alcoverencs, 1991, 46 p.

— 1.3.3.3. Arxiu Municipal de l'Aleixar

RIUS JOVÉ, JORDI; FORT ROBERT, HÈCTOR. *La col·lecció de pergamins de l'Aleixar (segles XIII al XV)*. Reus: Centre d'Estudis Comarcal Josep Iglésies, 1995, 277 p.

— 1.3.3.4. Arxiu Municipal d'Altafulla

SÁNCHEZ, TERESA. *Projecte d'organització del fons documental de l'Arxiu Municipal d'Altafulla*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Ramon Alberch, 1998 (inèdit).

— 1.3.3.5. Arxiu Municipal de Banyeres del Penedès

COLL I FONT, M.ª CARMÉ; SABANÈS I ALBERICH, ANNA. "La inventariació de l'Arxiu de l'Ajuntament de Banyeres del Penedès". *El Cèrvol, Banyeres del Penedès*, 93 (setembre-octubre 1997), 8.

— 1.3.3.6. Arxiu Municipal de Cambrils

PUYOL I TORRES, CARMÉ. "L'arxiu de Cambrils. Arxius de Catalunya (XIII)". *L'Avenç*, 26 (1980), 71.

CAPAFONTS, MONTSERRAT. *Inventari de l'Arxiu Municipal de Cambrils. Segles XVII-XIX*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Sabí Peris, 1998 (inèdit).

CANYELLES I VILAR, NÚRIA. "El patrimoni de l'arxiu municipal". *L'Anjub*, 3, Cambrils (desembre 2000), 16-18.

— 1.3.3.7. Arxiu Municipal del Catllar

FUENTES I GASÓ, MANUEL MARIA. *El Castell, Vila i Terme del Catllar. Segles XII-XVIII*. II vols. Tarragona: Ajuntament del Catllar, 1999. ["L'arxiu de la vila" (apartat 1.3.4., I vol., p. 563-564)]

— 1.3.3.8. Arxiu Municipal de Cunit

COMAS I GÜELL, MONTSERRAT. "Arxiu de la Biblioteca-Museu Balaguer". Dins: *Ier. Seminari d'Estudis d'Història Local i Comarcal. L'estat de la qüestió al Penedès i Garraf*. Actes, 12-14 de març de 1987, Vilafranca del Penedès: Arxiu Històric Comarcal, 1987, 171-174.

[Documentació anterior al segle XIX de Cunit]

FARRÉ, SÍLVIA. *Catàleg automatitzat dels Expedients de llicències d'obres particulars (1961-1991), de l'Ajuntament de Cunit*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Rafel Mestres, 1998 (inèdit).

— 1.3.3.9. Arxiu Municipal de Llorenç del Penedès

COLL I FONT, CARMÉ; SABANÈS I ALBERICH, ANNA. "La inventariació de l'Arxiu Municipal de Llorenç del Penedès". *Portal Nou*, 152, Llorenç del Penedès (març-abril 1999), 20.

— 1.3.3.10. Arxiu de Masricart

LL[OP]. T[OUS]. J[OSEP]. "Breu comentari sobre l'arxiu de Masricart". *Centre d'estudis canongins Ponç de Castellví*, 1, La Canonja (juny 1983), 2-3.

[Circular informativa]

— 1.3.3.11. Arxiu Municipal de Montbrió del Camp

RIUS JOVÉ, JORDI; FORT ROBERT, HÈCTOR. *La col·lecció de pergamins de Montbrió del Camp*. Reus: Centre d'Estudis Comarcal Josep Iglésies, 1992.

— 1.3.3.12. Arxiu Municipal de la Nou de Gaià

VIRGILI I CASAS, M. CARMÉ. "Arxiu Municipal de la Nou de Gaià". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 343-349.

— 1.3.3.13. Arxiu Municipal de Pira

PORTA I BALANYÀ, JOSEP M. "Guia-inventari de l'arxiu municipal de Pira, dipositat a l'Arxiu Històric Comarcal de Montblanc, Conca de Barberà". *Apiera. Recull de treballs de Pira i el seu entorn*, 1 (1995), 59-116.

— 1.3.3.14. Arxiu Municipal de la Pobla de Montornès

MORANT I CLANXET, JORDI. "Documentació inèdita. Arxiu històric pertanyent a la Pobla de Montornès. Propietat de la Societat 'Amics de Montornès'. Treball descriptiu del citat arxiu". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 137-151.

— 1.3.3.15. Arxiu Municipal del Pont d'Armentera

BOADA, ÀNGELS. "Arxiu municipal de Pont d'Armentera". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 89-94.

— 1.3.3.16. Arxiu Municipal de Reus

VILASECA BORRÀS, LUISA. "Nota sobre el Archivo Histórico Municipal de la Ciudad de Reus". *Biblioteconomía*, 4 (1947), 66-71.

NAVÀS, ARNAU. "Notes d'ara: l'Arxiu obert". *Revista del Centre de Lectura*, 241, Reus (desembre 1972), 2-3.

SOLER I DE MAGRINYÀ, FRANCESC. "L'Arxiu de Reus (Arxius de Catalunya XVIII)". *L'Avenç*, 49 (1982), 71.

GALOFRÉ, JOSEP M. "Obrim el refugi, obrim l'Arxiu Municipal". *Informatiu Arxiu*, 0, Reus, Arxiu Històric Municipal (setembre 1997) [1].

"L'Arxiu General Administratiu". *Informatiu Arxiu*, 2, Reus (desembre de 1998) [12].

"L'exposició 'l'Altre Modernisme'". *Informatiu Arxiu*, 2, Reus (desembre de 1998), 7.

GALOFRÉ, JOSEP M. "L'Arxiu Municipal avança i es consolida". *Informatiu Arxiu*, 2, Reus (desembre de 1998) [1].

GORT I JUANPERE, EZEQUIEL. "Notes per a la història de l'Arxiu Municipal de Reus (I)". *Informatiu Arxiu*, 2, Reus (desembre de 1998) 8-9; (II), 3 (desembre de 1998), 11-14; (III), 4 (desembre 2000), 15-17.

RIU, MARGARIDA. *Projecte d'organització i inventari de l'Arxiu Administratiu de l'Ajuntament de Reus*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Xavier Tarraubella, 1998 (inèdit).

"L'Arxiu General Administratiu el 1999". *Informatiu Arxiu*, 3, Reus (desembre de 1999) 7.

FILELLA I FARGAS, XAVIER. "L'Arxiu General Administratiu, una gran eina de consulta". *Informatiu Arxiu*, 3, Reus (desembre de 1999), 2.

"L'activitat de l'Arxiu Municipal al 2000". *Informatiu Arxiu*, 4, Reus (desembre 2000), 7.

"Reglament de l'Arxiu Municipal de Reus". *Informatiu Arxiu*, 4, Reus (desembre 2000), 8-14.

— 1.3.3.17. Arxiu Municipal de Riudoms

PEREA SIMÓN, EUGENI. *Catàleg general de l'Arxiu del Museu Històric Municipal*. Riudoms: Centre d'Estudis Riudomencs "Arnau de Palomar", 1979.

MANENT [SEGMÓN], ALBERT. "Papers vells". *Lo Floc*, 29, Riudoms (desembre 1981), 13.

[Documents referents a l'AMR]

CARRIÓN I CUBELLS, JOAN [JOSEP] - CORTS I SALVAT, JOAN R[AMON]. *El fons documental de l'Arxiu Històric Municipal de Riudoms (segle XIV-1939)*. Riudoms: Centre d'Estudis Riudomencs "Arnau de Palomar", 1991.

CORTS [SALVAT], JOAN RAMON. *L'Arxivística aplicada a un municipi petit: el cas de Riudoms (Baix Camp)*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Ramon Alberch, 1998 (inèdit).

— 1.3.3.18. Arxiu Municipal de Salou

PIQUÉ I PADRÓ, JORDI. *Proposta d'organització de l'Arxiu Municipal de Salou*. II vols. Treball presentat al II Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la UAB, dirigit per Narcís Castells i Calzada, 1994 (inèdit).

— 1.3.3.19. Arxiu Municipal de Sant Jaume dels Domenys

COLL I FONT, M. CARME; SABANÈS I ALBERICH, ANNA. "L'Arxiu Històric Comarcal del Vendrell inventaria l'Arxiu de l'Ajuntament de Sant Jaume dels Domenys". *Vila Domenio*, 27, Sant Jaume dels Domenys (setembre-octubre 1998), XVIII-XIX.

— 1.3.3.20. Arxiu Històric Municipal de la Selva

SORONELLAS I MASDEU, MONTSERRAT. *L'Arxiu Històric de la Selva del Camp. Fons Municipal i fons de la Comuna del Camp*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Diputació, 1993.

— 1.3.3.21. Arxiu Municipal de Tamarit

BARRIACH MOLAS, FRANCESC. "Tamarit". *Primeres Jornades d'Investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 80-84.

— 1.3.3.22. Arxiu Històric Municipal de Tortosa

BAYERRI [BERTOMEU], ENRIQUE. "Por la Tortosa pretérita. El Museo Municipal". *Tortosa y su comarca. Sus bellezas, agricultura, industria y comercio / Tortosa et sa contrée. Ses beautés, agriculture, industrie et commerce. Guia oficial 1928*. Barcelona: Ediciones Gráficas, 1928, p. VI-VIII.

[Secció documental (arxiu municipal): armari de pergamins, manuscrits, documentació municipal, hemeroteca, còdex, etc. (p. VII-VIII)].

PASTOR LLUÍS, F[REDERIC]. "Tortosa històrica: Libros del Archivo Municipal". *La Zuda*, 115, Tortosa (febrer/maig 1923), 230-232.

BAYERRI [BERTOMEU], ENRIC. "La base del archivo municipal". *Historia de Tortosa y su comarca*. VIII. *La civilización tortosina-catalana desde las postrimerías del siglo XIII hasta el siglo XX*. Tortosa: Algueró y Baiges, 1960, 559-562.

MASSIP [I FONOLLOSA], JESÚS. "El Museo y Archivo Municipal". *La Zuda*, 42, Tortosa (juliol/agost 1961), 836-840.

MASSIP I FONOLLOSA, JESÚS. "L'Arxiu Municipal de Tortosa (Arxius de Catalunya, XVI)". *L'Avenç*, 46 (febrer 1982), 74.

MASSIP [FONOLLOSA], JESÚS. "Les Constitucions de Catalunya de l'arxiu de la ciutat de Tortosa". *Revista de Llengua i Dret*, 4 (novembre de 1984), 125-134.

MASSIP [FONOLLOSA], JESÚS. "Montpellier a l'Arxiu de la ciutat de Tortosa". *Mémoires de la Société Archéologique de Montpellier*, XV (1985= *Montpellier. La Couronne d'Aragon et le Pays de Langue d'oc (1204-1349)*). Actes du XIIe Congrès d'Histoire de la Couronne d'Aragon. I), 255-264.

MASSIP [FONOLLOSA], JESÚS. *Un quart de segle del Museu i Arxiu Municipal de Tortosa*. Tortosa: Ajuntament, 1987.

MASSIP I FONOLLOSA, JESÚS. *Museu i Arxiu Municipal de Tortosa (1987/1991)*. Tortosa: Ajuntament, 1993, 102 p.

MONLLEÓ I GALCERÀ, ÀNGEL. *La Terra Alta a la premsa no diària de l'Arxiu Municipal de Tortosa*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Diputació, 1993.

[Inventari i anàlisi del fons hemerogràfic de l'Arxiu Municipal de Tortosa]

— 1.3.3.23. Arxiu Municipal d'Ulldecona

BAYERRI BERTOMEU, ENRIC. *Archivo Histórico de la Ulldecona Medieval. Libro de privilegis de la vila de Ulldecona*. Tortosa: Blanch, 1951, 234 p.

— 1.3.3.24. Arxiu Municipal de Valls

[MORAGAS Y RODÉS, FIDEL DE]. Notes i transcripció d'actes municipals de Valls del segle XVI-XVII [i esborrany de l'inventari de l'Arxiu Municipal de Valls]. Valls, 1898. [manuscrit]

[AHT, Fons Moragas, sig., 3.141].

[MORAGAS Y RODÉS, FIDEL DE]. Dibuixos de filigranes de paper extrets de documents de l'arxiu de Valls. [Valls, segle XX]. [manuscrit]

[AHT, Fons Moragas, sign., 3.113].

MORAGAS Y RODÉS, FIDEL DE. *Catàleg dels pergamins del Arxiu Municipal de Valls*. [Valls, segle XX]. [manuscrit]

[AHT, Fons Moragas, sign., 3.029].

MORAGAS Y RODÉS, FIDEL DE. *Catàleg de llibres, pergamins i documents antics de l'Arxiu Municipal de la ciutat de Valls*. Valls: Impr. E. Castells, 1916, 216 p.

PAPELL I TARDIU, JOAN. "Coneguem el nostre arxiu". *Cultura*, 359, Valls, (març 1977), 6-8.

PAPELL I TARDIU, JOAN. "Arxiu Històric Municipal de Valls". *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya. 1*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1982, 171-192.

ALTÉS I SERRA, PERE. "Arxius". *Cultura*, 525, Valls (febrer 1993), 18-19.

GALIMANY I SOLER, ALFONS. "Així nasqué l'Arxiu Audiogràfic". *Cultura*, 525, Valls (febrer 1993), 15.

IBARRA I OLLÉ, RICARD. "El fons fotogràfic de l'Arxiu Municipal. Algunes dades per al seu coneixement". *Cultura*, 525, Valls (febrer 1993), 7-11.

IBARRA I OLLÉ, RICARD. *Història, organització i gestió de l'Arxiu Municipal de Valls i inventari de la documentació administrativa*. Treball presentat al II Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC, dirigit per Josep Matas i Balaguer, 1993.

RIBÉ LLENAS, ERNEST. "La filmoteca de l'Arxiu Municipal". *Cultura*, 525, Valls (febrer 1993), 13.

IBARRA I OLLÉ, RICARD. "Reflexions històriques de l'Arxiu Municipal de Valls (s. XVIII-XX)". *Lligall. Revista catalana d'Arxivística*, 8, AAC (1994), 37-51.

"L'Arxiu Municipal". *Cultura*, 576, Valls (octubre 1997), 40.

FERNÁNDEZ, MANEL. "Arxiu Municipal de Valls-Filmoteca". *Cinema-Rescat*, 3 (1997), 28-29.

— 1.3.3.25. Arxiu Municipal de Vandellòs-Hospitalet

BERTRÁN, JOSEP. *Inventari, història, organització i gestió de l'Arxiu Municipal de Vandellòs-Hospitalet. Problemàtica dels arxius dels municipis petits. Propostes de futur*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Sabí Peris, 1998 (inèdit).

— 1.3.3.26. Arxiu Històric Municipal del Vendrell

SABANÉS I ALBERICH, ANNA. "Una aproximació al contingut de l'Arxiu del Vendrell". *Miscel·lània Penedesenca*, XII, 1988/2, p. 155-170.

— 1.3.3.27. Arxiu Municipal de Vespella de Gaià

PIQUÉ I PADRÓ, JORDI. "El fons municipal de Vespella de Gaià (1844-1981)". *New Culturals*, 3, Vespella de Gaià (1996), 2.

PIQUÉ I PADRÓ, JORDI. "Guia del fons municipal de l'Ajuntament de Vespella de Gaià (1844-1986)". *New Culturals*, 4, Vespella de Gaià (1998), 2.

— 1.3.3.28. Arxiu Municipal de Vilaverd

CORTIELLA I ÒDNA, FRANCESC. "L'arxiu municipal de Vilaverd". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 95-104.

— 1.3.3.29. Arxiu Municipal de Vila-seca

JORDÀ I FERNÁNDEZ, ANTON M. "Breus notes sobre l'arxiu històric municipal de Vilaseca". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 105-[106bis].

MORELL I TORRADEMÉ, JOSEP. "L'Arxiu Històric Municipal". Dins: *Ramon Farriol: Joglar i cavaller*. Vila-seca: Ajuntament, 1989, 15-27.

1.3.4. Arxius d'organismes, institucions i empreses depenents

ZAMANILLO, GREGORIO ALBERTO. *Classificació de la documentació administrativa de l'Institut Municipal de Formació i Empresa "Mas Carandell"*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Montserrat Canela, 1998 (inèdit).

1.4. Arxius de corporacions i entitats oficials

1.4.1. Arxius d'universitats

MOYANO GONZÁLEZ, MARÍA DOLORES. "El Archivo de la Universidad Rovira i Virgili". *Boletín de la ANABAD*, XLVII, 2-3 (1997), 193-197.

MOYANO GONZÁLEZ, M. DOLORES. "L'arxiu: un nou repte". *Papers de la URV: revista de la Universitat Rovira i Virgili* [de Tarragona], 12 (agost 2000), 9.

1.4.2. Arxius de col·legis oficials

ARXIU DEL CENTRE DE DOCUMENTACIÓ DEL COAC.DT. "Arxiu Històric de la Demarcació de Tarragona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya". *L'Arqueològica Informa*, 11, RSAT (gener-febrer de 2000), 2-3.

1.4.3. Arxius clínics

DD.AA. "Una aproximació vers un inventari monogràfic d'un arxiu". *I Jornada d'Història de la Medicina Tarraconense*. Tarragona: Hospital de Sant Pau i Santa Tecla, 1989, 35-77.

1.5. Arxius i fons notarials

GINEBRE I MOLINS, RAFEL. *Llibres notarials del segle XIII a Catalunya. Un estudi comparatiu*. Treball presentat al IV Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la UAB, setembre de 1998 (inèdit).

[Notaries amb llibres conservats a: Alcover, Siurana, la Guàrdia dels Prats, Blancafort, Santa Coloma de Queralt, l'Albi, Maldà, Santa Maria, Prades, Tarragona, Valls, Cambrils, Ulldemolins, la Selva del Camp i Reus]

GÜELL [JUNKERT], MANEL. "La dispersió de documentació notarial a Tarragona a través d'un document del principi del segle XVIII". Dins: *Actes del II Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000, 447-459.

PIÑOL ALABART, DANIEL. "Notaris, notaries i protocols a la diòcesi de Tarragona a l'edat mitjana". Dins: *Actes del II Congrés d'Història del Notariat Català*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000, 427-445.

1.5.1. Notaries laiques

[MORAGAS Y RODÉS, FIDEL DE]. *Catàleg de l'Arxiu Notarial de Valls*. [Valls, segle xx] [Esborrany]

[AHT, *Fons Moragas*, sig., 3.111].

MADURELL MARIMÓN, JOSÉ M.^a. *Índice Cronológico Alfabético III. Siglo XVIII. Apéndice Siglos XIV-XVIII. Regesta: Siglo XIX. Escribanías de Marina: Siglos XVIII-XIX. Notarías Foráneas: Siglos XIII-XIX. Pergaminos. Siglos XIII-XVI. Escribanías Varias. Miscelánea. Varia*. Barcelona: Archivo General de Protocolos, 1959, 542 p.

[Notaries foranes, dels notaris: Ramon Fàbregas Seguí i Antoni Joan Ventellols (Tarragona, p. 365 i 365, resp.), Antoni Mur (Santa Coloma de Queralt, p. 364), Pere Oliver (Reus, p. 361), Lluç Romeu (Tortosa, p. 366), Joan Salvat (l'Aleixar, p. 350), i Pere-Joan Vicens (el Vendrell, p. 366).

DURAN I SANPERE, AGUSTÍ. "Els arxius documentals de Catalunya durant la guerra dels anys 1936-1939". *Serra d'Or*, Montserrat, IX, 7 (1967) 553-555.

[Arxiu notarial de Tortosa i Arxiu Parroquial de Verdú]

GRAU I PUJOL, JOSEP M. T.; PUIG I TARRECH, ROSER. "Una estimació quantitativa de les àrees de mercat al segle XVIII: el flux notarial (el cas de la Conca de Barberà)". *Pedralbes*, 8-II (1988 'Catalunya a l'Època de Carles III, Actes del Segon Congrés d'Història Moderna de Catalunya), 557-572.

[Ubicació dels manuals notariaus dels notaris de Montblanc, Sarra i l'Espluga de Francolí]

GÜELL I JUNKERT, MANEL. "Desavantatges del progrés". *Paratge Tarragoní*, 4, Tarragona, DTSCGHSV (setembre 1989), 11-12.

[sobre alguns protocols notariaus de l'AHT]

V. PAPELL [1989], de: 1.2.2.5

[Catàleg de protocols de Valls]

V. CUBELLS [1991], de: 1.2.2.1

[Col·lectanea Paleografica]

V. SABANÉS [1994], de: 1.2.2.6

[Inventari de protocols del Vendrell. Treball de Màster]

V. SABANÉS [1995], de: 1.2.2.6

[Inventari de protocols del Vendrell. Publicació Fundació Noguera]

V. JORDÀ [1983], de: 1.2.2.7.

[Protocols de les notaries de l'Arboç, Tarragona i el Vendrell]

- V. GRAU [1995], de: 1.2.2.1.
[Fons notarial d'Alcover, de l'AHT]
- V. GRAU [1995], de: 1.2.2.1.
[Manuale notarial de Lleida, de l'AHT]
- GRAU PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS] - PUIG, ROSER. "Feliu Argimón, escrivà de la cúria del batlle de Sarral (1659)". Dins: *I Recull de Treballs 'El Baluard'*, Sarral, 1997, 67-74.
[Catàleg dels registres de la notaria de Feliu Argimón com escrivà de la cúria del batlle de Sarral, a l'Arxiu Històric de Tarragona].
- V. COLL [1998], de: 1.2.2.7.
[Capbreus de l'AC de Vilafranca]
- V. GRAU [1998], de: 1.2.2.1.
[Notaria de Pere-Joan Tomàs Coloma, a l'AHT]
- V. GRAU [1999], de: 1.2.2.1.
[Notaria de Josep Alemany i Bonay, a l'AHT]
- PUIG I TÀRRECH, ROSER. *Catàleg dels protocols notarial dels antics districtes de Falset i Gandesa*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000 (Inventari d'Arxius Notarial de Catalunya, 22).
- PORTA I BALANYÀ, JOSEP M. *Catàleg dels protocols de l'antic districte notarial de Montblanc*. Barcelona: Fundació Noguera (en premsa).
- V. COMPANYS [2000], de: 1.2.2.1.
[Inventari de protocols de Tarragona, a l'AHT]
- PIÑOL ALABART, DANIEL. *El notariat públic al Camp de Tarragona. Història, activitat, escriptura i societat (segles XIII-XIV)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2000.
- 1.5.2. Notaries eclesiàstiques
- V. DURAN [1967], de: 1.5.1.
[Arxiu parroquial de Verdú, i arxiu notarial de Tortosa].
- RICOMÀ I VENDRELL, FRANCESC XAVIER. "Formularios notariales del arzobispado de Tarragona (siglos XIII-XIV)". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 46-48.
- V. RAMON-FUENTES [1987], de: 2.1.1.1.
[Inventari de protocols notarial de l'AHAT]

V. DD.AA. [1989], de: 2.1.1.1.

[Documentació notarial d'Alcover a l'AHAT]

1.6. *Arxius i fons registrals*

V. CASES [1979], de: 1.1.1.

[Fons de Comptadoria d'Hipoteques, a l'AHPT]

CUBELLS [LLORENS], JOSEFINA; PERIS [SERRADELL], SABÍ. "Els registres de la propietat de Tarragona, Reus i Valls". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 314-318.

V. PIQUÉ [1994], de: 1.2.2.1

[Inventari del fons de Comptadoria d'Hipoteques, a l'AHT]

2. ARXIUS PRIVATS

RECASENS I COMES, JOSEP M. "Notícia sobre arxius particulars". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 5-10.

BADIA BATALLA, FRANCESC. "Els monuments i objectes d'interès artístic o històric desapareguts o destruïts l'any 1936 a Montblanc". *Aplec de Treballs*, 9, Montblanc (1989), 87-122.

[Destrucció dels arxius de diferents esglésies i convents].

2.1. *Arxius eclesiàstics*

CAPDEVILA [FELIP], SANÇ. *Història Compendiada del Santuari de Sant Magí*. Tarragona: s.e., 1924.

[Apartat "L'Arxiu" (p. 66), on publica una breu guia del seu contingut]

"Una important col·lecció diplomàtica sobre Sant Bernat Calbó". *Revista del Centre de Lectura*, Reus, 181 (1967), 462-463.

Guia dels Arxius Eclesiàstics de Catalunya-València-Balears. Barcelona: Secretariat d'Arxivers Eclesiàstics de Catalunya, 1978.

[Arxius diocesans i capitulars de Tarragona i Tortosa].

V. RICOMÀ [1979], de: 1.5.

[Formularis notariais de l'arquebisbat]

2.1.1. Arxius diocesans

— 2.1.1.1. Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona

MARTÍ, FR. JOSEF ZEFERINO. *Índice general de las escrituras y otros documentos [...] del Archivo Metropolitano de Tarragona [...] por orden de [...] Armañá [...] en 1788*. [Tarragona, 1788]. [AHAT, 1787].

TORRES AMAT, FÈLIX. *Memorias del Seminario Tridentino de Tarragona que recogía de varios manuscritos de su archivo y fuera de él su rector D...* [Barcelona], 1804.

CAPDEVILA I FELIP, SANÇ. "L'Arxiu Arxidiocesà de Tarragona". *Anuari. Institut d'Estudis Catalans*, VII (1921-1926), 282-285.

CAPDEVILA [I FELIP], SANÇ. "Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona". *Anals de l'Institut d'Estudis Catalans*, 7 (1927), 282-285.

CAPDEVILA [I FELIP], SANÇ. "De l'Arxiu Arxidiocesà de Tarragona". *Analecta Sacra Tarraconensia*, VI (1930), 295-296.

BATLLE I HUGUET, PERE. "Una Autèntica de relíquies de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona amb descripció de la Basílica de Sant Sebastià de Roma". *Analecta Sacra Tarraconensia*, IX (1933), 227-246.

CAPDEVILA [FELIP], SANÇ. *Collecció diplomàtica de l'Església de Tarragona, en el pontificat d'en Benet de Rocabertí (1251-1268)*. [Tarragona, 1931/1932].

[Documentació aplegada de l'AHAT. L'autor va deixar aquest treball enllestit abans de morir, i un fragment va ser publicat posteriorment a: CAPDEVILA [FELIP], SANÇ. "Collecció diplomàtica de l'Església de Tarragona, en el pontificat d'en Benet de Rocabertí (1251-1268)". *Boletín Arqueológico*, Tarragona, época IV, 37-40 (1952) 182-185]

RICOMÀ VENDRELL, F[RANCISCO]. JAVIER. "Fragmentos litúrgicos del Archivo Histórico Diocesano de Tarragona". *Analecta Sacra Tarraconensia*, 38 (1965).

RICOMÀ VENDRELL, F[RANCISCO] JAVIER. "Arxidiócesis de Tarragona. Un siglo en defensa del Patrimonio Artístico y Documental". Suplement del *Butlletí Oficial de l'Arquebisbat*, 3 (1976), 1-40.

RAMON I VINYES, SALVADOR. "Documents d'Altafulla servats a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona". *Estudis Altafullencs*, 2 (1978) 21-22.

RAMON I VINYES, SALVADOR. "Archivo Histórico Archidiocesano de Tarragona". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 38-45.

- GÓMEZ, MARÍA DEL CARMEN. "Más códices en polifonía del siglo XIV en España". *Acta Musicológica*, 53 (1981), 85-90.
- CAVALLÉ I BUSQUETS, JOAN. "El fons alcoverenc de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona". *Centre d'Estudis Alcoverencs. Butlletí*, 26 (1984), 29-30.
- RAMON I VINYES, SALVADOR. *L'Arxiu Històric Arxidiocesà: la gran obra de Mn. Sanç Capdevila en el Centenari del naixement de Mn. Sanç Capdevila*. Dissertació. Acte acadèmic celebrat a l'Arxiu Històric Arxidiocesà. Tarragona, 14 de març de 1984.
- RAMON [VINYES], SALVADOR, FUENTES [GASÓ] MANUEL M. *Inventari dels protocols notarials de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1987 ("Catàlegs-Inventaris d'Arxius Eclesiàstics de Catalunya", núm. 4).
- DD.AA. "Manual d'Alcover". *Rubrica*, 3 (1989), 161-294.
[Documentació notarial referida a Alcover, custodiada a l'AHAT].
- RAMON I VINYES, SALVADOR; FUENTES I GASÓ, MANUEL. *Processos de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona*. I. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1990.
- RAMON I VINYES, SALVADOR; MASSAGUES I VIDAL, JOSEP. *Inventari dels llibres sacramentals de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1990 ("Catàlegs-Inventaris d'Arxius Eclesiàstics de Catalunya", núm. 6).
- RAMÓN I VIVES [VINYES], SALVADOR. "Archivo Histórico Archidiocesano de Tarragona". Dins: MATEU IBARS, JOSEFINA; MATEU IBARS, M. DOLORES. *Colectánea Paleográfica de la Corona de Aragón. Siglos IX-XVIII*. Barcelona: Universidad, 1991, 319-323.
- I[SABEL] C[OMPANYNS] F[ARRERONS]; M[ARIA] J[OANA] V[IRGILI] I G[ASOL]; J[OAQUIN] Y[ARZA] L[UACES]. "Tarragona: Fons de còdexs de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (Segles IX-XIII)". Dins: *Catalunya Romànica: Tarragonès, el Baix Camp, l'Alt Camp, el Priorat i la Conca de Barberà*. XXI. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1995, 191-195.
- RAMON I VINYES, SALVADOR. "El Archivo Histórico Archidiocesano de Tarragona pionero de la recogida y custodia de los archivos parroquiales". Dins: *Memoria Ecclesiae*, VII (1996=Actas del X Congreso de la Asociación de Archiveros de la Iglesia, Salamanca, 12-15 de setembre de 1994), 407-411.

- CASELLAS I ANDREU, ANTONI. "Història d'una troballa". *L'Orella de Farena. Publicació lligam i portaveu dels veïns de Farena*. monogràfic 1 "Mossèn Ramon Muntanyola i Llorach (1917-1973)". Farena, 10 setembre 1997, 6-9.
- RAMON VINYES, SALVADOR; RICOMÀ VENDRELL, F[RAVCFESC] XAVIER (†) (a cura de). *Índex Vell. Índex dels documents de l'arxiu de l'Arquebisbe 1679. 1a. part*. Tarragona: Diputació, 1997.
- SABATÉ I BOSCH, JOSEP M. "Camí de l'arxiu. El fons personal de mossèn Ramon Muntanyola i Llorach". *L'Orella de Farena. Publicació lligam i portaveu dels veïns de Farena*. Monogràfic 1 "Mossèn Ramon Muntanyola i Llorach (1917-1973)". Farena, 10, setembre 1997, 10-12.
- GRAU PUJOL, JOSEP M. [TOMÀS]. "Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. El guardià de la nostra memòria (I)". *Església de Tarragona*, 115 (abril 98), 29; (II) íd. 116 (maig 1998), 24.
- V. QUÍLEZ-TOMÀS [1998], de: 5.
[L'aplicació de l'ISAD(G) a l'AHAT].
- V. QUÍLEZ-TOMÀS [1999], de: 5.
[L'aplicació de l'ISAD(G) a l'AHAT].
- RAMON I VINYES, SALVADOR. "Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona". *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya*. 7. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1998, 247-257.
- 2.1.1.2. Arxiu Diocesà de Tortosa
- GARCÍA SANCHO, MANUEL. "Arxiu Diocesà de Tortosa". *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya*. 7. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1998, 269-274.
- 2.1.2. Arxius capitulars
- 2.1.2.1. Arxiu Capítular de Tarragona
- BATLLE I HUGUET, PERE. "Notes i fragments litúrgics inèdits de l'Arxiu Capítular de Tarragona". *Analecta Sacra Tarraconensia*, XI (1935), 273-278.
- SERRA I VILARÓ, JOAN. "Archivo y Librería capitulares de la Santa Metropolitana Iglesia de Tarragona, primada de las Españas". *Boletín Arqueológico*, 44, Tarragona, IV Época (1944) 105-135.
- RAMON I VINYES, SALVADOR. "Arxiu Capítular de la Catedral de Tarragona". *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya*. 7. Barcelona:

Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1998, 241-246.

— 2.1.2.2. Arxiu Capitular de Tortosa

DENIFLE, H. - CHATELAIN, E. "Inventarium codicum manuscriptorum capituli Dertusensi". *Revue des Bibliothèques*, París, VI (1896), 246-247.

O'CALLAGHAN [FORCADELL], RAMON. *Los Códices de la Catedral de Tortosa*. Tortosa: L. Foguet y Sales, 1897, 136 p.

MATAMOROS, J[OSEP]. "Visiones tortosinas: El Archivo Capitular (I)". *La Zuda*, 50 (abril 1917), 51-54; (II), *La Zuda*, 51 (maig 1917), 86-89.

ALÒS-MONER, RAMON. "Viatjes d'investigació a l'Arxiu i Biblioteca Capitular de Tortosa. II. L'Arxiu Capitular de Tortosa". *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 5 (1918-1919), 103-119.

BAYERRI BERTOMEU, ENRIC. "Códices marianos de las diócesis de la Corona de Aragón". *Estudios Marianos*, Madrid, 5 (1946), 389-414.

[Descripció del còdex 117 de l'Arxiu Capitular de Tortosa].

BAYERRI BERTOMEU, ENRIC. *Los códices medievales de la Catedral de Tortosa. Novísimo inventario descriptivo*. [Tortosa: Algueró y Baiges] Barcelona: Josep Porter, 1962, 698 p.

CHODOROW, STANLEY. "The Collectio Dertusensis Tertia and Tortosa ms 269". *Revista Española de Derecho Canónico*, 39 (1983), 27-42.

[Col·lecció de decretals del segle XII a l'Arxiu Capitular de Tortosa].

ETZKORN, GIRARD J.; ANDREWS, ROBERT. "Tortosa Cathedral 88: A 'Thomas Wilton' Manuscript and the Question on the Compatibility of multiple Accidents in the same Subject". *Mediaevalia Philosophica Polonorum*, XXXII (1994), 57-99.

MARTÍNEZ GÁZQUEZ, JOSÉ. "Manuscritos científicos latinos de la Catedral de Tortosa". *Hispania Sacra*, 46 (1994), 413-424.

MANCHO I SUÁREZ, CARLOS. "Noves dades sobre els manuscrits 196 i 62 (Homilies d'alguns sants pares, parts I i II) i el manuscrit 51 (saltiri amb glosses), de l'Arxiu Capitular de Tortosa (ACT)". *Lambard. Estudis d'Art Medieval*, IX (1996), 15-22.

PAVIA I SIMÓ, JOSEP. "Archivo de música de la catedral de Tortosa (Tarragona) E: TO". *Anuario Musical*, 51 (1996), 270-299.

- VIRGILI [I COLET], ANTONI (a cura de). *Diplomatari de la Catedral de Tortosa (1062-1193)*. Barcelona: Pagès Editors, 1997, 711 p.
- GARCÍA SANCHO, MANUEL. "Arxiu Capitular de la Santa Església Catedral de Tortosa". *Guia dels Arxius Històrics de Catalunya*. 7. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1998, 259-267.
- O'CALLAGHAN [FORCADELL], RAMON. *El Archivo y los códices de la Catedral de Tortosa*. Tortosa: Impr. Salvador y Suar, 1911, 46 p.
- FELIP I SEMPÈRE, VICENT. "Documents de la catedral de Tortosa referents a la Vila i terme de Nulles". *Estudios Castellonenses*, 1 (1982), 459-472.
- ESCOLÀ I TUSET, JOSEP M. "El llatí del Diplomatari de la catedral de Tortosa". Dins: *Actes del XII Simposi de la Secció Catalana de la SEEC*. Barcelona: Secció Catalana de la SEEC / Tortosa: Ajuntament, 1999, 147-150.

2.1.3. Arxius parroquials

- CAPDEVILA [FELIP], SANÇ. *El archivo parroquial y su ordenación. Estudio y normas prácticas para ordenar, catalogar y conservar los archivos parroquiales*. Barcelona: Eugenio Subirana, Editor Pontificio, 1926.
- [Probable publicació o reedició d'un article o d'una separata de l'*Anuario Eclesiástico* de 1926]
- CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA. "Investigació dels arxius parroquials del Camp de Tarragona. Primera recerca". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 63-77.
- VIDAL I PLA, JORDI. "Els arxius parroquials del Penedès i Garraf". Dins: *Ier. Seminari d'Estudis d'Història Local i Comarcal. L'estat de la qüestió al Penedès i Garraf*. Actes, 12-14 de març de 1987, Vilafranca del Penedès: Arxiu Històric Comarcal, 1987, 121-136.
- [Inventari de llibres sacramentals i altra documentació a les parròquies d'Albiñana, Banyeres, la Bisbal del Penedès, Llorenç del Penedès, Santa Oliva i el Vendrell].
- V. RAMON-MASSAGUÉS [1990], de: 2.1.1.1.
- [Inventari dels sacramentals dipositats a l'AHAT]

- GUAL VILÀ, VALENTÍ. *Balanç natural i reconstrucció de famílies a través dels sacramentals: la Conca de Barberà a l'època moderna*. Tesi doctoral dirigida per Jaume Dantí Riu, Barcelona, UdB, 1991.
[Inventari dels llibres sacramentals de les parròquies de la Conca de Barberà (f. 66-228 i 278-283)].
- GUAL VILÀ, VALENTÍ. "La informació fornida pels sacramentaris moderns i el sistema de reconstrucció de famílies". *Analecta Sacra Tarraconensia*, 67/1 (1994'Actes del Primer Congrés d'Història de l'Església Catalana des dels orígens fins ara, Solsona, 20-23 de setembre de 1993), 83-91.
- SABATÉ I BOSCH, JOSEP M. "L'arxiu eclesiàstic com a font de la història total". *Historia et Documenta*, 2, ACV, Valls (1995), 97-127.
[El contingut versa sobre la documentació parroquial]
- V. RAMON [1994], de: 2.1.1.1.
[L'AHAT pioner en la recollida d'arxius parroquials]
- RAMON I VINYES, SALVADOR. "El archivo parroquial y su ordenación, por el Rvo. Sancho Capdevila Felip". dins: *Memoria Ecclesiae*, VII (1996'Actas del X Congreso de la Asociación de Archiveros de la Iglesia, Salamanca, 12-15 de setembre de 1994), 413-414.
- V. PIÑOL [1996], de: 1.2.2.1.
[Pergamins de la Comunitat de Preveres de Santa Coloma de Queralt].
- PEREA SIMÓN, EUGENI. *Església i societat a l'Arxidiòcesi de Tarragona durant el segle XVIII. Un estudi a través de les visites pastorals*. Tarragona: Diputació, 2000.
[Cap. 5: "L'arxiu: el cervell burocràtic de la parròquia", p. 142-145].
- 2.1.3.1. Arxiu Parroquial d'Altafulla
- ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J[OAN]. "L'arxiu històric parroquial d'Altafulla". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 49-53.
- 2.1.3.2. Arxiu Parroquial de Barberà de la Conca
- PORTA BLANCH, JOSEP. *Arreplec de dades per a la història de Barberà*. (ed. a cura de Joan Fuguet i Sans). Barberà de la Conca: Ajuntament, 1984.
[Capítol: "Inventari de l'Arxiu Parroquial de Barberà en 1903", p. 27-31]

— 2.1.3.3. Arxiu Parroquial de la Canonja

BOFARULL I MALAPEIRA, ROBERT. "Arxiu parroquial dels pobles de La Canonja i Masricart". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 17-21.

BRAVO ALARCÓN, JOAN MIQUEL; GÓMEZ BALLART, CARLES. "Fons Històric-documental de l'Arxiu Parroquial de la Canonja". *Treballs Canongins 1992*. La Canonja: Centre d'Estudis Canongins Ponç de Castellví, 1992, 77-144.

2.1.3.4. Arxiu Parroquial del Catllar

V. GRAU [1988], de: 1.2.2.3.

[Documents de la parròquia del Catllar a l'ACR].

2.1.3.5. Arxiu Parroquial de Constantí

BERGADÀ I SOLÀ, RAMON. "Històriques. Del Arxiu parroquial de aquesta parroquia. Manual 47". *Fulla parroquial de Constantí*, 184 (16-30 juny 1924), 188 (16-31 agost 1924).

RICOMÀ VENDRELL, F[RANDESC] XAVIER. "Inventari de l'antic Arxiu Parroquial de Constantí". *Estudis de Constantí*, 3 (1987), 69-80.

2.1.3.6. Arxiu Parroquial de la Guàrdia dels Prats

V. PUIG (1999), de: 1.2.2.1.

[Fons documental de la parròquia, dipositat a l'AHT].

— 2.1.3.7. Arxiu Parroquial de Masricart

V. BOFARULL [1979], de: 2.1.3.3.

[Arxius parroquials de la Canonja i Masricart]

— 2.1.3.8. Arxiu Parroquial de Montblanc

BONASTRE BERTRAN, FRANCESC. "Els manuscrits musicals litúrgics de Santa Maria de Montblanc". *Aplec de Treballs del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà*, Montblanc, 1 (1978) 153-166.

GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMAS]. *Població i lluita contra la mort a Montblanc (s. XVIII)*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Diputació, 1990.

[Fons sacramentals de Montblanc (p. 15-19)]

- 2.1.3.9. Arxiu Parroquial de Sant Carles de la Ràpita
 CASTELLÀ NICOLAU, CAMILO. “Llegint història a l’arxiu de la parròquia”.
Ràpita, 255, Sant Carles de la Ràpita (1980), 21-23; 256 (1980),
 20-21; 257 (1980), 27 i 258 (1980), 21-23.
- 2.1.3.10. Arxiu Parroquial de Riba-roja d’Ebre
 PIÑOL ALABART, DANIEL. “L’arxiu parroquial de Riba-roja d’Ebre.
 Algunes dades”. *Miscel·lània*. CERE, 12, Flix (1998), 121-133.
- 2.1.3.11. Arxiu Parroquial de Santa Coloma de Queralt
 “Arxiu Parroquial”. *La Segarra*, 34, Santa Coloma de Queralt (1982),
 9.
- 2.1.3.12. Arxiu Parroquial de Sarral
 TEIXIDÓ I MONTALÀ, JAUME. “Inventari de la parròquia de Sarral l’any
 1925”. dins: *II Recull de Treballs ‘El Baluard’*, Sarral, 1999, 197-
 209.
- 2.1.3.13. Arxiu Parroquial de Vallfogona de Riucorb
 V. PUJOL (1998), de: 1.2.2.3.
 [Fons documental de la parròquia, dipositat a l’ACR]
- 2.1.3.14. Arxiu Parroquial de Sant Joan Baptista de Valls
 MORAGAS Y RODÉS, FIDEL DE. “Catàleg de l’Arxiu parroquial de l’església
 de Sant Joan Baptista de la vila de Valls”. *Estudis Universitaris
 Catalans*, 11 (1926), 172-181.
- 2.1.3.15. Arxiu Parroquial de Sant Salvador del Vendrell
 CARALT I SALVÓ, SALVADOR. “Aproximació a l’Arxiu de la Parròquia de
 Sant Salvador del Vendrell”. *Miscel·lània Penedesenca*, XII/2
 (1988), 171-178.
- 2.1.3.16. Arxiu Parroquial de Verdú
 V. DURAN [1967], de: 1.5.
 [Els arxius durant la guerra civil, el notarial de Tortosa i el
 parroquial de Verdú].

— 2.1.3.17. Arxiu Parroquial de Vilalba i els Arcs

CENTELLAS SALAMERO, RICARDO. "Guía general del Archivo Parroquial de Vilalba dels Arcs". *Berrus*, Vilalba dels Arcs, 1982, 75-97.

NAVARRO I ESTEVE, ANTONI. "Notes historiogràfiques de l'Arxiu Parroquial de Vilalba". *Butlletí del Centre d'Estudis de la Terra Alta*, Gandesa, 6 (estiu 1984), 12-13.

— 2.1.3.18. Arxiu Parroquial de Vilallonga del Camp

TRENCHS I ÒDNA, JOSEP. "L'arxiu parroquial de Vilallonga del Camp". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 54-59.

GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS] I PUIG I TÀRRECH, ROSER. "La revisió del cens de Floridablanca (1787) a través del compliment pasqual de Vallfogona de Riucorb. Un exemple d'ocultació". *Recull*, 6, Associació Cultural Baixa Segarra, Santa Coloma de Queralt [1999] 49-63.

[Inventari dels Llibres Sacramentals de Vallfogona de Riucorb a l'Arxiu Històric Comarcal de Reus].

— 2.1.3.19. Arxiu Parroquial de Vilanova de Prades

ROCA, ANTONI, PUIG [TÀRRECH], ROSER I GRAU [PUJOL], JOSEP M. T[OMÀS] (a cura de). *L'obra de Josep Rubió i Nadal, científic il·lustrat, rector de Vilanova de Prades (1792-1807)*. Vilanova de Prades: Ajuntament / Parròquia, 1999.

[Patrimoni documental de la parròquia de Vilanova de Prades (p. 21-25)].

— 2.1.3.20. Arxiu Parroquial de Vila-seca

LOZANO DÍAZ, ROSARIO. "Los fondos documentales de la parroquia de San Esteban de Vilaseca". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 24-28.

GARRIGA [SEGARRA], MONTSE[RRAT]. "L'Arxiu parroquial de Vila-seca digitalitza els seus documents". *El Pont de Fusta*, Vila-seca, 250 (desembre 2000), 25.

— 2.1.3.21. Arxiu Parroquial de Vilaverd

PORTA I BALANYÀ, JOSEP M. "Catàleg de l'arxiu parroquial de Vilaverd". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de*

Tarragona. Ponències i comunicacions. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 29-37.

GUAL I VILÀ, VALENTÍ. "El Fons documental de Vilaverd. Edat Moderna". *Vilaverd Parla*, 29 (abril 1996), 18.

[Fons documentals parroquials de Vilaverd]

GUAL I VILÀ, VALENTÍ. "El fons sacramental de Vilaverd a l'Edat Moderna. Confirmacions i compliment pasqual". *Vilaverd Parla*, 41 (desembre 1999), 27-28.

2.1.4. Arxius conventuals i monàstics

BARRAQUER I ROVIRALTA, GAIETA. *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*. Barcelona, 1915-1918.

[Notícia sobre les exclaustracions, destruccions i saquejos soferts en els monestirs]

DOMÍNGUEZ BORDONA, JESÚS. "Las dos procedencias principales de la Biblioteca de Tarragona". *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, Madrid, LXV (1958), 531-534.

[Fons documentals dels monestirs de Poblet i Santes Creus]

BELTRÁN [LARROYA], P. GABRIEL. "Carmelitas Descalzos de Cataluña (1586-1835)". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 22-23.

ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J. *La desamortització dels béns de l'Església a la Província de Tarragona (1835-1845)*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Diputació, 1979.

[Apartats "Els Arxius" (p. 295-296 i 303-304)]

BELTRÁN LARROYA, GABRIEL (ed.). *Carmelitas descalzas de Cataluña y Baleares. Documentación histórica: 1588-1988*. Roma: Teresianum, 1990 (Monumenta Historica Carmeli Teresiani, 10), 1.108 p.

[Documentació (ressenyada, p. XIII-XIX) dels carmelites descalços de: Reus (p. 423-560), Tarragona (611-740), Tortosa (741-788) i Amposta (975-976)].

ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J. *Les desamortitzacions a les comarques meridionals del Principat*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor, 1990 (Episodis de la Història, 281), 66 p.

["Biblioteques i arxius" (p. 43-45)].

ALTISENT, ALTISENT, AGUSTÍN. "Fondos monásticos cistercienses de la Antigua Corona de Aragón". *Memoria Ecclesiae*, 2/VII (1995=

Actas del IV Congreso de la Asociación de Archiveros de la Iglesia en España, Oviedo-Valdediós, 13-16 de setembre de 1993), 111-131.

[Fons cistercencs de: Poblet, Tarragona, Santes Creus i Reus]

— 2.1.4.1. Arxiu del Monestir d'Escaladei

V. *Registre universal...* [1635], de: 1.1.5.

[Documentació d'Escaladei a l'Archivo Histórico Nacional de Madrid]

ESCANDELL PROUST, ISABEL. "Manuscritos de la Cartuja Scala Dei. Noticia de una biblia inédita". *Boletín del Museo e Instituto Camón Aznar*, LXII, Saragossa (1994), 67-91.

GORT [JUANPERE], EZEQUIEL. "Els documents d'Scala Dei a Reus". *La Morera de Montsant. Festa Major del 8 a l'11 de setembre MCMXCIV*. La Morera: Comissió de festes, 1994, 51-54.

SABATÉ I ALENTORN, JAUME. "Privilegis reials a Escaladei". Dins: *El temps sota control. Homenatge a F. Xavier Ricomà Vendrell*. Tarragona: Diputació, 1997, 481-488.

V. CABRÉ [1998], de: 1.1.5.

[L'Arxiu del Monestir d'Escaladei a l'AHNM]

— 2.1.4.2. Arxiu del Monestir d'Escornalbou

TODA Y GÜELL, EDUARD. *Historia de Escornalbou*. Tarragona: Reial Societat Arqueològica, 1926.

[Sobre l'arxiu del monestir p. 177-193, i sobre la destrucció p. 259-278].

MARTÍ MAYOR, P. JOSÉ. "La Biblioteca y el Archivo del monasterio de Escornalbou". *Archivo Ibero-Americano* (1976), 341-373.

— 2.1.4.3. Arxiu del Monestir de Poblet

Inventario del Archivo de Poblet. Madrid, 1871.

[Manuscrit. Real Academia de la Historia]

TODA Y GÜELL, EDUARD. *Poblet. Recorts de la Conca de Barberà*. Barcelona: Estampa de la Renaixensa, 1883.

[L'Arxiu (p. 94-98)].

TODA [GÜELL], EDUARD. "L'Arxiu de Poblet a la Academia de la Historia de Madrid", *L'Excursionista*, Barcelona, 72 (1884), 359-365.

BALAGUER [CIRERA], VÍCTOR. *Las ruinas de Poblet*. Madrid: Impr. M. Tello, 1885.

[Capítol "El Archivo y Biblioteca de Poblet" (p. 327-373)]

GUIBERT FONTSERÉ, JOAQUIM. *Poblet. Guía, Notas Histórico-Artísticas del Monasterio*. Barcelona: Impr. Miret Hermanos, 1921, 234 p. (reed. a: Barcelona: Impr. Paytubi y Aguiló, [1923] 352 p., i el 1929 sota el títol *Real Monasterio de Poblet*. Barcelona: Impr. Casa Provincial de Caritat).

[Descripció de l'Arxiu (p. 154-155 —2a ed.—, i 85-86 —3a ed.—)]

"L'Arxiu de Poblet". *El Francolí*, III, 50, l'Espluga de Francolí (1923), 30.

ALÒS-MONER, RAMON D'. "L'Arxiu Històric de Poblet". *Per la restauració del monestir de Poblet*. Barcelona: Ràdio Associació de Catalunya, 1935, 69-74.

BOSCH, SIGFRIED; CRUELLS, MANUEL. *Catàleg a l'Exposició de documents jurídics de l'Arxiu de Poblet*. Barcelona: Congrés Jurídic Català, 1936, 80 p.

KEHR, PAUL. *Cartulari de Poblet. Edició del manuscrit de Tarragona*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1938.

[Conservat a la Biblioteca Pública de Tarragona]

GUIBERT I FONTSERÉ, JOAQUIM (ed.). *Col·lecció de manuscrits inèdits de monjos del reial monestir de Santa Maria de Poblet. Manuscrit núm. 1, atribuït als PP. Martí Marquina i Jaume Finestres*. La Selva del Camp, 1947.

GUIBERT I FONTSERÉ, JOAQUIM. *Col·lecció de manuscrits inèdits de monjos del Reial Monestir de Santa Maria de Poblet. Manuscrits n. 1 4, 6, 7*. III vols. Barcelona: Altés, 1948-1949.

ALTISENT [ALTISENT], AGUSTÍ. "Uns fulls del cartulari menor de Poblet, retrobats". *Boletín Arqueológico*, 93-96, Tarragona, Època IV (1966), 107-112.

JANINI, JOSÉ; RICOMÀ [VENDRELL], [FRANCISCO] JAVIER. "Manuscritos latinos existentes en Poblet". *Miscellanea Populetana*, Abadia de Poblet, 1966, 209-228.

ALTISENT [ALTISENT], AGUSTÍ. *Història de Poblet*. Tarragona: Abadia de Poblet, 1974.

[Exclaustració de l'arxiu i biblioteca (p. 638-639)]

SANTACANA TORT, JAIME. *El monasterio de Poblet (1151-1181)*. Barcelona: CSIC, 1974.

[Fons documentals, cartularis major i menor (p. 435-438)]

Guía de los Archivos y las Bibliotecas de la Iglesia en España. I Archivos. Lleó: Asociación Española de Archiveros Eclesiásticos, 1985.

[L'epígraf 123 s'intitula: "Archivo del monasterio de Poblet"
(p. 458-459)]

ALTISENT, AGUSTÍ (a cura de). *Diplomatari de Santa Maria de Poblet. I. 960-1177*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya / Poblet: Abadia, 1993, 539 p.

[Hi ha una recensió a: PERARNAU I ESPELT, JOSEP. "Diplomatari de Santa Maria de Poblet. I. 960-1177, a cura d'Agustí Altisent..." *Arxiu de Textos Catalans Antics*. Barcelona: Publicacions de la Fundació Jaume Bofill, 13 (1994), 419-422]

GONZALVO I BOU, GENER. "L'Arxiu del monestir de Poblet". *Analecta Sacra Tarraconensia*, 67/1 (1994-I Congrés d'Història de l'Església Catalana des dels orígens fins ara. Solsona, 1993), 63-75.

GONZALVO I BOU, GENER. "L'Arxiu de Poblet, encara exiliat". *Missiva*, 11, Tarragona (abril-juny 1995), 3-5.

TORNÉ CUBELLS, JOSEP (O. Cist.). "Inventario-catálogo de manuscritos del Monasterio de Poblet". *Memoria Ecclesiae*, 2/VII (1995-Actas del IV Congreso de la Asociación de Archiveros de la Iglesia en España, Oviedo-Valdediós, 13-16 de setembre de 1993), 133-185.

GONZALVO I BOU, GENER. "Desamortització i arxius: l'exemple del monestir de Poblet". *Lligall*, 11 (1997), 11-29.

GUAL I VILÀ, VALENTÍ. "Documentació relativa a Cardona a l'arxiu de Poblet". *Actes de la XXXIX Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. Cardona 22 i 23 d'octubre de 1994*. II. Cardona: Foment Cardoní / Patronat Municipal de Museus, 1997, 47-48.

TORNÉ CUBELLS, JOSEP. "Guia de l'Arxiu del monestir de Poblet". *Analecta Sacra Tarraconensia*, 71 (1998-Miscel·lània Àngel Fàbrega), 841-863.

GUAL VILÀ, VALENTÍ. *Arxiu de Poblet. Processos civils, armari III, segles XIII-XIX* (en preparació).

GUAL VILÀ, VALENTÍ. *Arxiu de Poblet. Processos criminals, armari II, segles XIV-XIX, 600 documents* (en preparació).

— 2.1.4.4. Arxiu del Monestir de Santes Creus

FORT I COGUL, EUFEMIA. "Algunes notes dels manuscrits i còdexs provinents de Santes Creus a Tarragona". *Butlletí Arqueològic*, 47, III Època (1933), 272-275.

[BA, III, Època IV (1928-1934), 328-331]

[Documents conservats a la Biblioteca Pública de Tarragona]

- UDINA I MARTORELL, FREDERIC (a cura de). *El 'Llibre Blanch' de Santas Creus. Cartulario del siglo XII*. Barcelona: CSIC, Escuela de Estudios Medievales, 1947, 456 p.
- FONT I RIUS, JOSEP MARIA. "El 'Llibre blanch' de Santes Creus". *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, LIV, núm. 1-3 (1948) 196-197.
- VIVES I MIRET, JOSEP. "El Archivo de Santes Creus restituido al Monasterio". *Santes Creus. Boletín del Archivo Bibliográfico de Santes Creus*, 9 (1959), 392-394.
- "Excerpta documental de Santes Creus". *Santes Creus. Boletín del Archivo Bibliográfico de Santes Creus*, vol. II, 18 (1963), 342-363.
[Transcripció de 26 textos del còdex 459 de l'AHNM i d'altres dos de l'AHCB].
- FORT I COGUL, EUFEMIÀ. "Fuentes documentales de Santes Creus". *Santes Creus. Boletín del Archivo Bibliográfico*, vol. III, núm. 21 (1964) 1-10.
- V. FORT [1966], de: 1.1.5.
[pergamins de Valldaura-Santes Creus, a l'AHNM].
- FORT I COGUL, EUFEMIÀ. "Procés i efectes de la desamortització a Santes Creus". dins: *III Converses sobre Història Econòmica i Social del Camp de Tarragona*. Salou, 1967.
[edició policopiada de 10 f. que va ser posteriorment ampliada i publicada en tres articles a *Studia Monastica* (1970-1972)]
- FORT I COGUL, EUFEMIÀ. "Las desamortizaciones del siglo XIX y su repercusión en Santes Creus". (I) *Studia Monastica*, Montserrat, XII (1970), 291-310; (II), XII (1971), 105-128; (III) XII (1972), 183-236.
- FORT I COGUL, EUFEMIÀ. "Las desamortizaciones del siglo XIX y su repercusión en Santes Creus (II)". *Studia Monastica*, XII, Montserrat (1971), 105-128; (III), XIII (1972), 183-236.
- FORT I COGUL, EUFEMIÀ. "L'accés a l'arxiu monacal de Santes Creus". *Santes Creus. Butlletí de l'Arxiu Bibliogràfic*, 37 (1973) 391-394.
- V. COMPANYYS [1994-1997], de: 1.1.1.
[Col·lecció de documents a l'AHT]
- VIRGILI I GASOL, JOANA. "Comentari i transcripció de l'Índex de documents del manual notarial de fra Bernardí Tous (1575-1586)". *La Resclosa*, 3, Vila-rodona (1999), 5-16.
[Notícia de l'exclaustració documental de Santes Creus (p. 5)]

- 2.1.4.5. Arxiu del Monestir de Vallbona de les Monges
 JANINI, JOSÉ. “Los manuscritos del monasterio de Vallbona”. *Hispania Sacra*, 15 (1962), 439-452.
- V. SOLSONA [1967], de: 1.1.5.
 [Pergamins de Vallbona, a l’AHNM]
- NAVASCUÉS, ISABEL; BELLO, CARMÉ; GONZALVO [*Bou*], GENER (a cura de). *Inventari de l’Arxiu del Monestir de Santa Maria de Vallbona*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1992 (Col·lecció Catàlegs-inventaris d’Arxius Eclesiàstics de Catalunya, 8), 421 p.
- 2.1.5. Arxius de confraries i congregacions
- Llibre de notes [...] repertori de pags que s troban dins lo Archiu de esta venerable y devota confraria de Preveres...*, Tarragona, 1779.
 [AHNM, *Clero-Regular-Secular*, Libros, reg. 1.266]
- V. *Catálogo... Valencia* [1943], de: 1.1.7.
 [34 documents sobre la “Casa de probación” de Tarragona]
- V. *Catálogo... Madrid* [1943], de: 1.1.5.
 [11 documents sobre la “Casa de Probación” de Tarragona]
- V. *Catálogo... Aragón* [1944], de: 1.1.4.
 [9 documents sobre la casa dels jesuïtes de Tarragona]
- SALVAT Y BOVÉ, JUAN. “Manuscritos tarraconenses. Tesoro bibliográfico de la ‘Confraria i Congregación de la Sanch de Jesuchrist’ (siglos XVI-XIX)”. *Butlletí Arqueològic*, 1, Tarragona, època V (1979), 175-181.
 [Notícia dels 14 volums manuscrits de la confraria, que actualment són a l’AHAT]
- CÁRCEL ORTÍ, VICENTE. “El Archivo de la Sagrada Congregación de Asuntos Eclesiásticos Extraordinarios”. *Cuadernos de Trabajos de la Escuela Española de Historia y Arqueología de Roma*, 15 (1981), 247-320.
- SALVAT Y BOVÉ, JUAN. *Tesoro bibliográfico de la ‘Confraria i Congregació de la Sanch de Jesuchrist’ —Tarragona— Siglos XVI-XIX*. Tarragona: Diputació, 1987, 248 p.
 [Història i descripció dels 14 volums manuscrits que configuraven l’arxiu de la Confraria (p. 7-11)]
- PIÑOL I ALABART, DANIEL. *Catàleg dels pergamins de la comunitat de preveres de Santa Coloma de Queralt (1270-1760)*. Santa Coloma de Queralt: Ajuntament (en preparació).

2.1.6. Arxiu del Vaticà (Roma)

MARQUÈS [PLANAGUMÀ], JOSÉ M. "Relationes ad limina de la provincia eclesiástica tarraconense en el Archivo Vaticano". *Analecta Sacra Tarraconensia*, XLVII, Barcelona (1974), 209-217.

CORTS I BLAY, RAMON. "Regest de la documentació sobre Catalunya i la Santa Seu (1899-1921) conservada a l'Arxiu Secret Vaticà, segons el fons de les tres darreres nunciatures de Madrid obertes al públic". *Anuari 1989 de la Societat d'Estudis d'Història Eclesiàstica Moderna i Contemporània de Catalunya*, Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses 'Ramon Berenguer IV', Diputació, 1991, 147-168.

[El continuava en el següent número: *Anuari 1990-1991 de la Societat d'Estudis d'Història Eclesiàstica Moderna i Contemporània de Catalunya*, Tarragona: IETRB IV, Diputació, 1992, 301-375, i encara és inacabat]

2.2. Arxius senyorials⁹¹

Breve memoria de la nobleza antigua de la Familia de Montserrat, Marqueses de Tamarit. Cuyo documento existe en manuscrito en el archivo de dicha casa, y hecho imprimir por el Excmo. Sr. D. Antonio de Montserrat (antes de Suelves y Uztariz), actual Marqués de Tamarit, año 1878. Tarragona: Est. Tip. de Tort y Cusidó, 1878, 8 p.

PAZ MELIÀ, A[NTONIO]. *Archivo y Biblioteca de la Casa Medinaceli. Series de sus principales documentos.* Madrid, 1915.

[Els documents corresponents al comtat de Prades]

LÁZARO DE LA ESCOSURA, PILAR. "El condado de Prades: contribución al estudio de sus documentos". *Historia Instituciones Documentos.* Sevilla, 3 (1976) 349-396.

V. UDINA [1979], de: 1.1.4.

[Secció d'ordes religiosos i militars, de l'ACA]

SÁNCHEZ GONZÁLEZ, ANTONIO. *Archivística nobiliaria de la casa de Medinaceli: el Archivo General de los duques de Segorbe y Cardona.* [Madrid]: Ministerio de Cultura, 1990, 268 p.

[Fons corresponents al comtat de Prades]

91. Anotem, aquí, únicament les referències pertanyents a senyoriis laics. Per als senyoriis eclesiàstics remetem el lector als epígrafs 2.1.2 i 2.1.4.

SÁNCHEZ GONZÁLEZ, ANTONIO. "El Archivo ducal de Medinaceli", dins: *V Curs d'Arxivística i VI Reunió amb el Grupo Iberoamericano de Archivos*, organitzat per l'Ateneu de Cerdanyola del Vallès, el novembre de 1992, 76-108 (cycl.).

[Fons corresponents al comtat de Prades]

V. GRAU [1995], de: 1.2.2.1.

[Fons del duc de Medinaceli]

V. PORTA [1995], de: 1.2.2.2.

[Inventari del fons dels comtes de Santa Coloma de Queralt, a l'ACM]

V. COLL [1998], de: 1.2.2.7.

[Capbreus de l'AC de Vilafranca del Penedès]

OLIVÉ I OLLÉ, FRANCESC. "L'Arxiu dels Medinaceli a Catalunya". *Arxius. Butlletí del Servei d'Arxius*, 22, Barcelona (estiu 1999), 1-3.

V. FUENTES [1999], de: 1.3.3.

["L'Arxiu Comtal" (cap. 10, I vol., p. 547-548)]

V. PIÑOL [e.p.], de: 1.2.2.1.

[Pergamins dels senyors de Santa Coloma]

2.3. *Arxius patrimonials*

V. UDINA [1978], de: 1.1.4.

[Fons Montoliu relatius a diverses propietats a Tarragona i el Baix Camp]

BOFARULL I MALAPEIRA, ROBERT. "Arxius particulars de les famílies Quer de La Canonja i Anguera de Masricart". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 11-14.

CUBELLS I LLORENS, JOSEFINA. "Breus notes d'uns arxius privats". *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979, 3A-3C.

BOFARULL I MALAPEIRA, ROBERT. "Arxius particulars de les famílies Quer de la Canonja i Anguera de Masricart". *Miscel·lània Canongina*, 6 (1993), 87-89.

V. GRAU [1998], de: 1.2.2.3.

[El fons del Mas d'en Lluç, a l'ACR]

- MIRET I MESTRE, XAVIER. "La documentació de la família vilanovina Roig Santacana enriqueix el patrimoni arxivístic de la comarca". *Gran Penedès*, 57 (gener 1998), 37.
[Fons patrimonials referents a Cunit i a l'Arboç]
- V. GRAU [1998], de: 1.2.2.3.
[Epistolari mataroní del segle XVIII]
- V. GONZALVO [2000], de: 1.2.2.7.
[Documents referents als Desclergue i als Pedrolo, de Montblanc i de Valls]
- V. GONZALVO [2000], de: 1.2.2.7.
[Fons documentals dels Pedrolo de Montblanc]
- V. GRAU [2000], de: 1.2.2.1.
[Documentació sobre la marina catalana, del fons Moragas de l'AHT]
- V. GRAU [2000], de: 1.2.2.1.
[Documentació de Palafrugell, del fons Moragas de l'AHT]
- V. GRAU [2000], de: 1.2.2.1.
[Documentació de Begur, del fons Moragas de l'AHT]
- V. GRAU [2000], de: 1.2.2.1.
[Documents sobre Francesc Castany, del fons Moragas de l'AHT]
- GUAL VILÀ, VALENTÍ. "Fons de la família Briansó (segles XVII-XIX) (I)". *La Segarra*, Santa Coloma de Queralt, 250 (juny 2000), 26; (II) 251 (juliol 2000), 22; (III) 252 (agost 2000), 37; (IV) 254 (setembre 2000), 26.

2.4. *Arxius comercials*

- V. HERRERA [1979], de: 1.1.1.
[Fons Cortadellas, de l'AHPT]
- V. SALES [1979], de: 1.1.1.
[Fons Cortadellas, de l'AHPT]
- V. CUBELLS [1980], de: 1.1.1.
[Inventari fons comercials de l'AHPT]
- V. PIQUÉ [1991], de: 1.2.2.1.
[Inventari del fons Chartreuse]
- ESCODA MÚRRIA, [M.MISERI]CO[RD]IA. "Experiències i necessitats entorn dels arxius d'empreses". *Lligall*, 9 (1995), 105-111.

[Arxiu Històric. Port de Tarragona]

V. FRAGO [1996], de: 1.2.1.

[Guia fons d'empresa de l'ANC]

2.5. *Arxius associatius*

V. MORANT (1979), de: 1.3.3.15.

[Documentació municipal adquirida pels Amics de Montornés]

"Arxiu de la 'Societat de Treballadors Agrícoles del Poble de Barberà' (1894-1938)". dins: DD.AA. *El primer celler cooperatiu de Catalunya. Centenari de la Societat de Barberà de la Conca (1894-1994)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, 1994, 209-216.

MIRÓ SOLÉ, PERE. "L'arxiu del Sindicat, un fons a tenir en compte". *Butlletí. Centre d'Estudis Alcoverencs*, 72 (octubre-desembre 1995), 19-22.

"Arxiu fotogràfic Joan Virella. L'Arxiu fotogràfic de l'IEP al servei de la comarca". *Gran Penedès*, 56 (octubre 1997), 17.

"L'Arxiu fotogràfic Joan Virella participa en l'exposició '30 anys del barri del Molí de Vent' a Vilanova i la Geltrú". *Gran Penedès*, 60 (setembre-desembre de 1998), 13.

V. PIQUÉ [1994], de: 1.2.2.1.

[Fons Cooperativa Obrera Tarraconense, de l'AHT]

V. PORTA [1997], de: 1.2.2.2.

[Guia del fons del Casal Montblanquí]

CARRUTXA. "Una experiència de recerca i divulgació del patrimoni local". *La Carxana*, 6, Albarca (estiu 2000), 16-20.

[Fitxer de patrimoni i arxiu d'imatges (p. 20)].

2.5.1. Reial Societat Arqueològica Tarraconense

FERRER I BOSCH, M. ANTÒNIA; DASCA I ROIGÉ, ANDREU; ROVIRA I SORIANO, JORDI. *CL anys de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense. Una aproximació a la seva història (1844-1994)*. Tarragona: RSAT, 1994.

[Arxiu i Biblioteca de la RSAT (p. 326-327)]

GUÉLL [JUNKERT], MANEL. "Els fons d'imatge a l'àmbit associatiu i l'arqueologia". *L'Arqueològica Informa*, RSAT, Tarragona, 1 (setembre 1998), 3.

GÜELL [JUNKERT], MANEL. "El fons 'Jeroni Martorell' de l'Arxiu d'Imatges de la RSAT". *L'Arqueològica Informa*, 9, RSAT, Tarragona (setembre-octubre 1999), 2-3.

2.5.2. Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca

SOLÉ MASERES, MATIES. *Guia del Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca*. Barcelona: Banca Catalana, 1981.

SOLÉ MASERES, M[ATIES]. "El Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca. 25 anys de presència activa a la Conca de Barberà". *Espitllera. Revista d'informació montblanquina*, Montblanc, 21 (setembre [1983]), 21-25 [311-315].

ESPELT ROSSELLÓ, JAUME. "El Museu-Arxiu, 25 anys de serveis culturals". *Espitllera. Revista d'informació montblanquina*, 21, Montblanc (setembre [1983]), 25-29 [315-319].

PARIS I BOU, LLUÍS. "L'edifici del Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca, la família dels Vilafranca, fundadors de Montblanc i altres propietaris de l'edifici en el segle XII". *Espitllera. Revista d'informació montblanquina*, 21, Montblanc (setembre [1983]), 31 [321].

JÁVEGA, J. M. "Fins que es va fundar el Museu[-Arxiu]". *Espitllera. Revista d'informació montblanquina*, 21, Montblanc (setembre [1983]), 32-33 [322-323].

BADIA I BATALLA, F[RANDESC]. "La prehistòria del Museu-Arxiu". *Espitllera. Revista d'informació montblanquina*, 21, Montblanc (setembre [1983]), 33-34 [323-324].

EL SOCI N.º 108 [JOSEP MONMANY LAURIN]. "El Museu-Arxiu exemple de vitalitat comarcal". *Espitllera. Revista d'informació montblanquina*, 21, Montblanc (setembre [1983]), 39-40 [329-330].

SANS I TRAVÉ, JOSEP MARIA. "El Museu-Arxiu, centre aglutinant de la cultura de la comarca". *Espitllera. Revista d'informació montblanquina*, 21, Montblanc (setembre [1983]), 41 [331].

RULL HUC, JOSEP. "El nostre Museu-Arxiu". *Espitllera. Revista d'informació montblanquina*, 21, Montblanc (setembre [1983]), 42 [332].

SOLÉ MASERES, MATIES. *Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca, 35 anys d'història*. Montblanc: Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca, 1993.

2.5.3. Agrupació Cultural Baixa Segarra

GUAL VILÀ, VALENTÍ. "Fons de pergamins adquirit per l'ACBS [Agrupació Cultural Baixa Segarra] al 'Franceset' el 12 de juny

de 1997". *La Segarra*, 231, Santa Coloma de Queralt (novembre 1998), 22-23; i 232 (desembre 1998), 26.

GUAL VILÀ, VALENTÍ. "Documents en paper del fons Balcells (I)". *La Segarra*, 233, Santa Coloma de Queralt (gener 1999), 19 i (II) 234 (febrer 1999), 23.

2.6. Arxius personals

[SERRA I VILARÓ, JOAN]. "De l'Arxiu particular de Mossèn Serra i Vilaró". *Analecta Sacra Tarraconensia*, VI, Barcelona (1930), 296-305.

MONTOLIU [TOGORES], MANUEL DE. *Memorias de infancia y adolescencia*. Tarragona: Instituto de Estudios Tarraconenses "Ramon Berenguer IV", Diputación Provincial, 1958.

[Breu descripció de l'Arxiu de la família Montoliu (p. 72-73)]

BOHIGAS [BALAGUER], PERE. "Papeles de Narcís Oller". *Anuario de la Biblioteca Central (1961-1963)*. 307-320.

[Pertanyents a la Biblioteca Pública de Tarragona]

VILLARRUBIAS, FELIO A. "Noticias de una colección de papeles de José Massanés y Mestres (1777-1857) y Josefa Massanés de González (1811-1887)". *Anuario de la Biblioteca Central (1964-1965)*, 351-360.

[Maria Josepa Massanés Dalmau va ser una poetessa nada a Tarragona. El fons documental de la referència pertany a la Biblioteca Pública de Tarragona]

REMOLÀ VALLVERDÚ, J.-A. "La documentació gràfica de Constantí al segle XVII". *Estudis de Constantí*, 7 (1991), 23-40.

[Gravats particulars de Bayleau i de la British Library]

V. GRAU [1995], de: 1.2.2.1.

[Fons de Mn. Ramon Muntanyola, a l'AHT]

GREGORI I CIFRÉ, JOSEP MARIA. "Joan Crisòstom Ripollès. Biografia i Catalogació de la producció musical conservada". *Boletín Arqueológico*, 133-140, Tarragona, Época IV (1976-1977), 251-258.

MASOLIVER, ALEXANDRE. *L'arxiu President Tarradellas a Poblet*. Poblet: Publicacions de l'Abadia de Poblet, 1982, 109 p.

MASSÓ, JOSEP; RUBIÓ [BALAGUER], JORDI. *Catàleg de manuscrits de la Biblioteca de Catalunya*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1984.

- [Els ms. 128, 129 i 4.309 corresponen al fons d'Antoni Aulèstia Pijoan, historiador nat a Reus]
- “Inventari dels llibres, documents, aparells de laboratori i herbaris, que, procedents de l'arxiu familiar, lliura a l'Ajuntament de Tarragona en qualitat de dipòsit, el Sr. Joan Felip de Martí i de Salazar, amb data 21 de gener de 1982”. dins: *Miscel·lània Antoni de Martí i Franquès*. Tarragona: Ajuntament, 1985, 163-178.
- V. CODINA [1988], de: 1.2.1.
[Inventari del fons Ventura Gassol, de l'ANC]
- ARBELOA, VÍCTOR MANUEL; BATLLORI [MUNNÉ], MIQUEL (ed. a c.d.). *Església i Estat durant la Segona República espanyola. 1931-1936*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1971-1991 (Scripta et documenta, 20, 21, 27, 28, 37 i 39).
[Arxiu Vidal i Barraquer]
- V. *Donació Fornas...* (1995), de:
[Fons documental Marcel·lí Domingo, dipositat a l'Arxiu del Parlament de Catalunya]
- V. “Arxiu fotogràfic Joan Virella...” [1997], de: 2.5.
[Pertanyent a l'Institut d'Estudis Penedesencs]
- V. CASELLAS [1997], de: 2.1.1.1.
[Fons personal de Mn. Ramon Muntanyola, a l'AHAT]
- MASSÓ CARBALLIDO, JAUME. “Un importantíssim fons documental i bibliogràfic”. Reus: *Informatiu Museu*, 14, Museu Comarcal Salvador Vilaseca (desembre de 1997), 7.
- V. SABATÉ [1997], de: 2.1.1.1.
[Fons personal de Mn. Ramon Muntanyola, a l'AHAT]
- V. “L'Arxiu fotogràfic Joan Virella...” [1998], de 2.5.
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMAS]. “Els arxius de l'emigració: una necessitat”. *Butlletí interior. Amics de Montblanc*, 3, Barcelona (1998), 5-6.
- V. OLIVÉ [1998], de: 1.2.2.1.
[Fons Moragas, de l'AHT]
- PABLOS, M. DEL MAR DE. *El Fons documental Vidal-Capmany dipositat a la Biblioteca de la Universitat Rovira i Virgili*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Ricard Ibarra, 1998 (inèdit).
- PALAU I RAFECAS, SALVADOR. *Una mostra del Fons de l'Arxiu Galo*. Santa Coloma de Queralt: Arxiu Galo, 1998.

“Els papers de Prim”. *Informatiu Arxiu*, 2, Reus (desembre de 1998), 5.

V. GRAU [1999], de: 1.2.2.3.

[Fons personal de Fèlix Ruiz y Fortuny, de l'ACR]

CLARÀ [RESPLANDINS], JOSEP. *Epistolari de Josep Cartaña, bisbe de Girona (1934-1963)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000.

[Cartaña era nat a Vilaverd. Aquest fons es conserva a l'Arxiu Diocesà de Girona].

V. GRAU [2000], de: 1.2.2.1.

[Fons personal de Mn. Ramon Muntanyola, de l'AHT]

3. MÚLTIPLES ARXIUS

BATLLE [HUGUET], PERE. “Los museos, monumentos, bibliotecas y archivos, Catedral y demás iglesias de la capital de Tarragona”. dins: *Los monumentos arqueológicos y tesoro artístico de Tarragona y su provincia durante los años 1936-1939*. Memoria. Real Sociedad Arqueológica Tarraconense. Tarragona: RSAT, 1942.

TRULLEN LLATJÓ, J. “Estado actual de los Archivos de Tortosa”. *Biblioteconomía*, 21 (1919), 2-18 (reeditat a la mateixa revista: (1947) 147-148).

QUEROL Y GIL, M.^a DEL CARMEN. “Los archivos y las bibliotecas de Uldecona”. *Biblioteconomía*, 6 (1949), 2-18.

[Reeditat a: QUEROL I GIL, CARMEN († 22 de juliol de 1990). “Els arxius i les biblioteques d'Uldecona”. *Rails*, 9, Uldecona (primavera 1997), 5-17].

AA.DD. *Primeres Jornades d'investigació dels arxius del Camp de Tarragona. Ponències i comunicacions*. Tarragona: Arxiu Històric Provincial, 1979. [Vegeu les comunicacions:]

SALCEDA I CASTELLS, JOSEP. “Estampes cambrilenques. Un cop d'ull als arxius de Cambrils. L'Arxiu Parroquial de Santa Maria. Arxiu de Registre Civil. Arxiu Municipal (I)”. *Revista Cambrils*, 105 (gener 1980) 7; (II) 106 (febrer 1980) 7; (III) 107 (març 1980) 7; (IV) 108 (abril 190) 7; (V) 109 (maig 1980) 7. [Reeditat a: SALCEDA I CASTELLS, JOSEP. *Quaranta anys d'Estampes Cambrilenques*. II. Tarragona: El Mèdol, 1998, I vol., p. 77-91].

GARCÍA OLIVER, LUCÍA P. “Documentación de Vilalba dels Arcs (1430-1622)”. *Berrus*, Vilalba dels Arcs, 1982, 53-67.

ROIG I QUERALT, FRANCESC. "Panoràmica cultural del Tarragonès (1940-1981)". *Recull*, Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental "Margalló del Balcó", 4, Tarragona, 1986, 71-88.

Directori dels arxius de Catalunya. Coord. Ramon Planes i Albets. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1989 (Montblanc, 20; Poblet, 124, 134; Reus, 23; Riudoms, 38; Tarragona, 12, 45, 87, 106, 113; Tortosa, 29, 107, 114; Valls, 30; el Vendrell, 31).

DASCA I ROIGÉ, ANDREU - ROVIRA I SORIANO, JORDI - BARRIACH I MOLAS, FRANCESC. *Epítome Historial de Tarragona. Un resum d'història de Tarragona del segle XVIII per Carles Boni*. Tarragona: Biblioteca Tarraconense 3, 1993.

[Manuscrits conservats a l'AHMT i a l'AHAT (p. 12-12), investigació als arxius al segle XVIII (20-26)]

PUIG I USTRELL, PERE. *Els pergamins documentals. Naturalesa, tractament arxivístic i contingut diplomàtic*. Barcelona: Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya, 1995.

[Annex: "Resultats de l'enquesta sobre els documents en pergami conservats als arxius...": Alt Camp (p. 182), Baix Camp (185), Baix Ebre (186), Baix Penedès (187), Conca de Barberà (191), Tarragonès (198) i Terra Alta (199)].

GALENDE DÍAZ, JUAN CARLOS. "Tarragona y su documentación histórica a finales del antiguo régimen". *Quaderns d'Història Tarraconense*, XIV (1996), 227-253.

PUIG I TARRECH, ROSER I GRAU I PUJOL, JOSEP M.T[OMAS]. *Lilla. Aproximació a la història d'un poble*. Lilla: Parròquia de Sant Joan Evangelista, 1996, p. 9-12.

[Repàs exhaustiu dels arxius i els fons que custodien, relatius a Lilla]

TARRECH [GRAU] I PUJOL, JOSEP M.T[OMAS]. "L'hospital d'Alcover durant la guerra del Francès. Notícia documental". *Butlletí. Centre d'Estudis Alcoverencs*, 79 (1997), 35-37.

[Llibre de comptes a l'Arxiu Històric Comarcal de Reus, que es complementa amb els fons de l'Arxiu Municipal d'Alcover i el de l'Arxiu Històric Arxidiocesà]

GRAU I PUJOL, JOSEP M. "Documents d'associacions de la Secuita a Tarragona. Localització de documents de la Secuita a Madrid". *El Racó de la Prunera*, 3, la Secuita (desembre de 1999), 10-11.

- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T. "Pautes de recerca per a l'estudi de l'emigració. Sarral (ss. XIX-XX)". dins: *II Recull de Treballs "El Baluard"*, Sarral, 1999, 121-134.
[Fons documentals, parroquials, notariais i registrals diversos].
- GÜELL, MANEL. "Aproximació quantitativa als fons d'imatge i so dipositats en centres públics de les comarques de Tarragona". *Historia et Documenta*, 5, Valls (1999), 59-85.
- LÓPEZ IZQUIERDO, CARLES; SOLER ÁLVAREZ, ELISEU A. "La recerca de tipus local al Tarragonès l'any 1995: una guia d'eines". *Recull Josep Maria Jujol i Gibert (1879-1949)*, Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental Margalló del Balcó", Tarragona, 1999, 321-344.
[Dades bàsiques dels arxius tarragonins (p. 325-331)]
- PIQUÉ I PADRÓ, JORDI. "Fons documentals per a l'estudi de l'ensenyament a Tarragona". *Kesse*, CEHCT, "Guillem Olivé", Tarragona, 29 (1999), 12-15.
- ESTIVILL, JOSEP; PIQUÉ, JORDI. "Fons documentals per a l'estudi dels refugiats durant la guerra civil (1936-1939): L'exemple de Tarragona i comarca". Dins: *Actes del Vè Col·loqui sobre República, Guerra Civil i Franquisme. L'Exili Republicà*. Barcelona: UAB / Gabinet de Recerca d'Història Social i Obrera, 2000 (en premsa).
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMÀS]. "El patrimoni documental de Montblanc". *El Foradot*, 4, Montblanc (desembre de 2000), 11.
- ORTUETA HILBERATH, ELENA DE. "Arquitectura y urbanismo en Tarragona en el siglo XIX: fuentes documentales y gráficas".
[Capítol de la seva tesi doctoral: *Arquitectura y transformación urbana en Tarragona en el siglo XIX*. Tarragona: URVT, 2001 (en preparació)]
- CORDOLANI, A. "Inventaire des manuscrits de comput ecclésiastique conservés dans les bibliothèques de Catalogne (Avec notes sur les autres manuscrits de ces bibliothèques)", *Hispania Sacra*, IV, Barcelona (1951), 354-384; V (1952), 121-164.
[Manuscrits d'Escornalbou, Poblet, Reus, Tarragona, Tortosa i Vallbona]
- [GAVALDÀ TORRENTS, ANTONI]. "Guia d'Història Local: l'Alt Camp". *L'Avenç*, 141 (octubre 1990), 39-42 (Plecs d'Història Local, 29).
- SOLER [ÁLVAREZ], ELISEU [A.]. "Guia d'Història Local: el Tarragonès", *L'Avenç*, 154 (desembre 1991), 36-38 (Plecs d'Història Local, 36).
[Dades bàsiques sobre els arxius de Tarragona]

4. ARXIVERS I PERSONES VINCULADES ALS ARXIUS

Directori de l'Associació d'Arxivers de Catalunya. Barcelona: AAC, 1988.

[V. Les posteriors actualitzacions de 1990, 1992, 1998 i 2000].

Directori de l'Associació d'Arxivers de Catalunya. Barcelona: AAC, 1990.

[V. Les posteriors actualitzacions de 1992, 1998 i 2000].

Directori de l'Associació d'Arxivers de Catalunya. Barcelona: AAC, 1992.

[V. Les posteriors actualitzacions de 1998 i 2000].

Directori de l'Associació d'Arxivers de Catalunya. Barcelona: AAC, 1998.

[V. La posterior actualització de 2000].

Directori de l'Associació d'Arxivers de Catalunya. Barcelona: AAC, 2000.

4.1. Arxivers

Agustí Altisent Altisent

Guía de los Archivos y las Bibliotecas de la Iglesia en España. II Bibliotecas - Personal. Lleó: Asociación Española de Archiveros Eclesiásticos, 1985.

[Treballs publicats o en preparació d'A. Altisent i Segle Ramon, p. 319-325]

Enric Bayerri Bertomeu

M[IRAVALL I DOLÇ], R[AMON]. "Enric Bayerri i Bertomeu". dins: DD.AA. *Cent personatges. Del Baix Penedès al Montsià*. Tarragona: El Mèdol, 1986, 158 p, p. 25.

Sanç Capdevila Felip

In Memoriam Sanç Capdevila i Felip. Tarragona: "La Cruz" / Suc. Torres & Virgili, 1932.

"Els que moren. Mossèn Sanç Capdevila". *Butlletí Arqueològic*, 41, Tarragona, època III (juliol-agost-setembre 1932), 161-162.

MIRANDA, JORGE. 'Pàllida mors'. El canónigo Sancho Capdevila". *Butlletí Arqueològic*, 41, Tarragona, época III (juliol-agost-setembre 1932), 162-163.

- SERRA I VILARÓ, J[OAN]. "Mossèn Sanç Capdevila i Felip". *Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona*, vol. II, 18 (novembre de 1932) 325-327.
- SERRA I VILARÓ, JOAN. "Mossèn Sanç: Notes biogràfiques". *Butlletí Arqueològic*, 42, Tarragona, època III (octubre-desembre 1932), 191-197.
- "L'Arxiver Mn. Sanç Capdevila". *Vida Cristiana*, XX, Montserrat (1933), 42-44.
- RICOMÀ VENDRELL, F[RANÇESC] XAVIER. "Presentació", al llibre: *Treballs històrics de Mn. Sanç Capdevila i Felip (1883-1932)*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Diputació 1980 ("Els llibres de la Medusa", 1), 7-10.
- V. RAMON [1994], de: 2.1.3.
[L'Arxiu parroquial i la seva ordenació...]
- SABATÉ I BOSCH, JOSEP MARIA. "A Mossèn Sanç Capdevila i Felip: In memoriam". *Sant Isidre: Patró de la pagesia*. Tarragona: Gremi de Pagesos, 2000, 10-15.

Cristòfol Despuig Savartés

- DURAN, EULÀLIA. Introducció a: *Los Col-loquis de la Insigne ciutat de Tortosa*. Barcelona: Curial, 1981 (Biblioteca Torres Amat, 12), 212 p.
[Sobre la personalitat del cronista tortosí Cristòfol Despuig, autor dels *Col-loquis*]
- MASSIP [FONOLLOSA], JESÚS. "Notes a la nova edició de 'Los col-loquis de la insigne ciutat de Tortosa'". *Serra d'Or*, 267 (desembre 1981), 67-68 [803-804].
[Ratifica la condició d'arxiver del cronista Cristòfol Despuig, autor dels *Col-loquis*, ja que DURAN [1981] ho qüestionava]
- DURAN, EULÀLIA. "Los col-loquis de la insigne ciutat de Tortosa' resposta a unes 'notes a la nova edició'". *Serra d'Or*, 271 (abril 1982), 43-44 [235-236].
- MASSIP [FONOLLOSA], JESÚS. "Resposta a Eulàlia Duran a propòsit dels 'Col-loquis de Despuig'". *Serra d'Or*, 273 (juny 1982), 29 [397].
- SOLERVICENS, JOSEP. "Cristòfol Despuig: ni historiador ni arxiver". *Nous Col-loquis*, Tortosa, II (1998), 35-49.
- MASSIP I FONOLLOSA, JESÚS. "Cristòfol Despuig: historiador i arxiver". *Nous Col-loquis*, Tortosa, III (1999), 81-88.

Ricard Ibarra Ollé

“Ricard Ibarra Ollé [Entrevista]”. *Cultura*, 611, Valls (setembre 2000), 10-11.

Francesc Olivé Ollé

“Francesc Olivé Ollé. Entrevista al cap del Servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya”. *Cultura*, 560, Valls (abril de 1996), 14-15.

Salvador Ramon i Vinyes

V. *Guia...* [1985], de: 4.2.1.

Francesc Xavier Ricomà Vendrell

“Perfil biogràfic de F. Xavier Ricomà Vendrell” i “Aproximació a la Bibliografia de F. Xavier Ricomà Vendrell”. Dins: *El temps sota control. Homenatge a F. Xavier Ricomà Vendrell*. Tarragona: Diputació, 1997, 13-24.

Joan Serra i Vilaró

“El Muy Ilustre Sr. Don Juan Serra Vilaró. Notas biográficas, sus investigaciones y descubrimientos históricos y arqueológicos, especialmente en Tarragona”. *Boletín Arqueológico*, 26-28, Época IV (abril-desembre 1949), 63-76.

ALMAGRO I BOSCH, MARTÍN. *Personalidad y obra de Juan Serra Vilaró*. Cardona: s.e., 1956.

Homenatge a Mossèn Joan Serra Vilaró amb motiu de celebrar l'entrada al seu norantè aniversari: 24 març 1968. Tarragona: Reial Societat Arqueològica Tarraconense, 1968.

SOBERANAS I LLEÓ, AMADEU-J. “Mossèn Joan Serra i Vilaró”. *Boletín Arqueológico*, 113-120, Tarragona, época IV (1971-1972), 3-9.

Salvador Vilaseca Anguera

GORT JUANPERE, EZEQUIEL. “Salvador Vilaseca, historiador i arxiver”. Dins: *Salvador Vilaseca. Una obra perdurable*. Reus: Museu Comarcal Salvador Vilaseca, 1996, 51-59.

4.3. Usuaris

ESCODA MÚRRIA, [MISERI]CO[RD]IA; TOLDRÀ DALMAU, MERCÈ. “De les noves tècniques d'investigació als arxius”. *Lligalls*, 3, Societat d'Estudis Històrics Salvador Vilaseca, Reus (1993), 41.

- V. GRAU-PIQUÉ [1996], de: 1.2.2.1.
[Anàlisi de les visites a l'AHT]
5. TEORIA ARXIVÍSTICA
- V. CAPDEVILA [1926], de: 2.1.3.
[L'arxiu parroquial i la seva ordenació]
- PERIS [SERRADELL], SABÍ. "Preservem la nostra memòria". *Festa Major 1990*. La Morera de Montsant [1990], 7-9.
- ROVIRA I SORIANO, JORDI. "La problemàtica de la conservació dels suports documentals". *Paratge Tarragoní*, 10, Delegació de Tarragona de la Societat Catalana de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia i Vexil·lologia (març 1990), 12-15.
- GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMAS]. "La Genealogia i els arxius". *Missiva*, 8, Delegació de Tarragona de la Societat Catalana de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia i Vexil·lologia (juliol-setembre 1994), 3-4.
- ESTIVILL I PÉREZ, JOSEP / NOGALES CÁRDENAS, PEDRO. "La recerca social i el cinema amateur. El cas de la recuperació del patrimoni cinematogràfic al Camp de Tarragona". *El Patrimoni cinematogràfic a Catalunya*. Barcelona: Fundació Institut del Cinema Català, 1995, 139-148.
- V. RAMON [1994], de 2.1.3.
[L'Arxiu parroquial i la seva ordenació...]
- ESCODA [MÚRRIA], COIA i TOLDRÀ [DALMAU], MERCÈ. "Arxius i difusió cultural". *Kesse*, 27, CEHSCT "Guillem Olivé", Tarragona (desembre 1998), 7-10.
- IBARRA I OLLÉ, RICARD. "Un model de formació en Arxivística". *Kesse*, 27, CEHSCT "Guillem Olivé", Tarragona (desembre 1998), 15-18.
- MARTÍ [I BAIGET], JOSEP. *Estratègies per la localització i la recuperació del patrimoni fotogràfic en una ciutat mitjana: La localització de l'obra fotogràfica de Pere Català i Pic com a exemple*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Joan Boadas, 1998 (inèdit).
- QUÍLEZ, JULIO i TOMAS, LUCILIA. *L'aplicació de les normes ISAD (G) als fons parroquials de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona*. Treball presentat al III Màster d'Arxivística organitzat per l'AAC i la URVT, dirigit per Josep Matas, 1998 (inèdit).
- IBARRA I OLLÉ, RICARD. "Màster en Arxivística de la Universitat Rovira i Virgili". *Lligall*, 15, AAC (1999), 337-344.

- MARTÍ I BAIGET, JOSEP. "Estratègies per a la localització i la recuperació del patrimoni fotogràfic en una ciutat mitjana. L'exemple de Valls". *Lligall*, 15, AAC (1999), 229-257.
- QUÍLEZ MATA, JULIO y TOMÀS DIAS, LUCILIA. "La aplicación de la ISAD(G) a los fondos parroquiales del Archivo Histórico Archidiecésano de Tarragona". dins: *I Jornadas de Archivos Históricos en Granada*, Granada, Archivo Municipal, 28 d'abril de 1999 (publicat en CD).
- [Reeditat, en català, a: QUÍLEZ MATA, JULIO LUIS. "L'aplicació de la norma ISAD(G) als fons parroquials de l'Arxiu Històric Arxidiecésà de Tarragona". *Lligall*, 15, AAC (1999), 259-287]
- PUYOL [TORRES], CARME. "Els arxius històrics, una font de recursos didàctics". *Reus Directe*, 12 (febrer 2000), 6.
- CASELLAS, LLUÍS-ESTEVE; CODERN, LLORENÇ; PIQUÉ, JORDI. "Aspectes a tenir en compte en l'ingrés de documentació a l'Arxiu". *Lligall*, 16, AAC (2000) (en premsa).

ORDRE ALFABÈTIC D'AUTORS

A la següent llista, hem relacionat tots els autors signants dels treballs, amb l'any de publicació entre parèntesi. Si l'autor ha publicat més d'un cop el mateix any, hem fet constar el número total, entre guions. Si ho ha fet juntament amb un altre autor, hem posat abans de l'any un senyal de barra (/). S'ha donat algun cas en què els autors d'una obra eren tres, i ho hem fet constar situant un número "3" volat al costat de la barra (³). Finalment, hem desenvolupat tots els noms (menys Maria) i complementat entre claudàtors els segons cognoms quan aquests s'ometien (sempre que els hem pogut saber).

La següent relació no resulta vàlida per comptar el nom d'obres bibliogràfiques ja que cal afegir aquelles que no van signades o que són fruit d'un treball en equip, grups que hem annexat al final de la llista d'autors.

Autors

- ADROER I TESIS, ANNA M. (1994)
- ALBAREDA I LLIRÓ, E. (/1995)
- ALMAGRO I BOSCH, MARTIN (1956)
- ALÒS-MONER, RAMON (1918-1919) (1935)
- ALTÉS [SANTOS], MERCEDES [/1998]

- ALTÉS I SERRA, PERE (1993)
ALTISENT [*ALTISENT*], AGUSTÍ (1966) (1974) (1993) (1995)
ANDREU MARTÍNEZ, ALBERT (1991)
ANDREWS, ROBERT (/1994)
ARBELOA, VÍCTOR MANUEL (/1971-1991)
ARNALL I JUAN, M. JOSEPA (1979) (1984)
BADIA I BATALLA, FRANCESC (1983) (1989)
BALAGUER [*CIRERA*], VÍCTOR (1885)
BARRAQUER I ROVIRALTA, GAJETÀ (1915-1918)
BARRIACH MOLAS, FRANCESC (1979) (1982 —9—) (1983 —4—) (1984)
(1992) (^β1993)
BATLLE HUGUET, PERE (1933) (1935) (1942)
BATLLORI [*MUNNÉ*], MIQUEL (/1971-1991)
BAYERRI [*BARTOMEU*], ENRIC (1928)(1946) (1951) (1960) (1962)
BELLO, CARME (^β1992)
BELTRÁN LARROYA, P. GABRIEL (1979) (1990)
BERGADÀ I SOLÀ, RAMON (1924)
BERTRÁN, JOSEP (1998)
BERTRÁN I VALLVÉ, DÍDAC (1979)
BOADA, ÀNGELS (1979)
BOFARULL CENDRÀ, JAUME (1903)
BOFARULL I MALAPEIRA, ROBERT (1979 —2—) (1993)
BOFARULL I MASCARÓ, PRÒSPER DE (1821) (1847-1910)
BOFARULL I SANS, FRANCESC DE(1989)
BOHIGAS [*BALAGUER*], PERE (1961-1963)
BONASTRE BERTRAN, FRANCESC (1978)
BOSCH, SIGFRIED (/1936)
BRAVO ALARCÓN, JOAN MIQUEL (/1992)
CABRÉ, SALVADOR (1998)
CAÑELLAS [*VILAR*], NÚRIA (1998) (2000)
CAPAFONTS, MONTSERRAT (1998)
CAPDEVILA [*FELIP*], SANÇ (1924) (1921-1926)(1927) (1930) [1931-1932]
CARALT I SALVÓ, SALVADOR (1988)
CÁRCEL ORTÍ, VICENTE (1981)
CARRANZA FONT, ANDREU (1998)
CARRIÓN [*CUBELLS*], JOAN JOSEP (/1983) (1985) (/1991)

- CASADO VÁZQUEZ, MERCEDES (/1993)
 CASELLAS, ROSA M. [1998]
 CASELLAS I ANDREU, ANTONI (1997)
 CASELLES, LLUÍS-ESTEVE (/E.P.)
 CASES I LOSCOS, M. LLUÏSA (1979)
 CASTELLÀ NICOLAU, CAMILO (1980 —4—)
 CAVALLÉ I BUSQUETS, JOAN (1983) (1984) (1985) (1991)
 CENTELLAS SALAMERO, RICARDO (1982)
 CHATELAIN, E. (/1896)
 CHODOROW, STANLEY (1983)
 CLARA [*RESPLANDIS*], JOSEP (2000)
 CODERN, LLORENÇ (/ E.P.)
 CODINA I VILA, JAUME (1988)
 COLL I FONT, CARMÉ (1995) (/1997)(/1998 —2—) (/1999 —2—)
 COMAS I GÜELL, MONTSERRAT (1987)
 COMPANYS I FARRERONS, ISABEL (/31995) (1994-1997) (/1999)(2000)
 CONDE Y DELGADO DE MOLINA, RAFAEL (1987)
 CORDOLANI, A. (1951-1952)
 CORTIELLA I ÒDNA, FRANCESC (1979)
 CORTS I BLAY, RAMON (1991-1992)
 CORTS [*SALVAT*], JOAN RAMON (/1983) (/1991) [1998]
 CRUELLS, MANUEL (/1936)
 CUBELLS LLORENS, JOSEFINA (1977) (//1979 —9—) (/1980 —2—) (1981)
 (1982)(1985)(1987) (1988 —3—) (1989) (1991) (1993)
 CURTO HOMEDES, ALBERT (1993)
 DASCA I ROIGÉ, ANDREU (/31993) (/1994)
 DENIFLE, H. (1896)
 DÍEZ DE LOS RÍOS SAN JUAN, M. TERESA (1992)
 DOMÍNGUEZ BORDONA, JESÚS (1958)
 DURAN, EULÀLIA (1981) (1982)
 DURAN I SANPERE, AGUSTÍ (1967)
 ESCANDELL PROUST, ISABEL (1994)
 ESCODA MÚRRIA, [*M. MISERI*]Co[RD]IA (//1990 —2—) [//31993 —2—]
 (/1994) (//1995 —3—) (/1996) (/1998)
 ESCOLÀ I Tuset, JOSEP M. (1999)
 ESPELT ROSELLÓ, JAUME (1983)

- ESTIVILL I PÉREZ, JOSEP (/1995) (/E.P.)
ETZKORN, GIRARD J. (/1994)
FARRÉ, SÍLVIA [1998]
FELIP I SEMPERE, VICENT (1982)
FERNÁNDEZ, MANUEL (1997)
FERRER I BOSCH, M. ANTÒNIA (/1994)
FILELLA FARGAS, XAVIER (1999)
FONT MAS, SÍLVIA (1999)
FONT I RIUS, JOSEP MARIA (1948)
FORT I COGUL, EUFEMIA (1933) (1964) (1965) (1966) (1967) (1970)
(1971-1972) (1973)
FORT ROBERT, HÈCTOR (/1992) (/1995)
FRAGO I PÉREZ, PILAR (1996)
FUENTES GASSÓ, MANUEL (/1987) (/1990) (1999)
GALIMANY I SOLER, ALFONS (1993)
GALENDE DÍAZ, JUAN CARLOS (1996)
GALOFRÉ, JOSEP M. (1997) (1998)
GARCÍA OLIVER, LUCÍA P. (1982)
GARCÍA DE PASO Y REMÓN, ALFONSO (1982)
GARCÍA SANCHO, MANUEL (1998 —2—)
GARRIGA [SEGARRA], MONTSE[RRAT] (2000)
GARRIGOSA I MASSANA, JOAQUIM (1994)
GAVALDÀ TORRENTS, ANTONI (1990)
GENOVÈS [SALVADOR], ESTEFANIA [/1998]
GÓMEZ, MARIA DEL CARMEN (1981)
GÓMEZ BALLART, CARLES (1992)
GONZALVO I BOU, GENER (/31992) (1993) (1995) (1997) (/2000
—2—)
GORT JUANPERE, EZEQUIEL (1994) (1996) (1998)
GRAU I PUJOL, JOSEP M. T[OMAS] (/1988) (1990) (1994) (1995 —4—)
(///1996 —4—) (//1997 —2—) (1998 —6—) (/1999 —7—) (2000
—6—) (e.p.)
GREGORI I CIFRÉ, JOSEP MARIA (1977)
GUAL I VILÀ, VALENTÍ (1991) (1994) (1996) (1997) (1998) (1999
—2—) (2000) (e.p. —2—)
GUÉLL [JUNKERT], MANEL (1989) (1998) (1999 —4—) (2000 —2—) (e.p.
—4—)

- GUITERT Y FONTSERÉ, JOAQUIN (1923) (1947) (1948-1949)
 HERRERA NAVARRO, JAVIER (1979 —2—) (/1980)
 IBARRA I OLLÉ, RICARD (1993 —2—) (1994) (1998) (1999)
 IBARS [*CHIMENO*], TERESA (1995)
 JANINI, JOSÉ (1962) (/1966)
 JÁVEGA, J. M. (1983)
 JORDÀ I FERNÁNDEZ, ANTON M. (1979) (1983)
 KEHR, PAUL (1938)
 LÁZARO DE LA ESCOSURA, PILAR (1976)
 LÓPEZ IZQUIERDO, CARLES (/1999)
 LI[*OP*].T[*OUS*].J[*OSEP*] (1983)
 LOUREIRO [*LAMAS*] CELSO (1992)
 LOZANO DÍAZ, ROSARIO (1979)
 MADURELL MARIMÓN, JOSÉ M. (1959)
 MAGRIÑA PORTA, GEMMA (1999)
 MANCHO I SUAREZ, CARLOS (1996)
 MANENT [*SEGIMÓN*], ALBERT (1981)
 MANRUBIA MIRETE, JOSEP (1991)
 MAQUEDA [*RIBA*], CARME (1979)
 MARQUÈS [*PLANAGUMÀ*], JOSÉ MO (1974)
 MARTÍ, FR. JOSEF ZEFERINO (1788)
 MARTÍ BAIGET, JOSEP (1998 —2—) (1999)
 MARTÍ MAYOR, P. JOSÉ (1976)
 MARTÍNEZ GÁZQUEZ, JOSÉ (1994)
 MAS, SÍLVIA [1998]
 MASOLIVER, ALEXANDRE (1982)
 MASSAGUES I VIDAL, JOSEP (/1990)
 MASSIP [*FONOLLOSA*], JESÚS (1961) (1981) (1982 —2—) (1984) (1985)
 (1986) (1987 —2—) (1991) (1993) (1995) (1999)
 MASSÓ CARBALLIDO, JAUME (1997)
 MASSÓ, JOSEP (/1984)
 MATAMOROS, J[*OSEP*]. (1917 —2—)
 MENDOZA I EGEA, MARIA DEL PILAR (1995)
 MIRANDA, JORGE (1932)
 MIRAVALL [*DOLÇ*], RAMON (1987)
 MIRET I MESTRE, XAVIER (1998)

- MIRÓ SOLÉ, PERE (1995)
- MONILLEÓ I GALCERÀ, ÀNGEL (1993)
- MONTOLIU [*TOGORES*], MANUEL DE (1958)
- MORAGAS Y RODÉS, FIDEL DE (S. XIX) (S. XX —3—) (1916) (1926)
- MORANT I CLANXET, JORDI (1979)
- MORELL I TORRADEMÈ, JOSEP (1989)
- MOYANO GONZÁLEZ, MARÍA DOLORES (1997) (2000)
- NAVARRO I ESTEVE, ANTONI (1984)
- NAVARRO [*MIRALLES*], LLUÍS (/1979) (/1990)
- NAVÀS, ARNAU (1972)
- NAVASCUÉS, ISABEL (/³1992)
- NOLLA I AGUILÓ, JOAQUIM (1998)
- O'CALLAGHAN [*FORCADELL*], RAMON (1897) (1911)
- OLIVÉ OLLÉ, FRANCESC (1999)
- OLIVÉ SERRET, ENRIC (1998)
- ORTIZ ALBEAR, NATIVIDAD (/1993)
- PAPELL I TARDIU, JOAN (1977) (1982) (1989) (1994) (1995) (1999)
- PALAU I RAFECAS, SALVADOR (1998)
- PARIS I BOU, LLUÍS (1983)
- PASTOR LLUIS, F[*REDERIC*]. (1923)
- PAVIA I SIMÓ, JOSEP (1996)
- PAZ [*Y ESPESO*], JULIÁN (1938)
- PAZ MELIÀ, A[*NTONIO*]. (1915)
- PEREA SIMÓN, EUGENI (1979) (2000)
- PERIS [*SERRADELL*], SABÍ (/1979) (1990 —2—)
- PIÑOL I ALABART, DANIEL (1997) (1998) (1999) (2000) (E.P. —2—)
- PIQUÉ I PADRÓ, JORDI (1991)(1993) (//1994 —5—) (/1995 —2—) (///1996 —4—) (/1998 —2—) (/1999 —3—) (//E.P. —3—)
- PITARCH LOPEZ, JOSEP (1994)
- PORTA I BALANYÀ, JOSEP M. (1979) (1983 -2-) (1985 —3—) (1986) (1987) (/1995 —4—) (1997) (E.P.)
- PORTA BLANCH, JOSEP (1984)
- PUIG I TÀRRECH, ROSER (/1996) (/1997) (1998) (///1999 —4—) (2000)
- PUIG I USTRELL, PERE (1995)
- PUYOL I TORRES, CARMÉ (1980) (2000)
- QUEROL Y GIL, M. DEL CARMEN (1949) († 1997)

- QUÍLEZ MATA, JULIO LUÍS (/1998) (/1999)
 RAMON I VINYES, SALVADOR (1978) (1979) (1984) (/1987) (/1990
 —2—) (1991) (1996 —2—) (/1997) (1998 —2—) (E.P.)
 RECASENS I COMES, JOSEP M. (1979)
 REMOLÀ VALLVERDÚ, J-A. (1991)
 RIBÉ LLENAS, ERNEST (1994)
 RICOMÀ VENDRELL, F[RANCISCO]. JAVIER (1965) (/1966) (1976) (1979)
 (1980) (1987) (/ †1997)
 RIU, MARGARIDA [1998]
 RIUS JOVÉ, JORDI (/1992) (/1995)
 ROCA, ANTONI (1999)
 ROIG I QUERALT, FRANCESC (1986)
 ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J[OAN] (1979 —2—) (1990) (1995)
 ROVIRA I SORIANO, JORDI (1990) (/31993) (/1994)
 RUBIÓ [BALAGUER], JORDI (1984)
 RULL HUC, JOSEP (1983)
 SABANÉS I ALBERICH, ANNA (1994)/(1997) (1988) (1995) (/1998) (/1999)
 SABATÉ I ALENTORN, JAUME (1997)
 SABATÉ BOSCH, JOSEP M. (1995) (1997) (2000)
 SALAS I FLOTATS, MANUEL (/2000)
 SALCEDA I CASTELLS, JOSEP (1980)
 SALES, NÚRIA (1979)
 SALVAT Y BOVÉ, JUAN (1979) (1987)
 SÁNCHEZ, TERESA [1998]
 SÁNCHEZ GONZÁLEZ, ANTONIO (1990) (1992)
 SANMARTÍ ROSET, M. MONTSERRAT (1979)
 SANS I TRAVÉ, JOSEP MARIA (1983)
 SANTACANA TORT, JAIME (1974)
 SERRA I VILARÓ, JOAN (1930) (1932 —2—) (1944)
 SIMÓ QUEROL, ENCARNACIÓN (1990)
 SIMÓN PONTERO, ANDRÉS [1752]
 SOBERANAS I LLEÓ, AMADEU-J. (1971-1972)
 SOLÀ I GUSSINYER, PERE (1998)
 SOLÉ MASERES, M[ATIES] (1981)(1993)
 SOLER ÁLVAREZ, ELISEU A. (1991) (/1999)
 SOLER I DE MAGRINYÀ, FRANCESC (1982)

- SOLERVICENS, JOSEP (1998)
 SOLSONA CLIMENT, FRANCINA (1967)
 SORONELLAS I MASDEU, MONTSERRAT (1993)
 TEIXIDÓ I MONTALÀ, JAUME (1999)
 TODA Y GÜELL, EDUARD (1883) (1884) (1926)
 TOLDRÀ DALMAU, [M.] MERCÈ (//31990 —2—) (//1993 —2—) (/1994)
 (//1995 —2—) (/1996) (/1998)
 TOMAS [DÍAS], LUCILIA [/1998] (/1999)
 TORNÉ CUBELLS, JOSEP (1995) (1998)
 TORRELL CAMPS, [JOAN -MARIA VIAN]NEY (//1994 —2—) (/1995) (/1996
 —2—) (/1998)
 TORRES AMAT, FÈLIX (1804)
 TRENCHS I ÒDENA, JOSEP (1979)
 TRULLEN LLATJÓ, J. (1919)
 UDINA I MARTORELL, FREDERIC (1947) (1978) (1979) (1986)
 VIDAL I PLA, JORDI (1987)
 VILASECA BORRAS, LUISA (1947)
 VILLARRUBIAS, FELIO A. (1964-1965)
 VIRGILI I CASAS, M. CARMÉ (1979)
 VIRGILI [I COLET], ANTONI (1997)
 VIRGILI I GASOL, MARIA JOANA (/³1995) (1999)
 VIVES I MIRET, JOSEP (1959)
 YARZA LUACES, JOAQUIN (/³1995)
 ZAMANILLO, GREGORIO ALBERTO [1998]
 En Equip: (1979) (1983 —2—) (1984) (1985) (1986) (1987) (1988)
 (1989 —3—) (1990) (1991) (1993) (1995) (2000)
 Sense autor: (1635) (1779) (1871) (1878) (1923) (1932 —2—) (1933)
 (1943 —2—) (1944) (1949) (1963) (1967)(1968) (1975) (1978)
 (1979) (1982) (1983 —2—) (1984) (1985 —3—) (1988) (1989
 —2—) (1990) (1991 —3—) (1992 —2—) (1993) (1994 —2—)
 (1995 —3—) (1996) (1997 —4—) (1998 —5—) (1999 —2—) (2000
 —4—)

Pseudònims:

EL SOCI N.º 108 [JOSEP MONMANY LAURIN] (1983)

ANÀLISI DE LA BIBLIOGRAFIA SOBRE ARXIUS I ARXIVÍSTICA A LES COMARQUES DE TARRAGONA

ANÀLISI CRONOLÒGICA

L'elaboració de la base de dades bibliogràfica ens ha proporcionat més de mig miler de referències (575). Cal admetre que no totes tenen el mateix pes, ja que ens podem trobar des del modest article que publica una anècdota en un fulletó local o programa de festa major, fins a un llibre extens que catalogui en detall un fons documental. Amb tot, ens arrisquem a considerar-les per igual a l'hora de fer aquesta estadística, ja que les dades concloents no aprofundeixen en la naturalesa de cadascuna.

<i>Període</i>			<i>Nombre de publicacions</i>
Abans s. xx	17	(3,2%)	
1901-1910	1	(0,1%)	I
1911-1920	5	(0,9%)	
1921-1930	12	(2,2%)	
1931-1940	13	(2,4%)	
1941-1950	13	(2,4%)	
1951-1960	9	(1,7%)	
1961-1970	16	(3%)	
1971-1980	65	(12,1%)	
1981-1990	116	(21,7%)	(100)
1991-2000	253	(47,5%)	(100) (200)
En premsa /preparació	12	(2,2%)	
Indatats	3	(0,5%)	
Total	535 ⁹² (100%)		

Si ens fixem en l'evolució cronològica d'aquest recull bibliogràfic, podem concretar que les xifres denoten l'explosió bibliogràfica

92. D'aquest recompte hem exclòs les referències de fons documentals tarragonins dispersats en altres indrets i els catàlegs d'exposicions fotogràfiques.

ocorreguda amb la transició política i el canvi de règim. Menys d'un 10% de les fitxes relacionades daten d'abans dels anys setanta. És a partir de finals d'aquesta dècada (amb la implantació de l'administració autonòmica) que s'observa una autèntica revolució, passant d'una mitjana de poc més d'una desena de publicacions per dècada, a una progressió ascendent de: 65 (1971-1980), 116 (1981-1990) i 253 (1991-2000).

Gairebé la meitat de totes les referències pertanyen a obres publicades en el decurs de l'última dècada (comptant les que estan en premsa, són el 49'7%). Efectivament, la producció bibliogràfica d'abans dels anys seixanta oscil·lava sempre entre les 5 i les 13 obres editades (1% - 2'5%). La dècada dels seixanta depassà aquests paràmetres (16, 3%), per desaparar-se en la dècada següent, concretament a la segona meitat, amb unes xifres (65, 21%), que quasi es duplicaran el proper decenni (116, 21'7%), i que al següent es tornaven a duplicar amb escreix (253, 47'5%).

Una bona mostra del vigor que té la difusió a les nostres terres, el fet que, pendants d'edició, puguem comptar 12 obres (i alguna més que en deu haver que no ha arribat al nostre coneixement). En aquest sentit, podem ser optimistes de cara al futur, i estem segurs que el nou mil·lenni multiplicarà exponencialment aquestes xifres, tant per l'expansió del sector arxivístic com pel ritme de creació de nous arxius, i, sobretot, la renovació tecnològica en el camp de la comunicació (Internet, waps, webs, e-mails, impressió digital, etc.).

ANÀLISI DELS AUTORS

Aquestes xifres ens menen a assenyalar el signe inequívoc de la normalització arxivística al nostre país, per part de les institucions competents, no només en la creació d'infraestructures, sinó també en la dotació d'un personal qualificat que ha assumit de forma activa la seva comesa.

A la primera meitat de segle els pocs arxivers existents es repartien entre els eclesiàstics i els municipals i l'actuació de l'Estat únicament es feia palesa a la capital administrativa, on les funcions arxivístiques eren assumides pel director de la Biblioteca Provincial o Casa de Cultura i el de la Delegació d'Hisenda. De bon començament, els arxivers més inquirts en el camp de la difusió de fonts foren els preveres, amb figures destacables com Mn. Sanç Capdevila i Mn. Joan Serra Vilaró.

El salt més significatiu es produeix a la dècada dels noranta del segle xx, etapa que comptabilitza més de la meitat de les

entrades. És, alhora, el període en què podem trobar més professionals del sector, gràcies a la implantació de la Xarxa d'Arxius Comarcals per part de la Generalitat de Catalunya (Montblanc —1982—, Valls —1984—, Reus —1986—, el Vendrell i Tortosa —1995—, etc.), al potenciament d'alguns arxius municipals (Tarragona, Reus, Valls, Vila-seca, Riudoms) i a la creació d'altres de nous per part d'organismes públics (arxius del Col·legi d'Arquitectes, Central del Port de Tarragona, els dels consells comarcals, l'Històric de la Diputació, el de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona, etc.). Aquesta nova generació d'arxiviers ha estat més sensible que mai a l'hora de considerar la funció de difusió com una tasca fonamental de cara al potencial usuari i, sobretot davant del repte de la revolució que viu l'era de les comunicacions.

A banda de l'acció dels arxiviers, no es pot menystenir la intervenció dels historiadors, conscients de la importància dels fons documentals, que han acomplert una tasca de suport, elaborant treballs de gran ajut per a la comunitat científica. Cal pensar en el procés de democratització de la cultura que s'ha produït els darrers anys, abans en mans d'una reduïda i privilegiada elit local i avui oberta als universitaris i afeccionats, en el marc del tarannà progressista que caracteritza aquest final de centúria.

En la seva majoria els autors estan vinculats a les comarques tarragonines, ja sigui per naixença, com per residència, però fenòmens com el de l'espoli de patrimoni documental o la dispersió de fons (monàstics —desamortitzacions del segle XIX—, militars, nobiliaris, personals —exili—), han provocat que siguin foranes les persones que, ocasionalment, han publicat treballs sobre fons del nostre àmbit territorial que es troben fora de Catalunya. Cal apuntar que la publicació a l'estranger de notícies sobre fons arxivístics tarragonins ha estat testimonial, i de la mateixa manera, la presència d'investigadors internacionals.

En el següent quadre hem classificat per categories professionals o àmbits intel·lectuals i laborals, els autors de 228 referències dels quals teníem concixement.

<i>Període</i>	<i>Sector</i>	<i>Nombre de publicacions</i>	<i>%</i>
Arxius	Arxiviers	(72)	31,5
	Estudiants d'arxivística	(10)	4,4
Documentalistes	Bibliotecaris	(7)	3
	Museòlegs	(3)	1,3

<i>Període</i>	<i>Sector</i>	<i>Nombre de publicacions</i>	<i>%</i>
Història	Cronistes	(8)	3,5
	Investigadors	(20)	8,8
	Professors	(27)	11,8
Comunicacions	Periodistes	I (1)	0,4
Cultura	Càrrecs públics	(3)	1,3
	Dinamitzadors	(2)	0,9
	Erudits locals	(21)	9,2
Desconegut	Desconegut	(54)	23,7

Les dades que ens aporta aquest recompte són significatives, apunten que el sector d'individus dedicat als arxius (arxivers i estudiants —del màster—) és el majoritari entre els autors, amb un total de 82 referències que representen el 36%. El segueix el grup dels historiadors (erudits locals, investigadors i cronistes), amb un total de 49 autors, que aglutina el 21'5%. Destaca, així mateix, el bloc dels professors docents: 27 referents, i un percentatge d'11'8%. La resta pertany a sectors auxiliars (bibliotecònoms, museòlegs, càrrecs públics, periodistes, etc.), i no són sinó testimonials.

TIPOLOGIA D'ARXIUS

El criteri que hem fet prevaldre a l'hora de realitzar l'agrupació de les referències ha estat, en primer lloc, la institució o entitat que custodia els documents, és a dir, la que és responsable de la seva difusió. Amb tot, atenent al principi de procedència, innumbrables fons pertanyien a d'altres arxius, ens o organismes productors de documentació, que també tindrem en compte dedicant-los una crida.

Atenent, doncs, a les dades estadístiques que hem recomptat, el pes dels arxius públics és majoritari, amb més de la meitat de les referències recollides (53'7%), seguit de prop dels arxius de titularitat privada (42%), quedant, a banda, poc més d'un 4'2% de referències on es barregen múltiples arxius.

Dins del total dels arxius públics, pertanyents tots a l'administració pública, sobresurt la local (37'5%), fet que s'explica pel paper que han jugat des de sempre els municipis, especialment les ciutats. En un futur cal preveure que s'incrementi aquests pes, atesa la creixent sensibilització envers el patrimoni documental entre la classe política, i que es pot constatar en el paral·lel augment de notícies sobre els arxius en els mitjans de comunicació, o sigui, la rendibilitat política que en treuen.

Després de la local, segueix l'administració autonòmica, que ha apostat per la descentralització en les capitals de comarca, encara en fase de desenvolupament. La Xarxa d'Arxius de la Generalitat s'ha estès a sis comarques de l'actual demarcació tarragonina. Les referències d'arxius comarcals són diferents segons l'antiguitat del centre, el personal que s'hi incorpora i la línia d'actuació del seu responsable. L'Arxiu Històric de Tarragona concentra més de la meitat de referències (50 d'un total de 85), a més distància trobem els comarcals de Montblanc (11), Tortosa (9), el Vendrell (6), Reus (5) i Valls (4).

Els arxius dependents directament del Govern central engloben un 16'4% d'entrades del sector públic. Cal puntualitzar que fins el 1982, l'Arxiu Històric Provincial de Tarragona (14 referències) depenia d'aquest àmbit administratiu, i que la seva gestió, a partir d'aquell any, passa a l'àmbit autonòmic. Així mateix, és de justícia remarcar que una bona part d'aquestes referències són degudes a l'existència d'arxius estatals a Madrid o a Barcelona, amb fons procedents de la documentació requisada a les nostres comarques, al llarg de les ducs darreres i convulses centúries (desamortitzacions, carlinades, guerra civil, etc.).

Pel que fa als arxius privats, destaquem els aclesiàstics. L'Església ha estat, des dels seus orígens, molt curosa amb el seu patrimoni documental a l'hora de destinar-hi personal format, aprovar reglaments, assegurar-ne la conservació, etc., malgrat les adversitats, bèl·liques i polítiques que inevitablement li han fet perdre bona part dels seus fons. Els arxius monàstics són els més nombrosos, constitueixen el 35% del total, seguits pels diocesans (22%) i els parroquials (12%).

De la resta de tipologia d'arxius privats sobresurten els senyorials i els patrimonials. Cada cop més, els centres públics ingressen en els seus dipòsits documentació comercial (d'empreses), associativa o personal, en un procés en el qual la societat civil va delegant les funcions que li pertocarien de protecció i salvaguarda del seu patrimoni documental a l'administració, a causa dels recursos especialitzats amb què compta per portar a cap aquesta comesa i els fins d'accés i difusió màxima que té establerts.

ANÀLISI GEOGRÀFICA

<i>Per ciutats</i>				<i>%</i>	
Tarragona	210	54	Alcover	4	1
Tortosa	54	14	Vila-seca	4	1
Valls	32	8,2	Vilaverd	4	1
Montblanc	31	8	Riudoms	3	1
Reus	31	8			
El Vendrell	15	3,9	Total	338	100

<i>Per comarques</i>				<i>%</i>	
Tarragonès	232	46,4	Priorat	11	2,2
Alt Camp	74	14,8	Montsià	6	1,2
Baix Ebre	56	11,2	La Ribera d'Ebre	6	1,2
Conca de Barberà	45	9	Terra Alta	4	0,8
Baix Camp	36	7,2	L'Urgell	2	0,4
Baix Penedès	28	5,6	Total	500	100

Camp de Tarragona

A nivell territorial, observem el paper motor que juga el Camp de Tarragona, potenciat per l'eix Tarragona-Valls-Reus, el qual aplega més de la meitat de les referències. Per comarques, la primera és el Tarragonès. El pes de la ciutat de Tarragona és dominant, ja que aporta més d'un 90% de les entrades dins de la seva comarca. L'explicació és clara, ja que concentra, com a capital administrativa secular del Camp, un major nombre d'arxius, tant públics com privats, des de temps molt pretèrits, com es pot comprovar en l'assaig històric que introdueix el present treball. També hi podem constatar l'empenta del sector a la ciutat, amb la creació i/o obertura de nous arxius públics (el del Col·legi d'Arquitectes, el del Consell Comarcal, l'Històric de la Diputació, el del Port, el municipal de Torredembarra i del Morell), i privats (el d'Imatges de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense, la reestructuració de l'Arxidiocesà, etc.).

A distància segueix l'Alt Camp (14'8%), amb dos grans nuclis que destaquen: Valls i Santes Creus. La capital de la comarca vallenca assoleix la meitat de les referències, en bona mesura gràcies a la tasca encetada per l'erudit Fidel de Moragas i continuada pels titulars dels arxius comarcal i municipal. El primer aplega amb una sistemàtica i cura encomiable, el dipòsit dels fons documentals de petits municipis, i també llegats particulars de gran interès; la tasca

de recollida i potenciament de fons d'imatges del segon, ha estat, i és, modèlica a nivell de les comarques del sud del país. Pel que fa al cenobi cistercenc, aquest aplega fins a un 30% de les referències de la comarca. Cal esmentar igualment una població, Alcover, que destaca amb una producció bibliogràfica fruit de la intensa activitat del seu centre d'estudis. S'ha de remarcar, igualment, la importantíssima tasca de dinamització cultural duta a terme per l'arxiver Joan Papell, amb la convocatòria de curssets anyals (*d'Ajut a l'Investigador*), i de les beques "Alt Camp" de monografies històriques locals, a més de la creació de la revista d'arxius *Historia et Documenta*.

Més endarrere encara, el Baix Camp (7'2%), mostra una contradictòria feblesa en nombre de publicacions sobre arxius, si tenim en compte, en primer lloc, la importància cultural de Reus, ciutat que acull diversos i importants centres d'estudi amb una forta empenta editorial (Centre de Lectura, C.E. Josep Iglesias, Associació d'Estudis Reusencs), i que compta, a més, amb uns fons arxivístics riquíssims, provinents de l'activitat de la nissaga dels Bofarull i de l'àlgid moment econòmic i cultural que va viure la ciutat el segle passat, sense oblidar l'actuació de Salvador Vilaseca. En segon lloc, hi ha el fet que altres poblacions de la seva comarca també han mostrat una gran vitalitat en aquest sentit: Riudoms, la Selva del Camp, l'Aleixar, Montbrió, etc., vitalitat que es menja part de l'exigu percentatge de la comarca i contribueix encara més a assenyalar el contrast amb la capital del Baix Camp.

Terres de l'Ebre

Segueixen les Terres de l'Ebre (13'6%), amb el monopoli incontestable de Tortosa, en la majoria dels treballs publicats. El seu predomini rau en l'avantatge de ser seu episcopal, privilegi materialitzat en forma de sengles arxius, diocesà i capitular, que no tenen altres comarques; però sobretot pel fet que la ciutat va ser la tercera localitat en importància del Principat durant l'època alt moderna i que aglutinava un poderós *hinterland* de poblacions gens menystenibles (Ulldecona, la Sénia, Xerta, el Perelló). Aquesta conjuntura s'ha fet notar amb la preservació d'un dels més rics arxius comarcals (abans municipal) del país, treballat per no poques personalitats locals de projecció nacional: Enric Bayerri, Manuel Beguer, Jesús Macip, Ramon Miravall.

És, possiblement, la regió amb una estimació de creixement més tangible i progressiu en aquest sector més intel·lectual de la cultura, no tan sols pel planter de noves generacions d'investigadors

que, tot i superposades, ja han agafat el relleu (Salvador-J. Rovira, Albert Curto, d'una banda, i Joan-Hilari Muñoz o Pere Audi, per citar-ne alguns) aplegats en un nou centre d'estudis, sinó també en la progressiva normalització arxivística que viu la ciutat (nou edifici per a l'arxiu comarcal, reclamació dels fons notariaus que en la immediata postguerra es van dipositar a Tarragona, edició d'una revista d'investigació als arxius —*Recerca*—, catalogació de l'arxiu capitular, etc.). S'adverteix, a més, un altre focus competitiu potent, a la Ribera d'Ebre, amb un centre d'estudis actiu (CERE), més d'una publicació local i d'assaig, i un altre nombrós planter d'investigadors (Joan-R. Vinaixa, Artur Cot, Josep Solé, Josep Sánchez Cervelló, etc.).

Conca de Barberà, Priorat, Terra Alta i Baix Penedès

En tercer lloc, trobem la Conca de Barberà (9%), cosa que es pot explicar fàcilment si pensem que aquesta comarca compta amb un altre gran monestir, el de Poblet (amb l'arxiu Tarradellas), i un arxiu comarcal a la capital, a més de diversos centres d'estudis i investigadors-difusors de prestigi reconegut (Valentí Gual, Josep M. Porta).

Les comarques del Priorat i la Terra Alta, i el Baix Penedès tenen els índexs més migrats (8'6%). Les dues primeres són comarques que no comptem amb arxius públics i sí, en canvi, amb el llast d'una important pèrdua de patrimoni documental en les diferents guerres que han patit més encara per ser terra de frontera (guerra dels Segadors, carlinades, guerra civil i batalla de l'Ebre inclosa). A això hi hem d'afegir una baixa vitalitat cultural a causa del despoblament i d'una economia precària basada en l'agricultura.

Al Priorat (2'2%), més de la meitat de les entrades afecten la cartoixa d'Escaladei, i quant a la resta, la majoria fan referència als documents de la casa ducal dels Medinaceli, a Sevilla (recentment microfilmats i a disposició pública al monestir de Poblet). No té arxiu comarcal i molt recentment ha vist sorgir un primer centre d'estudis (Prioratins) amb la corresponent publicació anual.

El Baix Penedès i la seva capital el Vendrell, abasten poc més del 5'6% de les entrades, cosa que no ha de sorprendre si sabem que l'arxiu comarcal compta únicament amb un lustre de vida, malgrat l'empenta increïble que li ha donat M. Carme Coll amb una intensa política de preservació de patrimoni documental i d'activa difusió a través de les principals publicacions locals vinculades a la comarca. Comparable a l'arxiu comarcal, només hi ha un altre

únic arxiu obert al públic, el municipal de Cunit. El parroquial del Vendrell (dels més complets) no ha estat inventariat fins fa ben poc.

ANÀLISI TEMÀTICA

Descripcions generals

Si analitzem, encara que sigui de manera lleugera, el contingut dels articles i llibres referenciats, podem comprovar que la majoria són descriptius (prop d'un 90%), és a dir, que giren entorn de la descripció històrica i/o material d'un arxiu (fundació, vicissituds, edifici, contingut, estralls, anècdotes, etc.), d'un fons, d'una sèrie concreta o, de vegades, àdhuc d'un sol document. Val a dir que majoritàriament les entrades afecten els arxius històrics, ja que els administratius han fet acte de presència més tardanament i en conseqüència, les publicacions se circumscriuen dins del darrer quinquenni.

Fins fa poc, l'interès pels arxius provenia sols de part dels investigadors que els utilitzaven per a la recerca en el camp de les humanitats (història, antropologia, onomàstica, paleografia, diplomàtica, genealogia, sociologia, etc.). Bàsicament, eren historiadors i erudits locals que cercaven dades sobre el passat. El major coneixement de l'existència dels arxius ha canviat, especialment amb la democratització de la cultura, però la realitat diària ens demostra encara que es fa necessària una major presència dels arxius a la societat, no tan sols a la comunitat científica i acadèmica, sinó en general, per poder gaudir-ne i a la vegada conscienciar del valor històric dels documents, tant públics com privats, que formen part del nostre patrimoni.

La història dels arxius com a institució ha merescut petits però interessants treballs. Destaquen els realitzats sobre arxius eclesiàstics, siguin els monacals (amb tot el procés de desamortització al darrere), diocesans o capitulars, siguin els municipals, especialment els de: Tarragona, Valls, Tortosa o Reus. Són treballs que adjunten simples descripcions de fons o breus notícies del seu contingut.

Els aniversaris han estat una excel·lent ocasió per a fer memòria de la trajectòria dels centres, és el cas dels vint-i-cinc anys dels museus-arxius de Tortosa i de Montblanc. Les notes biogràfiques sobre arxiviers han ocupat un escàs 5%, sovint coincidint amb les seves defuncions, quan no són entrevistes a la premsa.

Instruments de descripció

La difusió és una de les funcions pròpies d'un arxiver, a més de les de conservar i classificar els documents. Fruit del treball del professional són les guies, inventaris i catàlegs, que, tradicionalment, s'han mirat de publicar sempre en suport paper. En aquest sentit, ha estat exemplar l'actuació de la Diputació de Tarragona, publicant o subvencionant més de la meitat dels catàlegs de fons publicats a Catalunya i, així mateix, la de la Fundació Noguera, amb la seva col·lecció de fons notariais, i també el departament de Cultura de la Generalitat, amb la col·lecció de "Guies, inventaris i Catàlegs". Amb tot, la situació no és gens galdosa ja que la majoria d'arxius públics no tenen publicat l'inventari, i si bé tenen guies no es tracta d'altra cosa que de tríptics o fulletons informatius. Queden, als arxius, gran quantitat d'instruments de descripció interns, inventaris, catàlegs i indexacions a l'abast dels usuaris, que a causa de l'elevat cost d'edició, el poc marge de comercialització i la manca d'una ferma voluntat pressupostària per part de les entitats i organismes titulars, romanen encara inèdits. Cal esperar que l'ús de les noves autopistes de la informació (Internet) canviï els sistemes de difusió gràcies a l'abaratiment dels costos i una major accessibilitat a favor del ciutadà de cara a conèixer les fonts que desitgi consultar.

Menys habitual ha estat el buidatge d'informació dispersa de grups de fons units per una temàtica, cronologia o àmbit geogràfic comú. En aquest sentit, han estat bones iniciatives els llibres sobre fons americans, fons musicals, o fons d'empresa, sorgits de l'Arxiu Nacional de Catalunya. Aquí hem de dir que calen més treballs en equip, superant l'individualisme propi dels arxivers, així com la col·laboració de les diverses administracions que detenen la titularitat dels centres. La celebració periòdica de trobades específiques a nivell tarragoní contribuiria sens dubte a articular unes relacions i promoure projectes en comú en benefici del sector. Així, les jornades de 1979 celebrades a Tarragona van resultar avantguardistes i pioneres en molts sentits, i és lamentable que no tinguessin continuïtat.

Transcripcions

A banda, tenim així mateix les obres que constitueixen la transcripció literal de documents. Són els diplomataris o cartularis dels grans monestirs (Poblet i Santes Creus) i d'alguna ciutat com Tortosa, els privilegis reials (Ulldecona), les actes municipals (Tarragona), les ordinacions locals (Torroja), tots de l'edat mitjana i moderna, tret dels epistolaris, que són d'època contemporània.

Aquí hem de tornar a destacar l'esforç de la Fundació Noguera, que n'ha publicat la majoria, i dels ajuntaments (modèlic l'exemple de la col·lecció d'actes municipals de l'Ajuntament de Tarragona), tot i que amb un ull posat en demarcacions més afortunades (Girona) i un altre en les grans col·leccions de documents d'àmbit nacional (les actes de la Generalitat, per exemple), és quan es fa evident del molt camí que encara queda per fer.

Teoria

L'arxivística com a ciència ha tingut igualment poc conreu (5%). Les primeres formulacions teòriques les devem a Sanç Capdevila, sobre la classificació d'arxius parroquials; més tard trobem Josefina Cubells, arxivera de l'Arxiu Històric Provincial de Tarragona. Els darrers anys ha pres el relleu tota una nova generació, molts dels seus integrants formats en el màster d'arxivística organitzat per l'Associació d'Arxivers de Catalunya i la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona (1998). Fruit de les tesines presentades pels alumnes, s'han publicat treballs en revistes especialitzades del ram (*Lligall*, de Barcelona, *Gazete des Archives*, de París, etc.). Cal suposar que la celebració del postgrau en Arxivística (URVT, 2000-2001) contribuirà igualment a augmentar la producció de treballs teòrics.

Un tema que ha despertat l'interès darrerament ha estat la dispersió de fons, primer amb els trasllats de les desamortitzacions que conduïren a Madrid (actualment a l'AHNM) milers de pergamins, llibres i lligalls dels cenobis cistercencs i cartoixans establerts a la demarcació. Més tard el botí de guerra fruit de la contesa civil, dipositat majoritàriament a Salamanca també podem assenyalar les dificultats de dur a terme una política de reunificació documental (de protocols notariaus, sobretot), a causa de la manca d'acord entre administracions.

Són escasses les referències sobre campanyes de sensibilització envers la conservació de documents, i s'han centrat sobretot en els gràfics i audiovisuals; capdavanters del moviment de recuperació d'aquests documents han resultat la URVT (a través d'una unitat especial vinculada a l'Àrea d'Art) i l'Arxiu Municipal de Valls, i també, en menor mesura, el de Vila-seca i altres. Tampoc no trobem gaires entrades respecte a la conservació de suports, restauració, o adequació d'equipaments i es pot considerar residual l'anàlisi dels usuaris o la quantificació de la inversió pública en arxius a la demarcació. Testimonial ha estat, igualment, la presència d'aportacions d'arxivers tarragonins a jornades d'àmbit nacional,

estatal i internacional, en forma de comunicacions escrites o d'exposició de ponències.

Entre els grans temes absents destaquen els que haurien d'abordar les possibilitats d'investigació de fonts documentals en el camp de la història, o les possibilitats dels arxius en la pedagogia (recordem que els recursos didàctics dels arxius és un aspecte educacional cada vegada més sol·licitat per part de les escoles d'ensenyament mitjà i superior).

El suport de la difusió

Un dels problemes dels arxiviers per donar sortida a la difusió de fons documentals rau en els canals de publicació. Són pocs els arxius que disposen de butlletins propis, i llevat del de l'Arxiu Municipal de Reus, la resta no passa d'un fulletó anual. Amb aquest panorama, les vies més emprades per donar sortida a la difusió han estat, d'una banda, les revistes especialitzades en arxivística o història, i, d'una altra, la premsa local o les miscel·lànies i/o anuals dels centres d'estudis locals, aquests últims, a voltes, amb uns tiratges reduïts i amb una distribució ben curta que no sol passar de les fronteres catalanes, encara que amb una incidència molt gran en la comunitat propera, i per tant potencialment interessada.

Cal suposar que aquest nou segle/mil·lenni que s'inicia, aportarà canals de difusió avui inimaginables i millorarà els convencionals, de manera que a mesura que els nostres predecessors vagin actualitzant la present base de dades bibliogràfica que nosaltres humilment hem començat, les facilitats i també una major eficàcia, completaran les dades i posaran en el seu lloc les imperfeccions que la nostra qualitat d'humans no ha pogut evitar.